

Bəxtiyar
Vahabzadə

E. Bahadır

seçmə şeirlər

Bəxtiyar Vahabzadə
Örtmə pəncərəni

Bakı–2015
“RENESSANS-A”

Ön sözün müəllifi: Cavanşir Feyziyev,
Millət vəkili, fəlsəfə doktoru

Tərtib edən: Vaqif Bəhmənli
Redaktor: Ələddin Əsədzadə

Bəxtiyar VAHABZADƏ.
“Örtmə pəncərəni”. Seçmə şeirlər.
Bakı, “Renessans-A” Nəşriyyat Evi, 2015, 252 səh.

Türk dünyasının qüdrətli söz ustadı Bəxtiyar Vahabzadənin 90 illik yubileyi münasibəti ilə işıq üzü görən kitabda şairin dillər əzbəri olan sadə deyimli, lakin dərin məzmun daşıyan seçmə şeirləri toplanmışdır. Topludakı şeirlər bir daha sübut edir ki, böyük istedadın bəhrəsi olan əsərlər heç zaman köhnəlmir, əksinə, illər keçdikcə zamana uyğun yeni dəyər qazanır.

B 4702060202 2015
009

© “Renessans-A”, 2015

ÖN SÖZ

Bəxtiyar Vahabzadənin seçmə şeirlərindən ibarət olan kitaba ön söz yazmaq olduqca çətinidir. Ona görə yox ki, onun yaradıcılığına dərindən bələd deyiləm. Bəxtiyardan söz düşəndə dəfələrlə təkrar-təkrar oxuduğum şeirlərinin bütün sətirləri gözlərim önündən keçir. Bu keçid o qədər sürətli, o qədər uzun və o qədər dərin ki, leysan yağışından sonra nəriltili ilə üzə aşağı çağlayan bol və gur sulu dağ çayını xatırladır. Bu axının içində dəyəri heç bir meyarla ölçülə bilməyən o qədər qiymətli incilər var ki, onları seçib ayırmaq və ən başlıcası, bu haqda mülahizələrimi bir “Ön söz” çərçivəsinə sığışdırmaq bir ümmanı bir damlada sığışdırmaq qədər çətin görünür. Lakin Bəxtiyar Vahabzadə şəxsiyyətinə ehtiramım, onun vətəndaş fədakarlığına qarşı minnətdarlığım, bənzərsiz yaradıcılığına vurğunluğum və bu kitabın nəşiri, dostum Ələddin Əsədzadəyə olan rəğbətim məni bütün türk dünyasının müdrik söz ustası Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı haqqında düşüncələrimi mümkün qədər qısa şəkildə - “Ön söz”

çərçivəsində sığışdırmağa vadar edir.

Bəxtiyar Vahabzadə hələ sağlığında hər bir oxucusunun qəlbində öz heykəlini yaratmış bir söz sənətkarıdır. Vətəninə sevən hər bir azərbaycanlının ürəyində bir Bəxtiyar dünyası var. Milyonların qəlbində özünə yuva qurmuş bu “dünyaların” vəhdətindən mütəfəkkir şairin, böyük söz ustasının, vicdanlı bir müəllimin, əxlaqlı bir vətəndaşın, mübariz bir ziyalının, üsyankar bir dissidentin müdrik və kamil obrazı doğulur. Hər birimizin qəlbindəki Bəxtiyar Vahabzadə bu obrazın monumental surətini yaradaraq, onu bütöv Azərbaycanın Bəxtiyar Vahabzadə abidəsi timsalında canlandırır. O, qranitdən deyil. Dünənədək bizimlə birlikdə nəfəs alan, nəfəslərimizi birləşdirib gurlandıran, iradəmizi toplayıb milli iradəyə çevirən canlı bir ruhdur: Azərbaycan torpağının şair obrazında zühur edən ruhu. Dünyasını dəyişməsindən qısa zaman keçsə də, sanki Nizami ilə yaşıddır və elə Nizami qədər də əbədidir. İllər ötdükcə də, yaratdığı sənətinə nə qədər ehtiyacımız olduğunu daha aydın dərk edirik. Həm də bir həqiqəti dərk edirik ki, zaman-zaman belə böyük şəxsiyyətləri yetişdirən Azərbaycan öz yenilməzliyini hər bir tarixi dövrdə daha qətiyyətlə təsdiq etmək qüdrətindədir.

Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının mahiyyətinə vardığıca, şairin poeziya dünyasının incəliklərini aradıqca, bu ulu sənətkarı yetişdirən milli təməlin nə qədər qüdrətli olduğunu da görürük. Görürük ki, milli mədəniyyətimizin sanki bütün dalğaları gəlib Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında birləşir, burada okeanlaşaraq və külçələşərək, xalqın milli mədəniyyətinə və

yaddaşına tamamilə yeni poetik biçimdə, yeni məzmunun qapsamında, yeni ideya tutumunda, yeni bədii-estetik dəyərdə qayıdır. Bəxtiyar Vahabzadə dünyasında milli varlığımızın bu dərəcədə harmonik əks-səda verməsi – milli ədəbiyyatımızın öz zənginliyini saxlaya-saxlaya, daim yeniləşə bilməsi deməkdir. Belə bir cəhəti zamanəmizin görkəmli yazıçısı, türk dünyasının böyük oğlu Çingiz Aytmatov dəqiqliklə göstərib: “Bəxtiyar Vahabzadənin poetik təfəkkür mədəniyyəti təbiətə millidir. Bu, müstəsna dərəcədə zəruri haldır ki, sən övladı olduğun xalqın nitq hissəsində fəl olmağı bacarasan, xalqın canlı dil memarlığına öz töhfəni verə biləsən”. Bəxtiyar Vahabzadə isə öz yaradıcılığı ilə təkə ana dilimizin memarlığına deyil, həm də vətən sevgisindən, millət qayğısından, Azadlıq, İstiqlal amallarından yoğrulmuş müasir milli düşüncə memarlığımıza əvəzsiz töhfələr verdi.

XIX əsrdə milli mədəniyyət düşüncəsinə Mirzə Fətəli Axundzadənin verdiyi təkandan sonra davam edən hərəkət XX əsrin ikinci yarısında Bəxtiyar Vahabzadə ilə özünün ən güclü “poetik rezonansını” yaradır. Təsədüfi deyil ki, altmış-səksəninci illərdə Mirzə Fətəli Axundzadəyə həsr etdiyi iki şerində Bəxtiyar Vahabzadə məhz ictimai-milli şüur oyanışını diqqət mərkəzinə gətirir, “sarayların zülmətinə daxmasından nur saçan”, “Şərqi cəhalət yuxusundan oyadan” Mirzə Fətəlinin mübarizə yolunu özünə örnək seçir.

Milli mədəniyyət, milli əxlaq və milli mədəniyyətimizə bu dərəcədə sadıq qalaraq, onların irəliyə doğru hərəkətində daha dərin ictimailəşdirici xüsusiyyətləri,

müasirləşdirici tendensiyaları tapıb qabartmaq – Bəxtiyar Vahabzadə sözünün başlıca missiyasıdır. Buna görə də Bəxtiyar Vahabzadənin arxasında dayanan milli klassika sanki “zamanlara səpələnmiş” ayrı-ayrı fraqmentlər deyil, bütün enerjisini bir nöqtəyə toplayan gür işıqdır. Bu işıq - Dədə Qorquddan zəmanəmizə qədər saçılaraq, bütün mədəniyyət tariximizin yaradıcı gücünü səfərbər edir və məhz Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında özünün ən yüksək parlaqlığına çatır. Bəxtiyar Vahabzadə bir mütəfəkkir sənətkar olaraq, öz arxasında belə bir möhtəşəm irsin qüdrətini bütün varlığı ilə, qələminin gücü ilə hiss etdiyindən ki, onun poetik sözü bu qədər sərrast, qətiyyətli, özünə inamlı və həqiqətə sadıqdır. Belə bir sarsılmaz təməl üzərində yüksəldiyindən ki, Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycan mədəniyyətinin yaradıcılarına, Azərbaycan tarixinin həlledici hadisələrinə, milli varlığımızın təlatümlərinə bu qədər doğma, həssas, ərkyana, həm də yeri gəldikcə, tənqidi münasibətini bildirən əsərlər yazır.

Bəxtiyar Vahabzadə müdrikliyində Dədə Qorquda, monumental epik təsvirlərində Nizamiyə, incə, hüzn-lü lirikasında Füzuliyə, dünyanın ilahi mahiyyətinə varmasında, müqəddəs hissləri dilləndirməsində Nəsimiyə, Sözü Fatehlik qüdrətinə çatdırılmasında Şah İsmayıl Xətaiyə, varlığımızı didən cəhalətə, idraksızlığa qarşı üsyan etməsində Mirzə Fətəli Axundzadəyə, Mirzə Ələkbər Sabirə, Cəlil Məmmədquluzadəyə, romantik duyğuların qanadlandırılmasında Hüseyn Cavidə, Məhəmməd Hadiyə, milli ideologiyanın poetik-fəlsəfi laylarını açmasında Əli bəy Hüseynzadəyə, Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə, mənəviyyatımızı mu-

siqi ladlarında duymasında və publisistik kəsərində Üzeyir bəy Hacıbəyliyə, Vətən torpağının ülviyyətini real cizgilərlə canlandırılmasında Səməd Vurğuna bənzəyir. Amma, əlbəttə ki, bütün bunlarla yanaşı, Bəxtiyar Vahabzadə hər yerdə özüdür və öz Sözüünün Ustadıdır.

Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycanı – onun dünəni, bugünü və sabahının bütövlüyündə görür. Keçmişimizdən gələcəyimizə uzanan yolda milli-ictimai ideallarımızın varisliyinə ehtiramı vətəndaş əxlaqının ən yüksək örnəyi sanır. Hamıdan öncə o özünü – Vətəninin şair oğlunu bu əxlaqın daşıyıcısı missiyasında təqdim edir. “Şair kimdir?” – sualına da ustadın cavabı belədir:

Şair – fikirlərin çırpınan seli,
 Şair – həqiqətin müğənnisidir.
 Şair – təbiətin danışan dili,
 Şair – cəmiyyətin üsyan səsidir.
 Şair – zəmanənin, əsrin vicdanı,
 Şair – tarixlərin şərəfi, şanı.
 Şair – bu dünyada zamanın sözü,
 Şair – həqiqətin, haqqın güzgüsü!

Məhz belə bir həqiqətsevərlik mövqeyinin getdikcə dərinləşməsi – Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında fəlsəfi poeziya janrını ön plana çıxarır. Azərbaycan poeziyasının elə bir janrı yoxdur ki, Bəxtiyar Vahabzadə həmin janrda yazmasın və o janrı öz dəst-xətti ilə təzələməsin. Bəxtiyarın sənət dünyasında söz də, fikir də, janr da, bədii formanın bütün komponentləri də yeni və orijinaldır. Əlbəttə, mahiyyətcə, bu poeziya – ən kiçik janrlarından ən böyük janrlarına qədər ideyalı

poeziyadır. Milli-ideoloji başlanğıcı həmişə qüvvətli olmuş Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığı yüksək poetik sənətkarlıq keyfiyyətlərinə malik olmaqla yanaşı, həm də ideya-məzmun dərinliyi ilə seçilir. Bəxtiyar yaradıcılığına məxsus seçkin poetik xüsusiyyətlərdən başlıcası isə budur: əsərin əvvəlindən sonuna doğru ideya “hərəkət edir”, bu ideyanın sözbəsöz, sətirbəsətir inkişafı son bənddə tam dolğunluğunda, həm də çox zaman paradoksal poetik nəticə ilə başa çatır. Buludlar arasından şəfəqləri süzülən günəşin birdən bütün parlaqlığı və əzəməti ilə görünməsi kimi! Oxucunu ehtizaza gətirən də elə budur. Əsərin son akkordunun novellaya xas gözlənilməz və cazibədar şəkildə bitməsi güclü poetik effekt yaradır və onun ideya-tapıntısı oxucu yaddaşında özünə əbədi “psixoloji yuva” qurur. Məsələn, ustadın böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuliyə həsr etdiyi, romantik duyğuların selində yaradılmış “Şəbi-hicran” poemasının “hərəkət edən” ideyası günəş parlaqlığında yalnız son bənddə belə açılır:

“...Gələndə Məhəmməd gəldin cahana, // Gedəndə: Füzuli getdi – dedilər”.

Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında orijinallığı yaradan digər xüsusiyyət – poetik təzadlardan bir sənətkar məharəti ilə istifadə edilməsidir (Müəllifin “Təzadlar” adlı ayrıca poeması da var). Şair sanki zidd dünyaları “toqquşdurur” ki, bu toqquşmadan qopan “qılgıncımları” – “ideya toxumlarını” yığıb-toplaya bilsin. Ona görə də Bəxtiyar poeziyasının ümumi arxitekonikasına gərilmiş bir ruh – drammatizm ruhu hakimdir. Bu drammatizm onun süjetli lirik şerlərində də, epik-monumental poemalarında da kifayət qədər

qabarıqdır. “Əbədi heykəl”, “İztirabın sonu”, “Gülüstən”, “Etiraf”, “Ağlar güləyən”, “Həyat – Ölüm”, “Qəm içində sevinc”, “Dörd yüz on altı”, “Vətən mənəm, mən Vətənəm”, “Muğam”, “Atılmışlar”, “Ləyaqət”, “İki qorxu”, “İstiqlal”, “Şəhidlər” kimi əsərləri bu drammatizmi bütün ağırlığı ilə oxucuya çox uğurlu bir şəkildə təlqin edə bilir. Ancaq ümumiyyətlə, şairin yaradıcılığında lirizmdən drammatizmə, drammatizmdən lirizmə keçid də çox ahəngdar və yumşaqdır. Ustadın lirik poeziyasında dil o qədər axıcı, üslub o qədər bənzərsiz, duyğu o qədər əlvandır ki, bu biçimdə olan əsərlərə zaman-zaman musiqi bəstələnməsi də Azərbaycan incəsənətinə yeni ifadə tərz, yeni ifadəlilik maneraları gətirə bilmişdir. Bu gün artıq Azərbaycan musiqisini Bəxtiyar lirikası, Bəxtiyar qəzəlləri olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil. Şair elə “Muğam” poemasını da sadəcə Azərbaycan klassik musiqi mədəniyyətinin dəyərlərinə ehtiram bəsləməyin gərəkliliyini göstərmək üçün qələmə almamış, həm də muğam sənətini dünya mədəniyyətinin zirvə qatına yüksəltmək məramı ilə yazmışdır. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın tarixinin və mədəniyyətinin elə bir mühüm hadisəsi yoxdur ki, Bəxtiyar Vahabzadə ona öz münasibətini orijinal bir refleksiyada bildirməsin.

Azərbaycanın böyük ictimai xadimi Bəxtiyar Vahabzadə xalqımızın ən dar günlərində onun varlığını qoruyan bir mücahid olduğu üçün, qələmindən çıxanlarla dilindən çıxanlar üst-üstə düşdüyü üçün, ədəbi şəxsiyyəti əməli fəaliyyətindən ayrılmaz olduğu üçün, ən kiçik şerləri belə həqiqət saçır, dolğun bir poetik ideyanın təəcəssümü olur.

Bəxtiyar Vahabzadənin son dövr yaradıcılığı, bir filosof-sənətkar olaraq, zamanının hadisələrinə onun daha miqyaslı vətəndaş münasibətini təzahür etdirən mükəmməl və cilalı əsərlər yazması ilə səciyyələnir. Bütün yaradıcılığının əvvəli ilə sonunu birləşdirən bir sönməz amal isə hər zaman – Azərbaycan və onun istiqlalı olaraq qalır. Bəxtiyarın özündən sonrakı dövrlərə baxışlarında da Vətənin İstiqlalı başlıca qayə kimi görünür. Babaların milli müstəqilliyə qovuşan yolunu nəvələr – istiqlal çağında doğulan və doğulacaq yeni-yeni nəsillər davam etdirir:

Nəvəm beşiyində mışhamış yatır,
Yatır çəkdiyimiz dərddən bixəbər.
Birimiz əvvəlik, birimiz axır,
Mən batan günəşəm, o, doğan səhər.
Nəvəm yavaş-yavaş böyüyür hələ.
Bizim istiqlalın həmyaşıdır o.
Bizim ay-ulduzlu bayrağımızla
Mənim nəzərimdə yanaşıdır o...
...Oğullar, nəvələr qoruyar, yəqin,
Babalar qazanan bu istiqlalı.
Bu bayraq altında böyüyənlərin
Ruhu da özü tək azad olmalı!

Azərbaycanın müstəqillik dövrünün “poetik tarixini” yaradan Bəxtiyar Vahabzadənin poeziyası bu mərhələdə yetərinə müdrikləşir, həm də əzəl mahiyyətinin yeni görşənişləri kimi, daha da inqilabiləşir, misraları qığılıcı saçı... Çünki hələ Azərbaycan torpağının Qarabağ ürəyi düşmənin caynağındadır!.. Ona görə də ölkəmizin müstəqilləşməsi ilə Qarabağın işğal edilməsi – bir-birini inkar edən iki tarixi fakt kimi

Bəxtiyar poeziyasında Azərbaycanın tarixi taleyinin ən böyük təzadı olaraq təqdim edilir. Bu dramatik situasiyanı şair ürək yangısı ilə təsvir edir. Vətən torpağının bir parçasını itirmiş azərbaycanlının ürəyində, yaddaşında tufan qoparır! Onu bu fikrin həqiqətinə inandırır ki, müstəqillik ideallarının tam qələbəsi – yalnız Qarabağın azad edilməsi ilə, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün tam təmin edilməsi ilə öz təntənəsinə çatır.

Bəxtiyar Vahabzadənin təqribən 60 ili əhatə edən zəngin yaradıcılığı Azərbaycanda və xaricdə, xüsusilə Türkiyədə çox geniş şəkildə öyrənilib, haqqında dəyərli tədqiqat əsərləri yazılıb. Müasir Azərbaycan mədəniyyətinin öndə olan yaradıcılarından, demək olar, bir kimsə yoxdur ki, Bəxtiyar haqqında söz deməsin. Bəxtiyar Vahabzadənin poeziyası, dramaturgiyası, ədəbi-siyasi publisistikası, ədəbiyyat tariximiz haqqında tədqiqatları müasir Azərbaycan mədəniyyətinin daim öyrənilməyə layiq zəngin irsidir. Azərbaycan jurnalistikasının görkəmli simalarından olan Ələddin Əsədzadənin tərtibatçılığı və təşkilatçılığı ilə işıq üzə çıxan bu kitabda toplanmış seçmə şeirləri isə bu zəngin irsin çox kiçik, lakin parlaq zərrələridir. Bu zərrələr hər bir oxucunun qəlbinə asanlıqla yol tapıb onun Vətən və millət sevgisini, milli və bəşəri dəyərlərə sayğı hisslərini alovlandırmağa qadirdir.

Bütün oxuculara dərin ehtiram hissi ilə,

Cavanşir FEYZİYEV.
Millət vəkili, fəlsəfə doktoru

**Yaşamaq–yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır
Şam əgər yanmasa, yaşamır demək
Onun da həyatı yanmağındadır.**

E. Vahabzadə

BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Azərbaycanın xalq şairi, tanınmış dramaturq, ədəbiyyatşünas və ictimai xadim, SSRİ-nin və Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatları laureatı, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, professor Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 16 avqust 1925-ci ildə Şəki şəhərində anadan olub. Kiçik yaşlarında ikən ailəsi ilə Bakıya köçüblər (1934). 1947-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib və universitetin nəzdində aspiranturaya qəbul olunub, "Səməd Vurğunun lirikası" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edib (1951).

Bədii yaradıcılığa 1943-cü ildə "Ana və şəkil" adlı ilk şeirini çap etdirməklə başlayıb. "Mənim dostlarım" adlı ilk kitabında toplanmış lirik şeirlərində faşizmə qarşı mübarizədə qalib çıxmış xalqın duyğu və düşüncələri əksini tapmışdır. Bəxtiyar Vahabzadə 60-cı illərdən başlayaraq milli azadlıq hərəkatının öncüllərindən olub. O, 1958-ci ildə yazdığı "Gülüstan" poeması ilə iki yerə parçalanmış Azərbaycanın tarixi faciəsini dilə gətirib, rus və fars imperiya-

sının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının azadlıq və istiqlal uğrunda ədalətli mübarizəsini təsvir edib.

Bəxtiyar Vahabzadə Sovet rejimində milli varlığı tapdanan, hər cür məhrumiyyətlərə məruz qalan millətin dərdlərini rəmlər və müxtəlif ədəbi üsullarla qələmə alıb, iri həcmli poemaları və pyeslərində hadisələri ya tarixə, ya da başqa ölkələrə keçirərək öz millətinin dərdlərini dilə gətirib. Birbaşa Sovet diktaturasını ifşa edən əsərlərini isə şair, "Sandıqdan səslər" başlığı altında nəşr etdirib.

Onun lirik şeir və poemalarında, mənzum pyeslərində müasir dövrün problemləri lirik-fəlsəfi planda, əlvan boyalarla ifadə olunur. Şair-dramaturq "İkinci səs", "Vicdan", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad" və "Hara gedir bu dünya", "Özümüzü kəsən qılınc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı", "Rəqabət" (1960- 2003) pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya qoyulub.

B.Vahabzadə tənqidçi-ədəbiyyatşünas kimi də fəaliyyət göstərərək, "Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığı" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edib (1964). Azərbaycan Dövlət Universitetində müasir Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının professoru vəzifəsində çalışıb (1950-1990). Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü (1980), sonra həqiqi üzvü (2000) seçilib. 1981-ci ildə SSRİ Yazıçıların VII qurultayında SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü olub. O, həmçinin Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının İdarə Heyətinin və Ağsaqqallar Şurasının üzvü idi (1991). Ədəbi-bədii prosesin yorulmaq bilməyən təbliğatçısı və təşkilatçısı kimi tanınır. Azərbaycanın Əməkdar incəsənət

xadimi (1974), Azərbaycan Dövlət Mükafatı laureatı (1976), SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı (1984), Azərbaycanın xalq şairi (1984), M.F.Axundov adına ədəbi mükafatın laureatı (1988) olub. Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı (1990), millət vəkili (1995, 2000) kimi fəaliyyət göstərən, "Qırmızı Əmək Bayrağı" və "İstiqlal" (1995) ordenləri ilə təltif edilib.

B.Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin, eləcə də tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir. Şairin əsərləri – şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar və keçmiş Sovetlər Birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilib.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə 2009-cu il fevral ayının 13-də Bakıda dünyasını dəyişib, Fəxri Xiyabanda dəfn edilib.

Bəxtiyar Vahabzadənin ədəbi irsi yalnız Azərbaycanın deyil, bütün türk dünyasının bədii söz sərvəti hesab olunur.

PROLOQ YERİNƏ

ŞEİRİM

Əbədi bir od kimi öz içindən közərib
Hey yanır şeirim mənim,
Bu gündən sabaha boylanır şeirim mənim.
Gəzib dildə, dodaqda,
Uçur, uçur həmişə özümdən də qabaqda.
İdrakımın gözləri,
Əqidəmin ən təmiz, ən mənalı sözləri,
Duyan ürəyi şeirim,
Bütün diləklərimin ən saf diləyi şeirim.
Sən ayın, ulduzların nurundan yoğrulmusan,
Batan gecələrimin açılan səhərlərə
salamı sən olmusan!
İstəyəm sətirlərin bu gündən səs alan
əks-sədaya dönsün,
Əsrimizin nəbzi də ahəngində döyünsün.
İstəyəm ki, şeirim nərmənazik qızların
saçında ətir olsun,
İstəyəm gün altında pambıq yığan qızların
başında çətir olsun.
Can vermə, hər ötərgi dərd-qəmə, şeirim mənim,
Əzmə-büzmə gözələ bənzəmə, şeirim mənim.
Sən atəş ol, sən od ol,
yandır da sən, yax da sən.
İldırım ol, çax da sən.
Göstər öz işığında bu dünyaya özünü,

Bir an yumma gözünü, həm gör, sən həm də göstər!
Fərəhləri fərəhdə, qəmi də qəmdə göstər.
Demirəm ki, zərrən bütöv kürrədə göstər.
Varsa sənın qüdrətin,
Sən bu boyda kürrəni kiçik zərrədə göstər.
Sən düşün dərin-dərin, düşündür dərin-dərin,
Vətəninini, elini danan tüfeylilərin,
Vətənçin yox,

manatçın yanan tüfeylilərin
yumruğa dön başında!

Keşikçi ol bu Yurdun torpağında, daşında.
Vüqarı ol, əzmi ol əyilməyən başların,
Cibində partbilet ol əsl vətəndaşların.
Sonsuz düşüncələrim,
Bu dünyaya sualım,
Hər istəyim, xəyalım,
Eşqim, həsrətim mənim.
İlk məhəbbətim mənim,
Hədsiz şadlığım mənim,
Bu dünyada əbədi narahatlığım mənim!
Sənə qurban verməyə bir ömür çox azdır, az.
Yalnız birçə günümün sonsuz həyəcanını
Nəğməyə çevirməyə on ömür də çatışmaz.
Mən səninçin,
Anamsa mənimçin yandı, şeirim.
«Balamın rahatlığı yoxdur»– deyə o məni
sənə qısqandı, şeirim.
Ancaq o bilmədi ki, mən anamdan doğuldum,
Sənsə mənim qəlbimdə balamtək bəslədiyim
Duyğulardan doğuldun.
Məni anamdan alıb Vətənimə, xalqıma
Oğul edən sən oldun!

1964

Türkün
oğuzlar
vətəni

VƏTƏN VAR

Hardaysa bu dəmdə
Dəryada batan var.
Vardırsa köməksiz
Fəryada çatan var.
Dünyada alandan
Əvvəlcə satan var.

Atəş öz-özündən
Birdən-birə yanmır.
Bir şey bu cahanda
İzsiz və səbəbsiz
Bihudə yaranmır.
Vardırsa, yaranmış,
Mütləq yaradan var.
Varsansa...
 özündən
Əvvəlcə atan var.

Dünya quru bir səs,
Qəm çəkməyə dəyməz.
Yüz-yüz itən olsun,
Min-bir də bitən var.
Şükr eyləyəlim ki,
Bizlərdən həm əvvəl,
Həm sonra Vətən var...

1980

ANA DİLİ

Dil açanda ilk dəfə ana söyləyərək biz,
"Ana dili" adlanır bizim ilk dərsliyimiz.
İlk mahnımız laylanı anamız öz südüylə
İçirir ruhumuza bu dildə gilə–gilə.

Bu dil – bizim ruhumuz, eşqimiz, canımızdır,
Bu dil – bir–birimizlə əhdi–peymanımızdır.
Bu dil – tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi.
Bu dil – əcdadımızın bizə qoyub getdiyi
Ən qiymətli mirasdır, onu gözlərimiz tək
Qoruyub, nəsillərə biz də hədiyyə verək.

Bizim uca dağların sonsuz əzəmətindən,
Yatağına sığmayan çayların hiddətindən,
Bu torpaqdan, bu yerdən,
Elin bağrından qopan yanıqlı nəğmələrdən,
Güllərin rənglərindən, çiçəklərin iyindən,
Mil düzünün, Muğanın sonsuz genişliyindən,
Ağ saçlı babaların əqlindən, kamalından,
Düşmənin üstünə cuman o Qıratın nalından
Qopan səsdən yarandın.
Sən xalqının aldığı ilk nəfəsdən yarandın.

Ana dilim, səndədir xalqın əqli, hikməti,
Ərəb oğlu Məcnunun dərdi səndə dil açmış.

Ürəklərə yol açan Füzulinin sənəti,
Ey dilim, qüdrətinlə dünyalara yol açmış.
Səndə mənim xalqımın qəhrəmanlıqla dolu
Tarixi varaqlanır,
Səndə neçə min illik mənim mədəniyyətim,
Şan–şöhrətim saxlanır.
Mənim adım, sanımsan,
Namusum, vicdanımsan.

Millətlərə, xalqlara xalqımızın adından
Məhəbbət dastanları yaradıldı bu dildə.
Moskvada Puşkinə heykəl qoyulan zaman,
Ona abidə qoydu bu dildə Şirvani də.
Bu dil – tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi,
Bu dil – əcdadımızın bizə qoyub getdiyi
Ən qiymətli mirasdır, onu gözlərimiz tək
Qoruyub nəsillərə biz də hədiyyə verək.

Ey öz doğma dilində danışmağı ar bilən,
Bunu iftixar bilən

Modalı ədəbazar
Qəlbinizi oxşamır qoşmalar, telli sazlar.
Qoy bunlar mənim olsun.
Ancaq Vətən çörəyi,
Bir də ana ürəyi Sizlərə qənim olsun.

1954

VƏTƏNDAŞ

Vətəndaş!
Nə gözəl səslənir bu söz.
Yəni – bir Vətənin övladıyıq biz.
Anamız eynidir,
Qardaşıq demək.
Mən sənə arxayam,
Sən mənə kömək.

Vətəndaş!
Nə gözəl səslənir bu söz.
Yəni iki canda bir ürəyik biz.
Gücsüzük,
bir heçik sən də, mən də – tək.
Vətənə güvənib olduq Vətəndaş.
Mənim ürəyimi qanatsın gərək
Sənin dırnağına dəyən çırtma daş.

Vətəndaş!
Nə gözəl səslənir bu söz.
Yəni – bir iqlimdə böyümüşük biz.
Səni də,
Məni də böyüdən Vətən,
Sənə də anadır,

Mənə də ana.
Sən də cavabdehsən,
Mən də hər zaman
Vahid anamızın xoşbəxtliyinə.

Vətəndaş!
Nə gözəl səslənir bu söz.
Yəni – bir qaynaqdan su içmişik biz.
O su qəlbimizdə coşdu, qaynadı,
Eyni bir ad ilə tanıtdı bizi.
Vətənin ünvanı,
Vətənin adı
Bizə xatırlatdı vəzifəmizi!

Vətəndaş!
Nə gözəl səslənir bu söz.
Vətən əbədidir,
Gedəriyik biz.
İnsan qüdrətlidir öz vətənində.
Bilirik, dünyaya biz niyə gəldik.
O bizi yaradan,
Biz ona bəndə.
Yaradan uğrunda ölməyə gəldik.

1980

ŞƏKİ

*"Özüünüz şəkili olduğunuz halda, hələ
Şəkiyə bir şeir həsr etməmişiniz".*

Bir məktubdan

Bir nəğmə qoşmadım hələ mən sənə,
Dağlar bunu mənə kəsir sanmasın.
Mən dedim, vurğunam Azərbaycana,
Deyirəm, heç zaman xırdalanmasın
Könlümdən ucalan bu avaz, bu səs.
Böyükdür, ucadır məsləkim mənim.
Bala anasına "sevirəm" deməz,
Mən də deməmişəm, a Şəkim, mənim!

Mən sənə borcluyam öz balan kimi,
Çox da ki şeirimdə görünür adın.
Mənim oxuduğum nəğmələrimi,
Mənim qulağıma sən pıçıldadın.

Şeirimin mayası - bu qaynar nəfəs
Sənin öz çiçəyin, sənin öz barın.
Şeirimdə dil açıb danışımı bəs,
Sənin bulaqların, göy çinarların?
Mən həm bakılıyam, həm lənkəranlı,

Gəncəli, qubalı, həm naxçıvanlı.
Şəkili,

şirvanlı,
qarabağlıyam,
Bütöv Vətənimə bütöv bağlıyam.
Mən sənin qoynunda gəldim cahana,
Məni bəxş elədin Azərbaycana.
Həmişə mən sənin həndəvərində
Üçən bir quşam.
Bir eldə doğulub

xoşbəxtəm ki, mən
Böyük bir Vətənə oğul olmuşam.

1971

VƏTƏNDƏN–VƏTƏNƏ

Arazın

bu tayı Vətənim,
o tayı Vətənim.

Vətəni görməyə amanım yox mənim.
Bu necə vətəndir?

Görmədim üzünü

Çatsam da bu yaşa
Ömründə bir dəfə.

Bəs salam verməzmi
qardaş da qardaşa?

Bu qəmim, bu dərdim dağlardan ağırdu
Arazın suyuna qarışib axıram.

Füzuli həsrətlə qürbətdən Vətənə baxırdı,
Mən isə...

Vətəndən–Vətənə baxıram.

1962

ATA YURDU

Şəkidə məhlə var nə qədər desən,
Gəldim bu dünyaya "Yuxarı baş"da.
Bir göz evimizdə nə desən vardı,
Taxça aşağıda, buxarı başda.
Çıxdı ahıllığım o evdən çölə,
Amma uşaqlığım yuxarı başda.
İndi mən həsrətəm ata yurduma,
Odu ürəkdədir, buxarı başda!

1974

BABAMIN KOMASI

*"Kollu koxa " povestinin
müəllifi İsa Hüseynova*

Ay mənim ilk beşiyim,
İlk nəfəsim, ilk sözüm,
İlk gecəm,
İlk gündüzüm.
Könlümün bu həyatla
İlk böyük qafiyəsi -
Ay babamın dəyəsi!..
Səndən əlim çıxalı
İstəmişəm həmişə
Səni duyğularımın
Bəstəsində gizləyim.
Sən ey mənim ən ülvü
Saflığım, təmizliyim!
Mənim duyğularımın
Ən nəğməli, ən həzin
Pərdəsində durmusan.
T oz kimi səpələnmiş
Kövrək xatirələrdən
Bir aşıyan qurmusan.
Sən şeirimizin ilk sözü,
İlhamımızın mayası,

Babamın beli kimi
Daş-divarı əyilmiş
Ay atamm koması!..
Uçuq barılarında
Kərpiclərin qum kimi.
Göyərən vəhşi güllər
Çığırın arzum kimi...
Necə belini bükdü,
Ocağını qaraltdı
Amansız zaman sənin.
Yeddi oğul çıxardı
Bir vaxt qapından sənin.
Əyilsən də,

durursan

Yenə də öz yerində.
Uçanlar qayıtmadı
Ay babamın koması,
Əlin bizə çatmadı.
Sənə salam verən yox.
Nə gələn, nə gedən var.
İndi uçuq qapını
Tıqqıldadar yağışlar.
Şəhərlərə uçalı
Bəyənmədik biz səni.
Qoymuşuq yalqız səni,
Ay babamın koması -
Mənim ilk nağıllarım,
Məşələrdə qurtaran
Ay mənim ilk yollarım,
Kölgəsi bənövşəli,

Ay böyürtkən kollarım,
Hər dərədən, tərədən
Mənim dəstə tutduğum
Al-əlvan çiçəklərim,
Lampanın dövrəsində
Uçan kəpənəklərim,
Hardasınız,

Siz harda?

Ürəyimə köçdünüz.
Siz indi yaşarsınız
Çığırın duyğularda...
Ay rəfləri kasalı,
Ay taxçalı, boxçalı,
Ay bağlı,
Ay bağçalı,
Qoşa pəncərələrdə
Pərdələri saçaqlı
Buxarılı,
Ocaqlı,
Alaca komam mənim,
Balaca komam mənim.
Təmiz duyğularıyla
Ürəyimi, hissimi
Gündə bir boy ucaldan
Ay uca komam mənim.

Sən vermisən,
Sən dedim
Bu ömür yollarımda
Ağır duyğularımdan

Daşdığı yümü sən.
Beşinci mərtəbədə
Yaşasam da indi mən
Evimin də köküsən,
Şərimin də köküsən!..

Avqust, 1970

MƏN KİÇİK BİR ÜRƏYƏM

Yenə Şəkiyə gəldim bir az dincəlim deyə,
Özümə gəlim deyə.
Ancaq... bir gün, bir saat dincələ bilmədim mən
Ürəyimin səsindən...
O səs... O səs izlədi hara getdimsə məni,
Gülərlü görmədi burda bir kimsə məni.
O səs qulaqlarımda bir top kimi gurladı,
Fərəhimi həbs edib, nəşəmi oğurladı.
Pozdu rahatlığımı,
dincliyimi,
yuxumu...
Dedim: Dincəlmək bumu?
Dedim: - Ürək, ay ürək,
Bircə ay məndən əl çək.
Axı, mən də insanam,
Mənə nəşib deyilmi bəs həyatın nəşəsi?
Qəlbin dərinliyində duydum yenə o səsi:
-Dünyada yaşamayan dünyadan dinclik umar,
Yanmağında tapmalı dincliyini sənətkar.
Dedim: - Bəs bu nədəndir
Çoxaldıqca yaşım da
Azalmadı arzular,
Aşıb-daşdı arzular,

Başdan aşdı arzular.
Bahar oldu, qış oldu -
itirdiyim ömür, gün,
Qazandığım yaş oldu.

İndi nə istəyirsən?

Dedi: - Demə heç zaman "istəyin nədir?" mənə,
Dünən zirvə bildiyim, bu gün pillədir mənə.

İstəyim birmi, onmu?

Köhnəsinə çatmamış təzə arzular gəlir,
Köhnə arzularımın saçlarına dən düşür.
Dünənimin istəyi bu gün gözümdən düşür.
Bir çuxurda lillənən,
Bircə çırtma daşından
Üzü səpən, güllənən
Göl olmaq istəmirəm.

Əvvəlini dağların zirvəsindən götürən,
Dağlarda qah-qah çəkib, dərələrdə hönkürən,
Saçı dağda, təpədə köpük-köpük ağarıb
düzənlərdə qaralan,

Əvvəli müdrik qoca, sonrası cavan olan
Sel olmaq istəyirəm.

Əməllərimin adı mənim adım olaydı.
Əbədi yol gedəydim
Gecə-gündüz,
Günəş, Ay
Sağım-solum olaydı.

Ulduz kəhkəşanları mənim yolum olaydı.
Mən il, ay bilməyəydim,
Vaxtın çərçivəsindən çıxaydı ömrüm-günüm.
Əbədiyyət ən kiçik ölçüm olaydı mənim...

Mən sahili olmayan dənizlər istəyirəm.
Axşamları olmayan gündüzlər istəyirəm.
Xəyallar aləminə məni daim səsləyən
Cilvələr istəyirəm.
Zirvənin özündə də zirvələr istəyirəm.
Mən kiçik bir ürəyəm,
Bu dünyanın, həyatın
bəzəyiyəm,
süsüyəm,
Mən kiçik bir ürəyəm,
sonsuzluq ölçüsüyəm.

1965-1974

YURD YAD ƏLİNDƏ

*Sabirin, M.Cəlilin divanəsi,
hüquqşünas Ə.Yaşara*

Hər gün neçə şəhid dəfn edirik biz,
Ağacı torpağa basdıran kimi.
Üzlərdə qəzəbdən nə kölgə, nə iz,
Dəfn mərasimi ötür an kimi.

Niyə bu mərasim sarsıtmır bizi?
Necə gəlib çatdıq bu "məqama" biz?
Bu ki, faciədir... faciəmizi
Niyə çevirmirik intiqama biz?

Qəzəb zirvəsindən endik biz bu gün,
Yoxuşlar çevrilib enişə döndü.
Şəhid dəfn eləmək, yoxsa, bizimçün
Adicə qaydaya, vərdisə döndü?

Məzarm başında qanadlı sözlər,
Qanadlı cümlələr baş alıb gedir.
İntiqam hissimiz varsa bir qədər,
O da bu sözlərlə boşalıb gedir:
"Ədalət bizdədir... bizimdir zəfər,
Daim güvənmişik biz həqiqətə.
Vətənin yolunda ölən şəhidlər
Ölmür, qovuşurlar əbədiyyətə".

Çox gözəl sözlərdir, hikmətli, kövrək
Amma çox uyuruq sözə, "hikmətə".
Yoxmu mərasimdə bəs bu şəhid tək
Qovuşmaq istəyən əbədiyyətə?
Buyursun, bir nəfər irəli gəlsin.
Bu şəhid oğlana varmı bir əvəz?
Onun qatilinə hanı qəzəb, kin?
Onun qisasını kim alacaq bəs?

Verib Qarabağı Bakıya qaçdıq,
Bakıda "Qarabağ" kafesi açdıq.
Verib Qarabağı oxuduruq biz,
Toylarda "Qarabağ şikəstəsi"ni.
Heç demə, bizim də kişiliyimiz
Toylarda cırmaqmış minlik dəstini.

Çaldı, Qarabağı çaldı düşmənim
Bəs o şikəstəni oxuyan kimdir?
Düşmən əlindəykən Qarabağ, mənim
Şikəstə deməyim şikəstliyimdir.
Biz bunu bacardıq, biz bunu yalnız,
Bizə qənim olmuş öz tamahımız.

Düşməne yönəlmir qəzəb də, kin də,
Dərs ala bilmədik əcdadımızdan.
Özümüz bu kökdə, yurd yad əlində,
Haray Çələbi xan, haray Pənah xan!

Aprel, 1994

UTANIRAM

Şəhidlərin, qaçqınların
Üstümüzdə min ahı var.
Çatdığımız bu nöqtədə
Hamımızın günahı var.

Düşmənimiz arxalandı
Silahına, öz gücünə.
Zora təslim olan torpaq
Qaytarılmaz söz gücünə.

Əldən getdi yurd-yuvamız,
Necə dözdük bu dərdə biz?
Qaytarmaqçın haqqımızı
Əl açmayaq namərdə biz.

Düzü budur: Bu dünyada
Gücün varsa, sözün haqdır.
Gücün yoxsa, son əlacın
Xəcalətdir, utanmaqdır.

Bir zamanlar neçə-neçə döyüşlərdən
Qalib çıxan qalalara baxdıqca mən
Keçmişimlə indim durur yan-yanaşı.
Keçmişimdən bu günümə

Yağır indi töhmət daşı.
Alışırım için-için,
Sual qopur ürəyimdən: Neçin, neçin?

Babaların ucaltdığı
Bizim qalib qalalardan utanıram.
Çadırlarda
Donan körpə balalardan utanıram.
Bu torpağı qorumağı
Özümüzə borc bilmədik.
Vətən getdi,
Vətəndaşlıq zirvəsinə yüksəlmədik,
utanıram.

Vətən getdi, şeir yazdıq:
" Sən mənimsən, ana Vətən".
Vətən getdi, nitq dedik
Uca-uca kürsülərdən,
utanıram.

Vətən getdi, el talandı,
Didişirik biz hələ də.
Biz iqtidar uğrundağı döyüşlərdən
Usanmadıq bir gilə də,
utanıram.

Söz altında yatammırdıq,
Diz altında yatan olduq.
Dədələrin qazancını
Nəfsimizə satan olduq.

Yurdu satmaq hesabına
Arzumuza çatan olduq,
utanıram.

Səbrimizin dolub daşan kasasından,
Şəhidlərin alınmamış qisasından,
Onların qan bahasından,
Bu millətin qəhrəmanlıq dühasından
utanıram.

Biz hələ də çalxanıyıq
Əsr keçdi, durulmadıq.
Kütləyik, bu çək-çevirdə
Ələlib millət olmadıq,
utanıram.

Qəbirlərin baş daşını oğurlayan,
Yaşamaqçın ölü soyan
Gədələrin özümüzədən olduğuna
utanıram.

Bu millətin acı-doğru, toxu-oğru.
Aclarına acıyıram,
Mən toxuna utanıram.
Ölün varsa, vay halına!
Arxa çevir düzlüyünə, amalına!

Bir qəbirlik yer almaqçın
Ətək-ətək

Rüşvət gərək!
Haqq evinə gedəndən də haqq istəyən
Şərəfsizə nə deyim mən?
Ölüm-ucuz, həyat-baha,
İndi ölüm, yaşamaqdan min qat baha!
O da haqdır, bu da haqdır.
Mənim kimi binəvanın
Son əlacı utanmaqdır.

Yarəb, necə millətədi bu?
Başdan-başa zillətədi bu.
Öz-özünə qənimdi bu.
Hər nə isə mənimdi bu,
Əsrlik qan düşməninə
Deyə bilmir son sözünü,
Amma qırır öz-özünü,
utanıram.

Cırtan boyda Çeçenistan
Dəvə boyda Rusiyaya dərs verəli
Onu şöhrət məqamından
endirəli

Mən özümü necə varsa,
Elə görüb utanıram.
İndi çeçen qeyrətindən
Dərs götürüb utanıram.

Bu ölkənin sərvətini
O satalı, bu satalı,
Vətən olub hərrac malı,
utanıram.

Çadırlarda el qırılır,
Toylardasa pul cırılır,
utanıram.
Özgəsinin qoltuğunda yuva qurmuş,
Özgəsinin fitvasıyla
Öz xalqına tələ qurmuş,
Özgəsinin əli üstə
İqtidara can atan kəs
Bu millətə əsl oğul ola bilməz.
Bizimkidir o namərd də.
Buna dözmür, mən yanıram.
Satqına yox, satqınlığa utanıram.

Elə bildik, bu bəlalər
Allah yazan qədər imiş.
Bizim də Vətən sevgimiz
Utanmağa qədər imiş.
Bu torpağı qorumağı
Özümüzə borc bilmədik.
Vətən getdi,
Vətəndaşlıq zirvəsinə yüksəlmədik.
Heç olmasa bu gerçəyə biz inanaq.
Sonuncumuz qalanadək
Ya vuruşaq, ya utanaq!

Mart, 1995

VƏTƏN MARŞI

Ey Vətən oğlu, düşün, bil ki, sənindir bu Vətən,
Sabahın, həm bu günün, həm dünənindir bu Vətən.
Sənin öz dövlətin, öz millətin, öz cəddin var
Vətən uğrunda ölənlər ölümündən doğular.
Biz Vətən məcnunu, el aşiqi, sülh əsgəriyik
Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyik.
Mənim öz ulduzumu bağrına basmış hilalım,
Dedi öndər: "Yönü bayraqdakı üç rəngdən alım"
Sən bu gül bayrağın altında məramınca yaşa,
Qoyma düşmən nəfəsindən ona çirkab bulaşa.
Sənin öz bayrağınm kölgəsi cənnətdi sənə,
Günəş hər gün doğur ancaq içimizdən Vətənə.
Bizim iqbalımızı yazdı qılıncın kəsəri,
Bizi biz etdi Dədəm Qorqud oğuznamələri.
Ey Azərbaycanımız, türkün oğuzlar Vətəni,
Ər oğullar, ər igidlər, kişi - qızlar Vətəni,
Sənin haqqındır azadlıq, sənin eşqindir iman,
Tapmar haqqa və insanlığa haqqdan doğulan.
Bəşərin dərđini öz dərđi bilib millətimiz.
Bizim öz niyyətimizdən doğub hürriyyətimiz.
Gecələr yatmadan əvvəl sor özündən ki: "Bu gün
Mən nə etdim məni yurddaş edən öz yurdu üçün?"

1992

ÜMİD

Qorxmuram, düşmənim qoy min-min olsun.
Neyləyər mənə?
Şöhrət sənin olsun, ad sənin olsun,
Ümid ver mənə!..
Ümid istəyirəm, mən ümid ancaq,
Ümidlə qoyaram dağı-dağ üstə.
Nə şöhrət, nə mənsəb, nə dövlət, nə var.
Ey könül, dünyadan sən ümid istə!..

Ümid arzuların qızıl naxşıdır.
Deyərlər, yeməkdən ümid yaxşıdır.

Deyək dənizdəyəm, sahil görünmür.
Ümid mənimlədir, o, məndən dönmür.
Sahilə can atıb çırpınır ürək.
De, neyləyəcək
Üstümə şığıyan ləpələr mənə?
Ümid ver mənə!

İnamla ucaltdıq anamız yeri,
Biz möhtac olmadıq dost, düşməni.
Dəmir çəpərləri, daş hasarları
Dişimlə sökərəm, ümid ver mənə!
Həsərət də, hicran da deyil qorxulu.
Ümidlə açılar hər eşqin yolu!

Bir il - bir an kimi görünər mənə.
Ümid ver mənə!
Həsərət - vüsal qədər xoş gələr mənə,
Ümid ver mənə!
İnam ver mənə!

Yaman darıxır,
Səfərə çıxır
Mənim könlümdəki xəyallar yenə,
Bələdçi yerinə ümid ver mənə.
Diləklər ümidlə birgə doğulsa,
Yerin tərkində də uclar insan.
Arzumu tapmağa ümidim olsa,
Mənzil başındayam, yola çıxmadan.
Ümidlə qoyaram dağı dağ üstə.
Ey könül, özündən sən ümid istə!..

Mart 1967

ŞAIR - VƏTƏN

Arada-bərədə görürsən tez-tez,
Deyirlər: "Nə çoxdur şairlərimiz,
Bunun qarşısını alağ biz gərək,
Bizə həkim gərək, mühəndis gərək..."

Mənsə deyirəm ki, şair bol olsun,
Bütün doğulanlar şair doğulsun.
Sənətkar sənətə amalla başlar,
Şeirim - amalımdır - desəm, yeridir.
Şeir yazmasa da, əqidədaşlar
Dünyanın ən böyük şairləridir.

"Şair çoxdur" deyə gileylənməyin,
Əlhəzər eləyin tüfeylilərdən.
Yaxşı söz önündə siz də baş əyin,
Şair ki, yığmayır sözləri yerdən.

Şairi kimsəyə dəyişməyəm mən,
Onlar hər cildə min sirr axtarır.
İdrakın irişməz dərinliyindən
Onlar söz axtarmır, fikir axtarır.
Onlar gecə-gündüz dərd, ələm çəkir,
Bu ağrı gəlməsin çox yüngül sizə.

Bəlkə də ən zəif, ən kiçik şair
Böyük vətəndaşdır Vətənimizə...

Şairin bədəni - bu ana torpaq,
Nəfəsi - xəzridir, qanı - Kür, Araz.
Çox şey Vətənsiz də yaşayır, ancaq
Şeirsə Vətənsiz, elsiz yaşamaz...
Şairə vəzifə, rütbə nə gərək!
"Vətən", "Vətən" deyir könül səsi də.
Vətəni sevməkdir, Vətəni sevmək,
Şairin ən böyük vəzifəsi də.

Ancaq... bəla onda, dərd ondadır ki,
Vəzifə xumarı gözünü örtən,
Vətəni pul kimi cibinə dürtən
Bir rüsvət düşgünü, rütbəli nadan
Durub kül üfürür gözlərimizə.
Vətəni sevməyin "qaydalarından"
Utanmaz-utanmaz dərs deyir bizə.

Vətəni sevməkdə nə qayda, qanun?
Vətən sevgisinin hüdudu varmı?
Ey nadan, ölçülər özünün olsun,
Məhəbbət ölçüyə, həddə sığarmı?

May, 1967

SƏHƏNDƏ MƏKTUB

Səhənd, sözlərindən odlar töküldü,
Oxuduq şeirini göz yaşlarıyla.
Ata malı kimi yarıya böldü,
Qardaş eyni dərdi qardaşlarıyla.

Yazdın, eyni dərdi yaşayaq bahəm,
Qardaş qardaşıyla həmfikir olar.
Sənin düşüncəndi mənim düşüncəm,
Dərdlər bir olanda fikir bir olar.

O acı fəryadlar, şirin nəfəslər
Mənim də könlümün ahı, naləsi!
Qardaşım, Təbrizdən gələn bu səslər
Bakının səsidir, Bakımın səsi!

Deyirsən, yarıya bölünənlərin,
Dərdini dünyada bir bilməyən yox.
Biz də bölünmüşük, ancaq bu dərdi
Uca kürsülərdən heç bir deyən yox.

Yıxılar kənardan itələnənlər.
Təkanı yaradaq özümüz gərək.
Yenə də olaq "həmən xak"* əgər,
Biz öz içimizdən itəlməmək.

* Fars şairi Sədinin "Həmən xakəm ki, həstəm" (Həmən torpağam ki, varam) misrasına işarədir.

Xırda təpələri sellər oyanda,
Əsər bu həmləyə dağlar da zağ-zağ.
Biz də dərdimizə ağlamayanda,
Bizim yerimizə kim ağlayacaq?

Günahkar tutmayaq burda heç kəsi,
Dərilib ayrıldıq biz qonça-qonça.
Ana da süd vermir, ciyərparəsi
Nalələr qopanb ağlamayınca.

Deyirsən, salama cavab almadın,
Bulud toqquşmasa, buluda neylər?
Mənim öz adımdır sənin öz adın,
Odu su keçirər, od oda neylər?

Mən dizimə döyüb zar-zar ağladım,
Çöllər göz yaşımdan gölmə-gölmədi.
Qranit dağları dələn fəryadım,
Tək Araz çayını aş bilmədi.

Yüz il, yüz əlli il ağladığ əbəs,
Ancaq ərimədi sinə dağları.
Qardaş, bilmədik ki, göz yaşı dəlməz,
Arzunun önündə duran dağları...

Dünyada hər şeyin bütövü gözəl,
Yarımçıq səadət düşmənin olsun.
Mənə qəm versən də, yarı bölmə, gəl,
Sevinc verirsənsə... qoy yəqin olsun.

Hamlet doğru deyib: "Ya öl, ya da ol!"
Ey!... Yarı canınla demə ki, varsan.
Qəmin də tamını istəyən oğul,
Bəs yarı Vətəndə necə yaşarsan?

Hanı?...

Sormadılar -
bəs yarı canım?

Niyə ucaltmırsan üsyan səsinə?
Hələ görməmişik, Azərbaycanın
Bir yerdə, biz bütöv xəritəsini...

1968

EYNİ YAŞDAYIQ

*1981-ci il yanvarın 23-də ustad Şəhriyarla
telefon söhbətimiz münasibətilə.*

Telefon telləri, sizə bu axşam
Həsrətin nə boyda ehtiyacı var.
Xəttin bu başında mən dayanmışam,
Xəttin o başında ustad Şəhriyar.

Dilim qabar-qabar,
Ürəyim köz-köz.
Vüsala

əsrlik həsrətdən açam.

Səsimi aparın Şəhriyara siz,
Telefon telləri, sizə möhtacam.

Üzünü görmədim hələ bircə an,
Niskilə döndərdi bu niskil bizi.
Ancaq əlli ilin dost-tanışından
Yaxşı tanıyırdıq bir-birimizi.

Həsrət gözlərimdə həsrət gözlərin,
Həsrətin zülmündən kasa dolubdur.
Dərdlərdən söz açan dərdli sözlərin
Bu gün dərdimizə dərman olubdur.

Çox uçuşduq ardınca fikrin, xəyalın,
İndi də əməlin zamanı gəlmiş.

Vahid bir torpağa haqqı olanın
Tük kimi bir telə gümanı gəlmiş.

Özüm tel olaydım, açaydım qanad,
Səninlə duraydım üzbəüz indi.
Özümüz görüşə bilmədik, ustad
Səsimiz görüşdü...

qəlbimiz dindi.

Məndən xəbər aldın: – Neçə yaşın var?
Yaşımı söylədim,
Dedin: – Min alqış!

Dedim: – Nəyə alqış, ustad Şəhriyar?
Dedin ki, cavansan, sən mənə baxmış.
Arzum göyərmədi, keçibdir yaşıım,
O gözəl günləri sən gör, qardaşım.

Doğrudur, bir deyil bizim yaşımız,
Ancaq yaşa vurma ötən illəri.
Eyni ağrılarla yaşamışıq biz,
Ayrılıq dərdini o vaxtdan bəri.

Dərdimin yaşıdır mənim öz yaşım,
Biz bir arzudayıq, bir tələşdayıq.
Sənin göz yaşıdır mənim göz yaşı,
Dərdimiz birdirsə eyni yaşdayıq.

Birlikdən savayı bir qəsdimiz yox,
Bizim o günlərə öz haqqımız var.
Bir böyük torpağın iki oğluyuq,
Orda Şəhriyaram, burda Bəxtiyar.

Biz öz haqqımızı əgər qanmasaq,
Kimdir son mənzili bizə göstərən?
Dediyin günlərə qanadlanmasaq,
Nədən ilham alıb yazardığ görən?

Zamanın qəribə oyunları var,
Dünən dağ dediyin uçulur bu gün.
«Mənəm, mənəm!» deyən imperiyalar,
Dünənki quluna qul olur bu gün.

Kim deyə bilərdi odsuz yaş ağac,
Tutuşub yanacaq külün içində –
Min il qürur ilə başda gəzən tac,
Ayağa düşəcək bir gün içində?

Zülm də, zalım da çəkilir dara,
Dünyada hər dərdə əncam çəkilmiş.
Vaxt özü döndərir mıxı mismara,
Vaxtın yazdığını kim poza bilmiş?

Dərs varmı tarixin dərsindən artıq
Bizi tapdadılar, yenə cücərdik.
Əgər özümüzə inanmasaydıq,
Uçrum dərələrdən necə keçərdik?

İnamdır yaşadan bizi, ey ustad,
O bizi yaşatdı, biz də arzunu.
İnam ölməyibse qurtarmır həyat,
Həyatın sonudur inamın sonu.

1981

NƏ ONDANSAN, NƏ BUNDAN

*«Sizdənəm, yəni azərbaycanlıyam.
Amma ana dilimi bilmirəm. Dilimi
öyrənmək üçün mənə dərslik göndərin».*

Cənubi Azərbaycandan gələn bir məktubdan.

Yad dildə məktub yazıb qardaş, öz qardaşına,
Bu məktubu oxuyan nə kül töksün başına?!
Hökmünə bax həsrətin,
Hökmünə bax zillətin!
Bəs anası yox imiş bu zavallı millətin –
Bir əmcəkdən süd əmən əkiz övladlarına
öz dilini öyrədə?
Bir yuvadan uçurub, bu uçuşu seyr edə?

Məktubunu oxudum, yazırsan ki: «Sizdənəm,
Ancaq mən öz dilimi bilmirəm,
bilmirəmsə,
Necə deyim mən sənə ?»

Çox gözəl etirafdır!
Səhvini anlayanı düz olmazdı danlamaq,
Günahını azaldır, günahını anlamaq!
Bu yaradır,
Bu yerdə yarılanır bu yara.
Nə deyək, nə ad verək
Dilini bilməməklə öyünən nadanlara?

Haqlısan...

Bizdən olub,

ey bizliyindən dönən,

Səni mən bağışlaram, bağışlarmı bəs Vətən?

Bilmirsənsə dilini, sən Vətənin üzünə

istəmədən ağ oldun.

sən özünə bir ögey, özgəyə yamaq oldun.

Bu halınla

sünbəyə

nə toxmaq,

nə də qardaş,

tufəngə çaxmaq oldun

Sən çıxmaq istəsən də özgənin əfsunundan,

Nə ondansan, nə bundan!

Bilsən də yad dilini lap yadın özü kimi,

Səni doğma bildimi?

Bilməyib, bilməyəcək!

Ona«can qurban» desən,

o, haqqını yeyəcək.

Ürək qızdırmayacaq sənə «özgəsən» – deyə,

Sənin özününkü də satılmış biləcəkdir

qardaşını özgəyə.

Yazırsan: «Dəyişmişəm,

Başqa gözlə baxıram indi bütün hər şeyə.

Mənə dərlik göndərin dilimi öyrənməyə».

Dərlik?

Bu nə deməkdir?

Kitablardan nə səmər?

Axı ana dilini anadan öyrənərlər.

Anan bunu etmədi,

O sənə öyrətmədi

Anasının dilini.

Anan sənə öyrətdi ağasının dilini.

Öz doğma övladına doğma ana dilini

Öyrətməyən analar,

Bəs ana adlanmağa sizin haqqınızı var?

Dilinizi danırkən,

özünüzü dandınız!

Ancaq bu alçaqlığı siz ucalıq sandınız.

Ey kökündən ayrılıb öz-özündən qaçaqlar,

Əmin olun,

sizi də bir zaman danacaqdar!

1980

* * *

Mənim qismətimdir ala-toranlıq,
Gecəylə gündüzün arasındayam.
Qurulur içimdə mizan-tərəzi
O gözlə bü gözün arasındayam.

Yollar ayrıcında çox talanmışam,
Fikirlər əlində haçalanmışam.
Təpədən qorxmuşam, düzü danmışam,
İndi dağla düzün arasındayam.

İlişib qalmışam qəm çalasında,
Bir gözəl tilsimin daş qalasında,
Həmişə qapılar astanasında,
Bayırla dəhlizin arasındayam.

Bəxtiyar, sinədən neçə «mən» keçir,
Biri dərddli keçir, biri şən keçir,
Məftilli çəpərlər sinəmdən keçir,
Bakıyla Təbrizin arasındayam.

1969

ƏKS-SƏDA

Əgər qalxsan
Uca dağlar zirvəsinə,
Səs alarsan öz səsinə.
O zaman sən
Demə, təksən.

Əgər ensən
Dərin-dərin dərələrin
Təkinə sən,
Səs alarsan səsinə sən.
Onda demə, demə, təksən!..

Əks-səda! –
Bu səs nədir?
Əks-səda – dərinlikdə,
Əks-səda – zirvədədir.
Dərinliyə əgər ensən,
Ucalığa əgər qalxsan
Cansız daşdan, qayadan da
Səsinə səs alacaqsan...

1967

BULUDLAR NƏ YAMAN GÖZƏL OLURMUŞ

Komamız meşənin qalın yerində,
Dağda salamlardı hər günü babam.
Odun daşımadı, çiyinlərində
Daşıldı həyatın yükünü babam.

Səksən il, ömrünün hər bir anında
Qəmi şərbət kimi içərdi babam.
Ömrün tarlasına qəm kotanında
Həmişə gül əkdə, vay dərdi babam.

Ancaq darılmadı, çalışdı yenə,
Dərdi, tabaqladı, dərdi üyütdü.
Qatlaşıb dünyanın hər möhnətinə
Yeddi lay divarlı oğul böyütdü.

Dedi, şərəfidir hər kəsin adı –
Yaşa gülə-gülə, öl gülə-gülə.
Yeddi tərhanına o, əl açmadı,
Öluncə yaşadı öz əməyilə.

Dinməzcə dolaşdı bir gün o, kəndi,
Gəlib yatağına girdi nagahan.
Ömründə bir dəfə o xəstələndi,
Həmə azarla da köçdü dünyadan.

Yatdı üzə üstə, yatdı iki ay,
Dinmədi, nəyisə andı və yandı.
Nəhayət çöllərə düşdü hay-haray,
Yazın nəğməsinə kişi oyandı.

Dedi, çöldə salın yerimi, çöldə,
Son dəfə seyr edirəm çölü-çəmənini.
Gör nə yaman yerdə gəldi əcəl də,
Arxası üstünə çevirin məni.

Yerini saldılar göy çəmən üstə.
Uzandı, dərindən köks ötürərək.
Göydə ağ buludlar dəstəbədəstə,
Yerdə badə tutan gül ləçək-ləçək.

Üfüqdə yanırdı buludlar par-par,
O baxdı göylərə... axşam çağında. –
Mən indi görürəm, - dedi - buludlar
Nə gözəl olurmuş göyün tağında.

Babam niyə baxdı göyə son kərə?
Getdi damağında dünyanın dadı.
Səksən il yaşadı, ancaq göylərə
Doyunca baxmağa macal tapmadı.

Avqust, 1968

MEŞƏ YOLU

Asılıb divardan gözəl bir şəkil,
Bahar mənzərəsi...
Qalın bir meşə...
Gözəldir;

Çox gözəl, ancaq elə bil,
Çərçivə içində inləyir meşə...

Meşənin içindən bir cığır keçir,
Dərədən, tərədən adlayır keçir.
Dolanıb yenə,
Dirənir lövhənin çərçivəsinə.
Rəssam, dinlə məni, sənə sözüm var,
Kim istər getdiyi yollar, cığırlar,
Dayansın sərt üzlü çərçivələrdə?!
İnsan yox,

meşə də dözməz bu dərədə...

Rəssam, çəkdiyin yol, dönsün, burulsun,
Dağların dalında itib yox olsun!
Məchul bir aləmə uzat sən onu,
Görmək istəmirəm yolun sonunu.

1965

GÖZƏLLİK BƏXŞİŞDİR

Səni görəndə mat qalıram mən
Ana təbiətin səxavətinə
Elə bil təbiət gözəlliyindən
Bir parça ayırıb bəxş edib sənə...

Yüz dəfə, min dəfə baxdım

Mən ancaq
Bir qüsurlu görmədim sənə... Gözəlsən!
Öyünmə!

Bununçun özünə yox, yox,
Ana təbiətə minnətdar ol sən!

Gözəllik bəxşidir... O öz yerini
Dəyişir...

Bəxşislə öyünməz insan.
Ana təbiətin verdiklərini
Alır əlimizdən amansız zaman...

Özünü, bəxşislə güvənsən – qına!
Güvən bu dünyada qazandığına!

1965

NİFRƏTİM

Dəniz yırgalanır belədən-belə,
Elə bil yatağı ona dar gəlir.
Hayqırıb özünü çırpır sahilə,
Ona qəzəbindən bir vüqar gəlir.

Dəniz,
 qəzəbinə ortağam mən də,
Kinindən, hirsindən sular ürküşür.
Hər dəfə mən səni belə görəndə,
Yadıma öz hirsim, nifrətim düşür.

De, hansı nifrətdir səni dindirən,
Özündən çıxarıb qəzəbləndirən?..
Məni də nifrətim aşıb–daşdırır
Özünə sığmayan Xəzərim kimi.
Özümü özümdən uzaqlaşdırır,
Atır sahilimə köpüklərimi...

Dəyişir qəzəbim fitrətimi də,
Nifrətim doğulub məhəbbətimdən.
Qərribə gəlməsin,

 nifrətimi də
Məhəbbətim qədər istəyirəm mən,
Arzular naminə yaşayırıq biz,

Nifrətim – məsləkim, əqidəm mənim.
Sevgisiz,

 nifrətsiz,
 dalğasız,
 səssiz,

Nəyimə gərəkdir bu aləm mənim?!

Nifrətim ucaldır, böyüdür məni,
Özüm də heyranam öz qüdrətimə.
Nifrətim dağıdıb səddi, bərəni,
Məni çatdıracaq məhəbbətimə.

1965

GÖZƏLLİK ÖNÜNDƏ

Abdulla, bir dayan, maşını əylə,
Mümkünmü, a qardaş, bu mənzərəylə
Üz-üzə durmamaq, salamlaşmamaq,
Gözəllik önündə aşıb-daşmamaq?!

Ömrümüz ötəydi bu yerlərdə kaş,
Əylə, dinclik verək bir az maşına.
Dünya dağılmaz ki, nolar, a qardaş,
Bir az kec çatırıq mənzil başına.

Oxqay!.. havadakı saflığa bax bir,
Könül təzələnir, can təzələnir;
Zaman əldən gedir, onu saxlayaq,
Döşlərə səpilən güllərə bir bax!

Vəsməmi çəkibdir qaşına güllər?
Ah, yaman gözlərdən yaşına güllər...
İndi sür! Yüzlə yox, minlə də sürsən,
Vaxtı qabaqlaya bilməyəcəksən!

Ancaq o anda –
Gözəllik önündə fikrə dalanda.
Vaxtı bir anlığa biz qabaqladıq,
Onda maşını yox, vaxtı saxladıq.

1962

Qara saçlar,
ağ saçlar

ÖZÜMÜ AXTARIRAM

Bəzən atam deyərdi:
«Min dərdi var hər kəsin,
Yazla qışa
Bircə ağıl neyləsin?..»
Atam doğru deyərmiş;
Həyat da iqlim kimi –
Baharı var, qışı var,
Yoxuşu, enişsi var.
Gah min adam içində
Tək bilirəm özümü,
Gah da yalqız otaqda
Adam kimi
 cərgələrə düzülür
Düyun düşən
 fikirlərin düzümlü.
Bir ağsaçlı münəccim
Göydəki ulduzlara
 bəzən elə vurulur,
Könül ulduzlarından
Özü xəbərsiz olur.
Saatda bir cür baxır,
Min fəsilli qəlbimiz
Dörd fəsilli dünyaya.

Heç yol getmək olarmı
Addımı saya-saya?
Yox, yox!
On beş yaşında,
Səsim kallaşan zaman
Dedilər ki, tanıyıb
Özünü bizim oğlan!
Yaman da tanıyırdım!..
Qırxı ötmüşəm... Yenə,
Əqlim – uca rütbədə,
Yrəyimsə tələdə.
Tanıya bilməmişəm
Mən özümü hələ də...
Tanıyıram –
 ömrümdə
İlk dəfə gördüyümü
Bəzən bircə sözündən.
Ancaq özüm özümü
Tanımıram hələ mən.
Bahar – qış,
Səhər–axşam,
Mən anadan olalı
Ömrün dolaylarında
Özümü axqarıram.

1962

SAXLA, SAXLA FIRÇANI

Rəssam Odtəkinə

Rəssam çəkir şəklimi,
Qurumuşam
Mən onun önündə şəkil kimi.
Gah çəkir, gah da silir,
O gah irəli gəlir,
Gah geriyyə çəkilir.
Baxır, çəkir təzədən.
Onun üçün indi mən
Cansız daş parçasıyam,
Yanır önümdə rəssam,
O, can vermək istəyir
Cansız daş parçasına.
O yaradır, yaşayır,
Həsəd çəkirəm ona.
O, mənimlə yaşayır,
Yaşamıram mən ancaq.
İndi nəyəm, Mən nəyəm?
Odu sönən bir ocaq.
Rəssam məni qurudub,
Tərpənə də bilmirəm,
Danışa da bilmirəm,

Heç duya da bilmirəm,
Düşünə də bilmirəm,
Donub fikrim, düşüncəm
İndi mənim elə bil.
Yox! Yox! Yelə verdim
Anlar, ömürdən deyil
Dayan! A rəssam, dayan!
Düşünmədən, duymadan,
Birini dindirmədən,
Birinə hay vermədən
Yaşamaq, yaşamaqmı?

Rəssam! Saxla fırçanı
Çəkdiyin o şəkildə
Eşqim, diləyim hanı?
Saxla! Saxla fırçanı!
Yox, yox! Daha önündə
Daşa dönən deyiləm.
Bunu bil ki, a qardaş,
Çəkdiyin mən deyiləm;
Nahaq zəhmət nə gərək!
Sən məni yaratdığım,
Yaşadığım anda çək!
Sən məni düşünəndə,
Sən məni duyanda çək!

1963

QORXU

Mənim sol əlimdə yanıq yeri var,
O mənə töhfədir körpəliyimdən.
Odu odluğundan xəbərsiz vaxtlar
Əlimi manqalda yandırmışam mən.

Mənə "cız" – dedilər,
Ancaq qorxmadım.
Əlimi yandırıb tanıdım odu.
Mənim həyat ilə ilk tanışlığım
Əlimi yandıran oddan başladı...

Oxşadı gözümlü hələ uşaqkən
Ocağın al-əlvan alovu, közü
Dünyaya gələli, bilmirəm nədən
Nəyə vurulduqsa, yandırdı bizi...

Mən oddan qorxmadım yanana qədər;
Mən qorxu bilmədim qanana qədər.
Elə ki, yandım,
Odlu oynamaqdan qorxdum, dayandım.
Başlandı qorxu –
Başlandı ehtiyat –
Başlandı həyat...

1966, Şəki

ANA HƏDİYYƏSİ

Anam namaz üstə əl açıb göyə
Allaha yalvarır "ya rəbbim! – deyə:
– Sənsən xəlv eliyən göyləri, yeri,
Candan şirin olur bala, ay Allah.
Sən mənim ömrümdən kəsib illəri,
Balamın ömrünə cala, ay Allah!

Bu nədir? Arzuya, diləyə bir bax,
Gör bir nələr keçir ana qəlbindən?
Çoxdur bu dünyada hədiyyə... ancaq
Ömürdən hədiyyə görməmişəm mən.

İstərəm, bir ana, bir bala sözü
Lügətdə sözlərin önündə gedə.
Uca olduğundan ananın özü
Ucadır, böyükdür hədiyyəsi də.

Çoxdur hədiyyələr insan adına:
Qiymətli ziynətlər, qiymətli daşlar.
Ana həyat verir öz övladına,
Həm də öz ömründən ömür bağışlar.

Şəki, avqust, 1962

BİR SİRDAŞ İSTƏYİRƏM

Dəyərli dostum Cavanşir Feyziyevə

Bir mahnı istəyirəm –
Məni yerdən ayırıb
Göylərə qaldırası.
Möcüzə istəyirəm –
Əl-qolumu bağlayan,
İçimdə qan ağlayan
Tilsimimi qırası.
Bir ana istəyirəm –
Məni doğma bala tək
Sınəsində sıxası.
Bir qüdrət istəyirəm –
Öz-özümü yıxası.
Mən bir pay istəyirəm –
Sığındığım Tanrıdan
Qədər-qismətim kimi
Ünvanıma çatası.
Bir mayaq istəyirəm –
Mənim qalan ömrümün
Dolama yollarını
Yanıb aydınladası.
Bir sirdaş istəyirəm –
Nəbzimə əl qoyası.
İçimdəki ağrını
Mənim qədər duyası.

Avqust 2007

BABAM, ATAM, MƏN

*"Apollon-8" gəmisi ilə kosmik səyahətim
məni bir daha inandırdı ki, biz hamımız
balaca bir planetdə yaşayırıq.*

F.Borman

Babam həyatında yalnız bir kərə
Faytonla Şəkidən Ağdaşa getmiş.
O baxıb uzanan dar gədiklərə,
təəccüb etmiş.
-Bu yerlər hamısı padşahındır?
Deyə, faytonçudan o xəbər almış.
Bəlkə də, dünyaya

o miskin, ağır
Babamın verdiyi bu, ilk sualmış.
Bir dünya bilirdi Şəkini babam,
bu yaşa qədər.
Onun gözlərində dünya bu gündən
Böyüdü, uzandı Ağdaşa qədər.

Səksən verst dağ yolu! Zarafat deyil.
Ən uzun, ən böyük yoldu babamçın.
Şəkidən Ağdaşa uzanan bu yol,
Böyüklük ölçüsü oldu babamçın.

Atamın qəribə adəti vardı:
Məni qollarında atıb-tutardı.
Həm də soruşardı: - De, görək məni,
Nə boyda sevirsen?
Deyərdim: - Səni
Lap bu dünya boyda istəyirəm mən.
Sevgimin böyüklük dərəcəsiindən
Atam xoşlanardı.

O, uzun-uzun Bu sözə gülərdi...

Axı, atamçün
Dünya, böyüklüyün son ölçüsüydü,
Atamın dünyası, dünya özüydü.

Mənimçün?

(Qorxuram xəyalım aza).
Kosmosdan baxıram mən dünyamıza.
Deyirəm: – Nə qədər kiçikmiş cahan.
Axı, mənim dünyam, çıxıb dünyadan.

1971

ÖMÜR

Y. Məmmədəliyevə ithaf

Deyirlər, çox azdır yüz il, əlli il,
İnsana bir ömür kifayət deyil.
Hələ isitməmiş öz yerimizi
Ölüm cəllad olub haqlayır bizi.

Deyirlər, şirindir dadı dünyanın,
Kaş iki olaydı ömrü insanın.
Nola, çalışsaydıq ömrün birində,
Sonra əylənəydik biz digərində.

Hərə öz ömrünə bir cürə baxmış,
Hərə bu dünyanı bir cürə anlar.
Cahanda bəs nədən zövq alacaqmış
Zəhmətin özündən zövq almayanlar?

Yüz–yüz ömür belə azdır doğrusu
Bir ömrü insana az sayanlara
Haramdır bu hava, haramdır bu su
Əylənmək eşqilə yaşayanlara.

Yaşamaq–yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır

Şam əgər yanmasa, yaşamır demək
Onun da həyatı yanmağındadır.

Ömrü az olsa da, qartal yenmədi
Dedi, səmalarda öz oylağım var.
Ömrün azlığından gileylənmədi
Ömrü insan kimi başa vuranlar.

"Bu dünya beş gündür",– deyib hər yerdə
Sağ ikən qəbirdə uzanan da var.
Öz alın tərilə bircə ömürdə
Yüz insan ömrünü qazanan da var.

Fevral, 1956

QARA SAÇLAR, AĞ SAÇLAR

Saçlarıma dən düşür, dən düşür, yaman düşür,
Hər baxanda anamın ürəyinə qan düşür.
Bu ağ saçlar, ay ana, səni dərddə salmasın,
Saçımın ağlığından qanın heç qaralmasın!

Alışırım gecələr masa arxasında mən,
Saçlarım da ağarır, qəlbimin atəşindən.
Sən demə ki, balamın bəlkə gizli qəmi var,
Vaxtsız ağaran saçın özgə bir aləmi var.

Ölüm belə qəm deyil bu həyatı duyana,
Mən bu ağ saçlarımla öyünürəm, ay ana!
Qara, şəvə saçları təbiət vermiş mənə,
Mən güvənə bilmərəm onun bu töhfəsinə.

Zəhməti həyatımın ilk bəzəyi sanmışam,
Ağ saçları həyatda mən özüm qazanmışam.

Sentyabr, 1957

YAŞDAN GİLEYLİYƏM

Mən on beş yaşımda-iyirmi yaşında
Elə bilirdim ki, qırx qocalıqdır.
Əllyə çatıram,

ancaq, başımda
Uşaqlıq havası hələ qalıbdır.

Elə bil dünəndir, çiynimdə çanta
Qorğa yeyə-yeyə dərsə getdiyim.
Elə bil dünəndir, o qamış atda
Nəzil qamçı vurub «at» səyirtdiyim.

Hiss edə bilmirəm yaşımı neylim,
Ürək o ürəkdir, həvəs o həvəs...
Gah arana düşür, gah dağa meylim,
Nədir könlümdəki bu duyğular bəs?

Elə bil dünənin uşağıyam mən,
Bu eşqə, həvəsə bəzən gülürəm.
Ancaq qınamıram özümü bəzən,
Axı nə yatdım ki, nə yuxu görəm?

Gənlikdən əlimiz üzülən kimi,
Dünyadan dörd əllə yapışıq biz.

Yaşımız ötdükcə,
ağaclar kimi
Dərinə işləyir rişələrımız.

Odur bax... həyətdə qopub vəlvələ,
Uşaqlar oynasır, dırmaşır dama.
Mən də onlar ilə tutub əl-ələ,
Qaçmaq istəyirəm uşaqlığıma.

İstərəm «gizlənpaç» oynayım yenə,
Başıma götürüb çölü-çəmənini.
Elə gizlənim ki, düşüb izimə
Heç tapa bilməsin qocalıq məni.

Ancaq yaş özünü göstərir hərdən,
Ürəkdə çox gizli döyüntülər var.
Küçədə, bayırda tövşüyəndə mən
Sanıram, yoxuşdu, daşdı günahkar.

Yolda balalardan dala qalanda
Neyləsin bu yoxuş, bu daş, bilmirəm
Ancaq gözəlliyə heyran olanda,
Özümü oğlumla həmyaş bilirəm.

1971

YAŞAMAQ ÜÇÜN

Nağıl istəyirəm, bilmirəm nədən
Gün dağdan əyilib qaş qaralınca,
Xəyal dünyamıza dar gəlir zaman,
Qaçırıq həmişə nağıl dalınca.

Nağıl istəyirəm, gözəl bir nağıl,
Özümlə, fikrimlə yalqız qalınca.
Gündə bir möcüzə yaradan ağıl
Aya gedib çıxdı nağıl dalınca.

Nağıl istəyirəm, nağıl, mən hər gün,
Nağılsız ağıldan işıq doğulmur.
Nağıl istəyirəm yaşamaq üçün,
Görünür, nağılsız yaşamaq olmur.

1975

GÖZLƏRİM

Çox şey bəxş eləyib təbiət mənə;
Görmək, hiss eləmək, eşitmək, duymaq
Bu qoca dünyanın sirlərinə
Bütün bu nemətlər bəs deyil ancaq.

Qurğuşun asılar idrakımızdan –
Bir mə'na közüylə baxsaq hər şeyə;
Ürəklər aldadır bizi çox zaman,
Ağıl da işləmir çox dərinliyə.

Yenə də gözlərdir hər şeyi düzgün,
Hər şeyi apaçıq bizə göstərən.
Dünyanı azacıq dərk etdiyimçün,
Yenə gözlərimə minnətdaram mən.

Gözlərim şövqünü salır dərinə,
Açılır önümdə göy, varaq-varaq.
Qulaqlar inanır özgələrinə,
Gözlərsə özünə inanır ancaq!..

1961

TƏKƏRLƏR ÜSTÜNDƏ

Təkərlər üstündə səfərdəyəm mən,
Bir anın içində yüz yerdəyəm mən.
Fırlanıb döndükcə rezin təkərlər,
Dəyişir obalar, dəyişir yerlər.

Gözümün önündə axı dəmbədəm
Dəyişir aləm...
Dəyişirəm mən.
Hər an təzələnən lövhələrlə bir
Könül təzələnir,
ruh təzələnir...

Səfərə çıxanda... keçdiyim yoltək,
Uzanır,
böyüyür,
ucalıram mən.
Səfərə çıxanda çıxıram demək,
Vaxtın saat boylu çərçivəsindən.

Səfərə çıxanda... Dərddən, qayğıdan
Çıxıb
ilkimizə dönürük yenə.
Elə bil bizimçün dayanır zaman,
Təkərlər fırlanır onun yerinə...

1966.

BƏHANƏDİR

Dişlərim töküldü, saçım ağardı,
Yaşın nə künahı, yaş bəhanədir.
Taleyim daş atdı, başımı yardı,
Buna daş neyləsin, daş bəhanədir.

Bə'zən baharda da saralır yarpaq,
Taleyin əlində hər şey oyuncaq.
İnsanı öldürən əcəldir ancaq,
Azar da, bezar da boş bəhanədir.

Lağ etmə bədbəxtə, gülmə nakama,
Bədbəxt can atmaqla yetişməz kama.
Bəxtimdən qar yağdı ömür bağçama,
Buna qış neyləsin, qış bəhanədir.

Mən quzeyli oldum, arzum güneyli,
Ona çatammadım, çalışdım xeyli;
Bəxtiyar, bəxtindən oldun gileyli,
Bu da sənin üçün xoş bəhanədir.

1965

MƏNİM ANAM

Savadsızdır,
Adını da yaza bilmir
Mənim anam...
Ancaq mənə,
Say öyrədib,
Ay öyrədib,
İl öyrədib;
Ən vacibi:
Dil öyrədib
Mənim anam...
Bu dil ilə tanımışam
Həm sevinci,
Həm də qəmi...
Bu dil ilə yaratmışam
Hər şeirimi,
Hər nəğməmi.
Yox, mən heçəm,
Mən yalanam,
Kitab-kitab sözlərimin
Müəllifi - mənim anam!..

Yanvar, 1968

ANAM HAQQINDA ŞEİRLƏR

1. AN - MİN İL

Anam öldü!
Son nəfəs,
Son hıçqırıq,
Son nida!
Bizə dedi əlvida!
Bir saat əvvəl
duyan,
hiss eləyən
bir insan
Yatağında daş oldu.
Heçliyə doğru axan
Bir axına qoşuldu.

Anamın ölümündən
Bir an keçib,
ancaq o,
Daş olub insan ikən,
Öz-özünü danıbdır.
Bircə anda
O bizdən
Min il aralanıbdır.

Elə bil zaman bizə
Bu ölümlər,
ölümlər,
Arxasından hey gülür.
Kim deyir ki, vaxt -
zaman
Saat ilə ölçülür?!

2. BAŞDAŞI

Anamı dəfn etdik...
töküldü dən-dən
gözümün yaşı,
Həmin gün məzarın baş tərəfindən
Anamın yerinə qalxdı başdaşı.
Anamın əvəzi başdaşı oldu,
Kölgəsi özüylə yanaşı oldu...

Öldümü?
Elə bil o yoxmuş əsla,
Daşların üstdəki neçə yazıyla
seçilir insan
başqalarından.

3. ZAMAN

Bir ay tamam oldu, düz bir ay,
bir gün

Gəldim qəbiristana...

anamla deyil,
Onun başdaşıyla görüşmək üçün.
Düzü gözlərimə inanmadım mən,
Bir heyvət dalğası ötdü sinəmdən.
Yaxşı yadımdadır...

dəfn ediləndə
Sonuncu qəbirdi anamın qəbri.
Qəbirlə doludur sağ-solu indi.

Nədən məzarlıqda vaxt düşmür yada?
Demə o burda da, burda da varmış!
Ölülər məskəni - məzarlıqda da
Zaman, qədəm-qədəm addımlayırmış!..

4. BU GÜN YEDDİN OLDU

Anam öldümü?

Nə tez əllərini üzdü'n dünyadan,
Balanı tək qoyub hara getd'in sən?
Necə yox olurmuş bir anda insan,
Elə bil dünyada heç yox imişsən.

Günəş qürub etdi... otaq qaraldı,
Bir anda yox oldun sən xəyal kimi.
İndi düşünürəm: səndən nə qaldı,
Könlümdə xatirən qara xal kimi.

Məni boya-başa yetirdin, ana
Bizə borclu bildik hər zaman səni.
Sən məni dünyaya gətirdin, ana,
Mənsə yola saldım dünyadan səni.

Sən mənə beşikdə laylay çalmısan
Bu gün laylay çalım sənə məndəmi?
Sənin şirin-şirin laylalarını
Mən sənə qaytarım cənazəndəmi?

"Yuxun şirin olsun" - deyərdin mənə,
 "Yuxun şirin olsun" - deyimmi sənə?
 Gərək mən başına dönəm-dolanam,
 Məni həyat üçün
 Yatıran anam,

Söylə ölümçün
Necə yatırım
Səni mən bu gün?

Bu necə dünyadır, anlamıram mən,
Cilvəsi cürbəcür, rəngi cürbəcür.
Dünən nəfəsiylə səni isidən
Bu gün buza dönüb, daşa dönübdür.

Bu necə dünyadır,
İnsan oğlunun
Xəyalı göydədir, özü yerdədir,
Sağ ikən çiyində həyatın yükü
Öləndə cəsədi çiyinlərdədir...
Bu necə dünyadır, bu necə dünya,
Ölümü həqiqət, həyatı rəya.

Dərdimin, qəmimin səndin ortağı,
Niyə üz döndərdin, bəs niyə məndən?
"Dərdin mənə gəlsin!" - deyərdin axı,
Niyə dərd caladın dərdimə bəs sən?...

Anam, heç kəs səni incitməmişdir,
Mən səni,
mən səni incidən qədər.
İndi kimə açım dərdimi bir-bir,
Kim mənim dərdimə yanar sən qədər?

Evin hər küncündə görünür yerin.
Gözüm axtarcıdır, ana, ay ana.

"Nənəm hanı?" - deyir körpə Azərin.
Mən nə cavab verim ona, ay ana?

Birmirəm, bilmirəm bu ölüm nədir.
Həyat var ikən?
Nəfəsin, ay anam, hələ evdədir,
Özün yer altında daşa dönmüsən.
Bu gün yeddin oldu...
anam, yeddi gün,
Bizimlə bərabər ağlar otaqlar.
Sənə,
yalnız sənə,
sənə deməkçün
Könlümdə nə qədər mənim sözüm var.

"Kimləri çağırmaq bu gün yeddiyə?
" Xalalar, bacılar soruşur məndən.
Anamdan soruşaq, o bilər deyər,
Sənin otağına üz tuturam mən.

Anam, tapşırıldın ana torpağa,
Bu ölüm, sinəmə çəkdi dağ mənim.
Sən mənim arxamda bənzərdin dağa,
Elə bil arxamdan uçdu dağ mənim.

Qızımın adıdır sənin öz adın.
Bu da göz dağıdır mənə bu gün də.
Son dəfə sən mənə baxıb ağladın.
Surətim məzara getdi gözündə...

Ömrü başa vurdun altmış yaşında.
Altmışın üstündə durub yaşın da.
Artıq sənün üçün dayanan zaman
Mənimçün dolanır...
Gün olur axşam.
Vaxt keçir, sən məndən uzaqlaşırısan,
Mən sənə günbəgün yaxınlaşıram.

Fevral, 1963

AĞIL - GÖZ

Yerin layları kimi,
Göyün qatları kimi
Fikrim açılır hərdən
Göz önümdə qatbaqat.
Şeylərin ən kiçiyi -
Atom zərrəcikləri,
Ən böyüyü - kainat.
O da gözlə görünmür,
Bu da gözlə görünmür.
Belə ötdü əsrlər,
T əbiətin verdiyi
Göz acizmiş nə qədər...
İnsan o kiçikliyi,
İnsan o böyüklüyü
Görməyə çox can atdı,
Özünə göz yaratdı.
O, mikroskop yaratdı,
O, teleskop yaratdı.
Çox ehkamlar dağıldı,
Çox qurğular pozuldu.
Əsrimizdə
Ağıl döndü göz oldu.

Avqust 1963

HABİL SEGAHI

Kəmanə kamana toxunan zaman
Tufanımı hayqırdı, selmi çağladı?
Bədbəxt bir qəribin ah-amanından
Bəlkə göy kişnədi, bulud ağladı?

Durnamı ayrıldı, öz qatarından
Obamı dağıldı, elmi talandı?
Zamanımı ayrıldı öz axarından?
Əslimi hıçqırdı, Kərəmmi yandı?

Kamanın qolunda yatan xalların
Hər biri qəm yurdu, hicran yuvası.
Bir qolun üstünə cəm olub min-min
Nəsimi üsyanı, Vaqif nəvası.

Ondakı bu qüdrət, bu sirr nədir, nə?
Əzabla, zillətlə doludur bu qol.
Aylara, illərə, qərinələrə
Bölünən tarixin yoludur bu qol.

O enən, o qalxan səslər, avazlar
Yaz başı dağların selidir bəlkə?
Kamanın bağrında ağaran tozlar
Yanan arzuların külüdür bəlkə?

Bu səs, sınaq üçün - qüssənin, qəmin
Könüllər evinə səyahətimi?
Bu səs, ilk atamız qoca Adəmin
Təkliddən gileyi, şikayətimi?

Bəlkə susdurulan neçə dahinin
Yaralı ruhudur bu səs, bu nalə,
Danışmır... düşünür dərin-dərin
Sözsüz nəğmələrlə ağlayır elə.

Hər xalı bənzəyir bir yanar közə,
Qığılıcı sığrayır hər nəfəsindən,
Bu səslər danışır bəlkə də bizə
Atəşlər yurdunun fəlsəfəsindən.

Deyirəm, bu səsi dinləyəndə mən,
Niyə dəqiqələr dönüb il olmur?
Bu səsin oduna, deyirəm, görən
Niyə bütün səslər yanıb kül olmur?

Bu səsdən ürəyim oldu bir tikə -
Bağrımın başında yaradır bu səs.
Ayın camalında qara bir ləkə,
Lalənin köksündə qaradır bu səs.

Yox! Kardır qulağı kainatın da,
Eşidə bilsəydi suya dönərdi.
Sonsuz kainatın sonsuz qatında
İşıqsız ulduz da şölələnərdi.

Bu ahmı, amanmı ucalır yerdən,
Yer öz fəryadına özü bezdimi?
Qoca Füzuli də bu nalələrdən
Ney kimi bənd-bənd kəsilməzdimi?

Bu ağac parçası yanmayır özü,
Ancaq od-ocaqsız yandırır bizi,
Odun atəşinə od şan-şan olur.
Bu səsin oduna alışar su da;
Ağac hər atəşə alışan olur,
Bu niyə alışmır belə bir oda?
Habil! Ay insafsız, ürəyimizi
Yandırır yaxmaqda qəsdin nədir, nə?
Niyə yandırırısan atəşsiz bizi?
Bu haqqı kim verib, kim verib sənə?

Sentyabr-oktyabr 1964

ÖZÜMDƏN NARAZIYAM

Təbiətin könül açan
Min rəngi, min səsi var.
Hər könülün min arzusu,
Min səsli nəğməsi var.

Bu arzular, bu nəğmələr,
Bu səslər bir saz kimi
Mənim solğun sözlərimdə
Heç dil açə bildimi?

Hissim dərin, sözüm solğun,
Qəlbim geniş, sinəm dar.
Məndən əvvəl doğulubdur
Sinəmdəki duyğular.

Səhv atılan addımları
Sonradan anlayıram.
Baxıb vicdan güzgüsünə
Özümü danlayıram.

Siz, ey yanlış addımlarım,
Məni dərdə saldınız.
Mən sizinlə döyüşdükcə,
Gün-gündən çoxaldınız.

Mən haqq–hesab istəyirəm
Gecələr gündüzümdən.
Narahatam, narazıyam
Ömrüm boyu özümdən.

Bizim sənət dünyasının
Qırıq telli sazıyam.
Bircə ondan razıyam ki,
Özümdən narazıyam.

iyul, 1960, Rıqa

ÖMRÜN PAYIZI

Yavaş-yavaş

Dövrən tez dolanır, illər tez gəlir.
Biz də dəyişirik hey ildən-ilə.
Ömrün pillələri necə düz gəlir
Ana təbiətin fəsilərilə!

İlk bahar çağıdır uşaqlıq ömrün,
Şıltaqdır, oynaqdır kəpənək kimi.
Ömrün yay çağıdır gənclik büsbütün,
Coşğundur, dəlildir o, külək kimi.

Barlı-bəhərlidir payızı ömrün,
İnsan da bar verib əyir başını.
Dünyanı dərindən dərk etmək üçün
Düşünüb, gizlicə çatır qaşını.

Ağarır saç, saqqal ömrün qışında,
Həyat zəifləyir, axıra çatır.
Əl-ələ verərək, qoca yaşında
İnsan mürgüləyir, təbiət yatır.

Ömrün payız fəsli sıxdı əlimi,
Yoxsa qocalıram mən yavaş-yavaş.
Payızda yarpağa xal düşən kimi
Düşür saçlarıma dən yavaş-yavaş.

Ağaclar soyunur, yer xəzəllənir,
Fikir dumanlanır, gözlər zillənir,
Güllərin üstünə enən tək enir
Mənim gözlərimə çən yavaş-yavaş.

Soyuyur havalar, soyuyur bütün,
Qısalır, qısalır günlər günbəgün.
Axı, yaxınlaşır qürubu ömrün,
Əyilir dağlardan gün yavaş-yavaş.

Saralır get-gedə çöl, çəmən, çayır,
Könül hər saati ömürdən sayır.
Bir səs qulağıma hey pıçıldayır: -
Bəxtiyar, göylərdən en yavaş-yavaş!

Oktyabr, 1960

Örtmə
pəncərəni

ŞAİRLƏRİ ÖLDÜRÜRLƏR

*Müstəbidlər başa düşmür şairləri.
O zaman ki başa düşür, fərman verir ölümünə
A. Voznesenski*

Öldürdülər Nerudanı.
Öldürdülər ömrü boyu
Qəm çəkəni, dərd udanı,
Öldürdülər azadlığın nəğməsinə
Nəğməsilə saz tutanı...
Öldürdülər şairləri
Kimisini birdən-birə
Bıçaq ilə,
Güllə ilə.
Kimisini
Ürəyinə yeridərək söz zəhərin
gilə-gilə...
Öldürdülər,
hədə ilə,
qorxu ilə,
təhdid ilə...
Öldürürlər şairləri,
qana-qana.
Bilə-bilə.
Şairlərin dillərini bağlayanda
Öldürdülər onları öz əllərilə...
Ürəyini dəlib çıxan

fikirləri demək üçün,
Şair dözər hər zülümə.
Dodağını kilidləmək
Şair üçün bərabərdir
min ölümə!
Öldürürlər şairləri –
Öldürürlər, xəyalları,
fikirləri...
Yox-yox!
Fikir ölə bilməz.
O, şairin özündə yox,
sözündədir.
Ədalətlə cilalanan,
Həqiqətdən qüvvət alan
Qadir sözün qabağında
Güllə nədir, atom nədir?..
O deyəcək öz sözünü.
Qaynayacaq, o daşacaq,
o coşacaq.
Söz – həmişə
Ədalətin düşmənilə vuruşacaq!
Söz– yerlərdə sürünməmiş,
Dodaqlarda çiçək açmış.
Doğru sözün qabağında
Yalan sözün rəngi qaçmış.
Söz – nəbzidir,
haqq səsidir zəmanənin,
Aynasıdır zəmanənin.
Ey müstəbid, dünənə yox,
bu günə bax!

Sən aynanı sındırmamış
O aynada
Öz eybəcər üzünə bax!
Yalanların boyasıyla
bəzəsən də üzünü sən,
O aynada görəcəksən
düzünü sən!
Yaxşı görür
Şairlərin iti gözü
Yalan ənlilik-kirşanın
Dalındakı mürdar üzünü!
Haqla-nahaq,
üzləşdiyi gündən bəri,
Öldürürlər şairləri...
Haqq istəmək,
Düz danışmaq
Hələ qalsın bir tərəfə
Göz yaşı da,
hıçqırıq da
Yasaq olan bir ölkədə
Qatı zülmət işıqlıqda,
nur kölgədə...
Buna dözmək?
Necə dözmək?
Xunta qeyri-qanunidir.
Əxlaqsızın törəməsi
bicə dözmək,
Necə dözmək?

Oktyabr, 1973

BİRLİK

(rəvayət)

*El bir olsa zərbi kərən sındırar
Atalar sözü*

Qılınc götürəndə əlinə dövrən,
Ürəkdə boy atır el niyyətləri.
Xalqlar, ən müqəddəs arzularından
Yaradır həmişə rəvayətləri.

Sevincin, fərəhin qolları bağlı,
Dərd meydan sulayır, qəm azad gəzir.
Fikrin, düşüncənin yolları bağlı,
Könüllər bu dərddən bir imdad gəzir.

Nə qədər gəzdilər, yol tapılmadı.
Qəmlər azad oldu, insan olmadı.

Sordular zamandan:

– Söylə, nə zaman
Güldürə biləcək bu dövrən bizi?
Dedi ki, gələcək Sahibəzzaman,
Sahmana salacaq zamanəmizi...

– Bəs nə vaxt gələcək? –
deyə sordular.
Osa qəh-qəh çəkib güldü könüldən.
Söylədi: – hər dərdin öz əlacı var.

Amma səs çıxmayıb hələ tək əldən.
Üç nəfərin sözü bir olan zaman,
Zühur edəcəkdir Sahibəzzaman.

Bu böyük arzuyla o gündən bəri,
Götür-qoy elədi bir cavan oğlan.
Yuxuda gördü ki, cümə günləri,
Gəlir Loğmangilə Sahibəzzaman.

Oğlan bu arzuyla bir cümə günü
Gəldi Loğmangilə...

Sevindi Loğman.
Qocanın gözünə dikib gözünü,
Danışdı yuxunu, danışdı oğlan.

– Yuxun həqiqətdir – söylədi Loğman
O, gözə görünür hər cümə günü.
Onunla həmfikrəm xeyli zamandan,
Ancaq tapammırıq üçüncüsünü.

Oğlan tez dikəldi: – Üçüncüsü mən!
Gəlmişəm yanına bu mətləb üçün.
Denən, zühur etsin Sahibəzzaman,
Dünyanın işləri sahmana düşsün.

Loğman gülümsündü...
Keçdi bir qədər
Təsbehli bir qoca girdi qapıdan.
Qalxıb ağsaqqala yer göstərdilər,
Cavanın qəlbində qorxu, həyəcan...

Oğlan ağsaqqalın tutub qolundan,
Dedi: – Üç nəfərin sözü bir olmuş.
Biri sən, biri mən,
biri bu Loğman,
Zühur et, səbrimin kasası dolmuş.

Qoca təsbehini atdı əlindən –
Razıyam – deyincə, titrədn göy, Yer.
Elə bil Yer qopdu öz təməlindən,
Alovlar hayqırdı, kişnədi göylər.

Alov hücum çəkdi. Qocayla Loğman,
Atıldı atəşin qoynuna birgə.
O cavan oğlansa qorxub alovdan,
Qaçdı təngənəfəs birbaş evinə.

Gəldi Loğmangilə o, ertəsi gün,
Kişini sağ görüb mat qaldı, dondu.
Dedi: – Bir sirdir bunlar mənimçün,
O nə yangın idi, bu nə oyundu?

Loğman gülümsünüb dedi: – Sınaqdan
Sən çıxıb bilmədin, tab gətirmədin.
Sən, ey bizim ilə həmfikir oğlan,
Bəs oda bizimlə niyə girmədin?

Mərdəkan, 1976

SƏHVLƏRİM, SƏHVLƏRİM!

Şübhələrim, gümanlarım,
Səhvlərim, nöqsanlarım,
Fəryadlarım, əzablarım, amanlarım!
Mən qaçdıqca əlinizdən,
Əməlimə

Yağış kimi yağırırsınız
Neyləyim ki,
Siz özümdən ağırırsınız.
Salıb məni əzablara
Mənə gəndən baxırırsınız
bir yad kimi.
Mən gizlədə bilməmişəm ömrüm boyu
Dodağımın arxasında
ürəyimi...

O alışıb.
O danışmış.
Yanımda dost olmayanda
Danışmışam özbaşına.
Ürəyimin pıçıltısı
Dəyib mənim öz başıma
Toxmaq kimi...
Nə sevgimi gizlətməmişəm,
Nə kinimi...
Əzab verib günlər mənə,
aylar mənə.

Adam var ki, ömrü boyu
Dodaqları təbəssümlü
Təbəssümü,
Bir pay kimi paylar sənə,
paylar ona,
paylar mənə...
Dili ilə ürəyinin arasında
Yüz-yüz illik yollar durur.
Dodağında güllər açıb
Ürəyində kollar durur.
Hər sözünün əvvəli "can", axırı "can"
Belə yaşar axıracan.
Ürəyi buz,
Sözü isti,
özü ilıq.
Çəkməmişdir ömrü boyu
Bircə dəfə peşmançılıq.
Bilməmişəm,
Nə qədərmiş
Bircə qırıq nöqsanımı
şışirdənim.
Bir dəryaca kədərimdər
Bir damlaca səhvimi mənəm.
Başqaları keçər, bəlkə, təqsirimdən
"Günahkaram, keç!" - sözümə.
Bağışlaya bilməmişəm
Öz səhvimi mən özümə.
Səhvlərim boğazımdan bərk yapışıb
Yuxumu da dara çəkir.
Vidənimi ora çəkir, bura çəkir.

Ürəyimdə vuruş gedir
Mən kiminlə vuruşuram,
heç bilmirəm.
Yıxılıram, əyilmirəm.
Heç bilmirəm bu vuruşun adı nədir,
qəsdı nədir?
Qəribədir,
qəribədir!
Səhvlərim - alnımdakı qırıqlarım,
Qəlbimdəki vuruşlarım.
Əzablarda mən özüməm,
Mən könlümün öz səsiyəm,
Rahatlıqda özgəsiyəm...
Səhvlərim - ürəyimin dilimdəki
Həm sevgisi,
Həm nifrəti.
Səhvlərim - Dost danlağı,
Yad töhməti.
Səhvlərim! Siz mənəsiniz,
Mən də sizəm!
Mən səhvimdə səhvsizəm!

Noyabr, 1971

HEYRƏT!

"Heyrət, ey büt!"¹ – dedi dünyaya qələm
Aləmi bir seyrim yüz heyrətimdir.
Mən heyran olmasam yaza bilmərəm
Mənim nəğmələrim - öz heyrətimdir.

Bəzən deyirlər ki, dəyişib zaman
Hər şey adiləşib...
Nə sevinc, nə qəm!
Elə bir möcüzə tapılmaz, insan,
Ona heyrlənə...
Heyrlənmirəm!
Əgər belədirsə, küsmə zamandan.
Qəlbinə yaxşı bax!
Qəlbin çox soyuq!
Heyrət qurtarıbsa,
demək, cahandan
Gözəllik köçübdür, xəbərimiz yox!..

Görə bilmirsənsə gözəllikləri,
Bu aləm səninçün günahkar olur?
Gözü buz bağlayan bulaqlar kimi,
Soyuq adamın da qəlbi kor olur.
Göylər damar-damar,
Yer lağım-lağım...

¹ Füzulinin "Heyrət ey büt, surətin gördükdə lal eylər məni" misrasına işarədir.

Bu heyrət, bu sual dindirib məni.
Hələ körpəlikdən bu heyranlığım,
Sual köhləninə mindirib məni.

Mən öz heyrətimin çəmənliyindən,
Cavablar axtardım, suallar dərdim.
Heyran qalmasaydım bu dünyaya mən,
Heyrətsiz halıma heyrlənləndim.

Heyranam açılıb hey varaq-varaq
Saçılan ləçəyin min-min rənginə.
Siz deyın, mümkünmü heyran qalmamaq,
Ahəngsiz dünyanın öz ahənginə?..

Hansını söyləyim?
Hansını sayım?
Dünya başdan-başa min sirr, möcüzə.
Siz deyın, mən necə heyran qalmayım,
Yerində deyilən gözəl bir sözə?..

Heyranam həmişə yanan könlümə,
Alovu şeirimdir, külü görünmür.
Heyranam toxuma, heyranam tuma,
İçini görürəm, çölü görünmür.

Otun pıçılıtsı, küləyin ətri,
Torpağım nəfəsi - heyrət nidası!
Bülbülün cəh-cəhi, çiçəyin ətri,
Suyun zümzüməsi - heyrət nidası.

Heyrandır!
Budaqlar yarpağa heyran,
Torpaq daşa heyran,
Daş dağa heyran.
Sel dənizə heyran,
Su gölə heyran,
Çöl çəmənə heyran,
Gül gülə heyran!
Özünə heyrankən bu cansız aləm,
Ey insan!

Demə ki, heyrtlənmirəm!

Həmişə qorxmuşam biganəlikdən,
Yaşa heyran-heyran, öl heyran-heyran!
Məni soyuq-soyuq dindirincə sən,
"Can" deyib canımı al, heyran-heyran!

Sən odu, atəşi özgədən umma!
Aləm tutmayıbsa, köz ürəyində.
Bəsirət gözünü aç bu dünyaya,
Axtar heyreti də öz ürəyində.

Heyrətim yaşayır dərdi-sərimdə.
Ölsəm...

gözlərimi qapamayın tez.
Baxın gözlərimə!

Bəbəklərimdə
Bir heyrət işığı görəcəksiniz.

Noyabr, 1971

QATARLARDA GECƏLƏR

Həsratini içində boğan qəriblər kimi,
Yaman hüznü olur vağzallarda gecələr.
Səbəbi bilinməyən dumanlı kədər kimi,
Qəriblik, kimsəsizlik vağzallarda gecələr.

Burda həyat, elə bil
Düşünür dərin-dərin.
Vağzallar sahilidir şəhər dənizlərinin.
Şəhər burda qurtarır,
Şəhər burda başlanır.
Kədər burda qurtarır,
Kədər burdan başlanır...
Uzaqdakı qatarın əsrarəngiz fit səsi,
Ayrılığın,

həsratın,

qəm çiləyən nəğməsi!
Özgə dünyadan gəlir, elə bil ki, qatarlar,
Bizə tanış olmayan köhnə sənişinləri,
Keçib kənddən, şəhərdən son məqsədə çatırlar.

Bəlli deyil, qatarın son mənzili, son yolu
Orda, burda gecələr...
Vağzaldakı yolçular, yuxulu gözlərilə
Sayıb dəqiqələri
Rəqəmləri hecələr.

Hər kəs öz qatarını – taleyini gözləyib
 Vağzallarda gecələr.
 Gözümüzdə arzumuz, könlümüzdə kamımız,
 Ömür qatarlarında yol gedirik hamımız.
 Önümüzdə gah yaşıl,
 Gah da al işıq çıxır.
 Bu dolaylı yollardan
 Kimi yuxulu çıxır,
 Kimi də ayıq çıxır.
 Uçur, talelər uçur,
 Qatarda...
 Sərnişinlər
 Talelərdən xəbərsiz
 Əyləşib öz yerində...
 Kimi düşür,
 Adı da, ünvanı da bilinən
 Paytaxt şəhərlərində,
 Kimi düşür,
 Tanınmaz yarımstansiyalarda...
 Yol gedirik qatarda.
 Qatarlar qatar-qatar
 Kimi öz arzusuna
 Tamam çatar,
 Tam çatar,
 Kimi yarımçıq çatar...
 Yata bilmir,
 Əsnəyir vağzallarda gecələr.
 Ömürlər, mənzilini gözləyən yolçu kimi,
 Qatarlarda gecələr.

Noyabr, 1971

EHTİYAT

*Cəsurların dəliqanlılığına
 şərəf nəğməsi oxuyuruq.
 M. Qorki*

Ehtiyat sözündən ehtiyatlıyam,
 Ehtiyat - hər yerdə ehtiyac olmur.
 Hər sözdən özünü qoruyan ilham
 Ayaqda sürünür, başda tac olmur.

Ehtiyat güdəndə yazdım könülsüz,
 Eləsi qəlblərə çətin yol tapır.
 Ürəklə, cürətlə dediyim hər söz
 Hələ qorxaqla da asan dil tapır.

Sənətin, ilhamın, eşqin gur səsi,
 Qorxaq ürəklərdən niyə gen düşür?
 Ehtiyat güdəndə, sözün gülləsi
 Həmişə hədəfdən didərgin düşür.

Ehtiyat güdənlər, asta gedənlər,
 Heç sizi görmədim mənzil başında.
 Ey fikrin önünə daş gillədənlər,
 Əliboş qaldınız siz il başında.

Yolu gedə-gedə addım sayanlar,
 Yolunuz yarıda niyə səhv olur?

Ancaq cəsarətlə addımlayanlar
Ya hər şeyi alır, ya da məhv olur.
Ehtiyat – birtəhər baş dolandırmaq,
Cəsarət – ya həyat, ya ölüm ancaq!

Ehtiyat vergüldür, nöqtə deyil, yox!
Ehtiyat çalardır, rəng ola bilməz!
Deyirəm dünyada bir qəhrəmanlıq
Kölə ehtiyatdan doğula bilməz.

Qorxur cəsarətdən qorxu da şəxsiz
Onun övladıdır igidlik, hünər.
Axı, cəsarətsiz, axı, ürəksiz
Qapını döyməmiş hələ bir zəfər.

Cəsarət çətindir, ehtiyat asan,
Qorxudur alçaldan, axı, hər kəsi.
Cürətdən qorxmayaq qorxaq qorxudan
Qorxu - itaətin dayaq nöqtəsi!

Dolandım – yüz ölçüb bir biçəndə mən,
Yaşaya bilmədim bircə an, ancaq.
Mən ziyan çəkmədim cəsarətimdən,
Qorxudan qorxuram, qorxudan ancaq!

May, 1970

AL GÜNƏŞİN SAĞLIĞINA

– A oğul, badələri çatdadan, sındıran
yalandır, şüşənin nə günahı?
– Hansı yalan?

– O yalan ki, hər oturanda badələrə
deyirsiniz. Ona heç polad da dözməz.
Mir Cəlal

Məclis aşır, məclis daşır,
Dumanlanır yenə başlar.
Bir-birinin şərəfinə
Sağlıq deyir dost-taşılar.
Qədəhləri boşaldırlar, doldururlar,
Bu dünyanı gah uçurur, gah qururlar.
Badə qalxır ən əvvəlcə
Sağlığına sədrlərin, müdirlərin...
Tost deyilir dadlı-dadlı, şirin-şirin:
- Yalnız onun ürəyilə
vurur bizim ürəyimiz,
Qədəhlərin içindəki
acı təmli arağı biz
İçək şirin dostumuzun
Şirin canı sağlığına,
Uzun ömür arzulayaq gəlin ona.

Məclis buna əl də çalır –
Yalan sözlər, saxta sözlər
Aşağıdan qanadlanıb
Yuxarıya körpü salır.
Məclis yalan, sözlər yalan.
Burda yaman alver gedir,

Onu satan, biri alan
– Mən içməyəm,
Yox! İçməyəm hər bir kəsin sağlığına
Mən içirəm bu badəni
 gözəl insan, gözəl alim
 filankəsin sağlığına!..
... Gözəl insan! –
Gözəl sözdür!
Görən ancaq bu gözəllik
Əməllərdə sınandımı?
Görən bunu deyən özü
 öz sözünə inandımı?
Əvvəl bunun, sonra onun
 sağlığına içək deyə
Vicdandan söz açdığımız məclisdə də
 Biz bölürük adamları dərəcəyə!
Məclis – bazar
Rütbə – dəyər.
Bəs insanlıq yoxmu məgər?
Gəlin, dostlar, məclislərdə
Mahnı deyək, rəqs eləyək!
Tutulmasın, qoy açılsın ürəyimiz
Sağlıqsız da onda sağlam olarıq biz!
Gəlin, dostlar, mahnı deyək
Alnımızın açıqlığı,
Üzümüzün ağlığına,
Sağlıq demək vacib isə
Onda deyək;
– Bizə daim təmənnasız işıq verən
Al günəşin sağlığına!

1965

SÖKÜN ÇƏPƏRLƏRİ

Hər kəs öz bağını tez çəpərləyir,
«Çəpərdən bu yana mənimdir» deyir.

Sökün çəpərləri, daş hasarları,
Gözlər uzaqlara zillənsin barı.
Könül otaqlara sığarmı təkcə,
O gərək atlana dağdan, dərədən.
Baxmaq istəyirəm göz işlədikcə
Uzanan o geniş üfüqlərə mən.

Tutmayaq çiçəyin, gülün yolunu,
Onların könlünü dağ-dağ etməyək.
Təbiət azaddır,
gəlin biz onu
hasarlar içində dustaq etməyək.

Nərdtaxta üstündə sədəf zər kimi
Xanalar içində oynamayaq biz.
O geniş, o sonsuz üfüqlər kimi
Böyüsün, ucalsın ürəklərimiz.
Sökün çəpərləri, daş hasarları,
Gözlər uzaqlara zillənsin barı.

1965

LATIN DİLİ

Latın dili!
Hər sözündə dünya boyda yük daşıyır,
Latın dili! -
Millət ölüb, dil yaşayır.

"Ana" deyən, "torpaq" deyən, "Vətən" deyən
yox bu dildə.

Ancaq yenə yaşar bu dil.
Sabah bizim ərzimizin
Sərhəddindən o yana da
qoşar bu dil.

Bəlkə... bütün ulduzları
gəzər bu dil.

Döyüşlərdə zəfər çalıb
Ölən ərə bənzər bu dil.
Vətəni yox,
Milləti yox
Yaşar özü.

Elmlərin təməlidir
Əvvəl sözü, axır sözü.
Kim deyir ki, ölüdür bu?
Həkimlərin,

Alimlərin,
Loğmanların dilidir bu.
Bu dil ilə hesablanır ay da, il də.

Çiçəklərin,
Böcəklərin,
Küləklərin,
Fələklərin

Adlarını yazır alim
Ölü dildə.

Kim deyir ki, ölüdür bu?
Ölülərin dili deyil,
Dirilərin dilidir bu.
Atlantika sahilində
Coşa-coşa,
Daşa-daşa:
– Mən azadam, mən xoşbəxtəm, —
Deyir natiq yad dilində.

Söylə natiq,
İndi nəyə inanaq biz - Qulağamı,
Ya gözəmi?
Əmələmi, Ya sözəmi?
"Mən azadam, müstəqiləm" sözlərini
Öz dilində deməyə də
İxtiyarın yoxsa əgər,
De, kim sənə azad deyər?..
Söylə, necə azadsan ki,
Komalarda dustaq olub
ana dilin?

Böyük-böyük məclislərdən
İtirilib ilim-ilim?..
İclaslarda bir kəlməsi, sözü yoxdur.
Bəlkə... onun böyük, rəsmi məclislərə
Çıxmaq üçün üzü yoxdur?

Söylə, bəlkə - bəc doğulub,
Atasından yox xəbəri?
Bəlkə bu dil çox kasıbdır,
Qucağına sığışmayır
Əsrin böyük fikirləri?..
Sən dərdə bax,
Vətən də var,
 Millət də var.
 Ancaq onun dili yoxdur.
Elə bil ki,
Güzgü kimi, hamar, şəffaf royalın var,
 dili yoxdur...
İndi söylə,
Hansı dilə ölü deyək:
Vətən varkən,
Millət varkən,
Kiçik, yoxsul komalarda
 dustaqlan bir diləmi?
Yoxsa, uzun əsrlərdən
 keçib gələn,
Xalqı ölən,
Özü qalan bir diləmi?

Aprel 1967, Kasablanka

ÖRTMƏ PƏNCƏRƏNİ...

Örtmə pəncərəni!..
 Necə? Sətəlcəm?
Qorxmuram, qoy külək içəri dolsun.
Açıq qəlbim kimi qapım, pəncərəm
Dünyanın üzünə qoy açıq olsun.

Örtmə pəncərəni... Gəlir ilk bahar,
Gör, çölün havası necə təmizdir.
Açıq pəncərələr, açıq qapılar
Dünyaya açılan gözlərimizdir.

Təzə bir havaya həsrət qalıb söz,
Söz də təzələnmək istəyir, dayan!
Dolsun otağıma, gəlsin iznsiz
Yellər pəncərəmi taqqıldatmadan.

Tufan istəyirəm, yandıra bilsin
Könlümün qaralan ocaqlarını.
Gəlsin, qarışdırsın, alt-üst eyləsin
Yazdığım, pozduğum varaqqlarımı.

Masa arxasında gecəbəğündüz
Bir ömür əritdim təzə söz üçün.
Gəlsin təzə fikir, gəlsin təzə söz
Dünən yazdıqlarım köhnəlir bu gün.

İstərəm sabahı bu gündən bilim,
Könlümə nur qonsun, işıq çilənsin
Örtmə pəncərəni, örtmə, sevgilim,
Hava təzələnsin, söz təzələnsin.

İyul, 1978, Şəki

TRAMVAY

Atılıb düşürdük şadlığımızdan
Bakıda ilk dəfə tramvay yolu
Çəkilən zaman.

Mahnı oxuyardıq küçələrdə biz:
«Bakıya qırmızı tramvay gəlir».
Yaşlılar deyərdi: – Gör şəhərimiz.
Neçə gözəlləşir, necə yüksəlir.

Yaşlılar getdilər...

Qocalıram mən.
Başqa bir məqama çatdı əsrimiz.
Zaman-tramvayı qovdu şəhərdən,
Bu künsə... buna da sevinirik biz.

Bu iki sevinçin arasındakı
Yollarda dəyişdik:
həm biz,
həm Bakı.

1974

RİYAKAR

Mənim övladıma ana dilində
Dərs deyən "ağıllı" müəllimə bax.
"Vətən", "Vətən" deyir,
Öz övladını
Əcnəbi dilində oxudur ancaq.
Özgəyə: "Dilini öyrən!" - deyirsən,
Özünsə... Bu dili bəyənməyirsən!..
Nə deyək bu miskin riyakarlığa?..
Yoxsa, öz qınını bəyənmir bağa?..
Bir nədir, beş-altı dil bilsin gərək,
Bizim sabahımız - körpələrimiz.
Vətən dilinə də dodaq büzməyək,
Burdan ayaq açıb, yola çıxmaq biz.

Evdə ayaq açır əvvəlcə hər kəs,
Sonra uzaqlara düşür qədəmlər.
İlkini bilməyən sonunu bilməz,
Evdən üz döndərən çöldə vərəmlər.
"Əvvəl evin içi" demişlər nədən?
Sən çölü bilməzsən, içi bilmədən.
Yaxşı bilmək üçün özgə bir dili
Əvvəl öz dilini yaxşı bilməli.

Niyə özümüzü ögey saymaq biz?
Niyə atamızı tanımaymaq biz?
Özgəni sevirsən?
İnanmıram mən!
Özünü sevməyən özgəni sevməz.
Vətənin dilinə gərəksiz deyən
Vətənin özünü necə sevir bəs?

Üzünə dursaydı yediyin çörək,
Rəzil olduğunu özün qanardən.
Dilimi dansaydım mən də sənə tək
Sən kimə dərs deyib pul qazanardın?

Vətən qeyrətini çəkməyən oğul
Həm özünə yükdür, həm özgəsinə;
Bu dildə dərs deyib qazandığın pul,
Yediyin çörək də haramdır sənə!
Böyüt balanı da sən özün təki,
Denən, özün yaşa, aləm yox olsun.
Namus olmasa da keçinər, təki
Dilin uzun olsun, qarnın tox olsun.
Səninçin dünyaya dəyər, a nadan,
Bir anlıq ötəri könül xoşluğun.
Min dəfə kiçikdir atalığından
Sənin insanlığın,
Vətəndaşlığın!

Oktyabr, 1967

OĞRULAR

Yusif, milis dostum, od kimisən sən,
Oğrunun, əyrinin qənimisən sən.
Ancaq...
Cürbəcürdür, axı, oğrular,
Anbar oğrusunu tutmağa nə var?..

Düşüb arxasınca bir tüfeylinin,
İzlər axtarmısan, izlər gəzmişən.
Kiçik oğrulardır hədəfin sənin,
Böyük oğrulardan xəbərsizmişən?
Gözlər önündədir dükan, ya anbar,
Artığı, əskiylə bilinir asan.
Əlhəzar,
əlhəzar,
dostum, əlhəzar,
Vicdan oğrusundan, qəlb oğrusundan...
Onlar açar bilir düz ürəkləri,
Ancaq...
Qıfıllıdır öz ürəkləri...

Haqqa qılınıc çəkib vicdana qıydı,
Onlar üzümüzə baxdılar dik-dik;
Ya səndə, ya məndə qüdrət olaydı,
Onların içini açar biləydik.

Vəzifə sahibi bir imza üçün
Bizi süründürür on gün, iyirmi gün...
Taleyn asılıb tək bircə qoldan –
Sən bir imzadakı gücə bax, gücə,
Bir də görürsən ki, dağ boyda insan
Bir cırtdan önündə cücədir, cücə.

Ömür parçalanıb doğranır min-min,
Səpilir yollara get-gəl içində.
Gəlməzdi bu vaxta bir tikə heyfim,
Əgər ərisəydi əməl içində...
Haray!
Az ömürdən vaxt oğurlanır,
İnam oğurlanır,
Əsəb korlanır...

Bilmirəm, sən mənə başa sal bunu,
Bu hansı zamandır, bu hansı çağdır.
Əsəb oğrusunu, qəlb oğrusunu,
Sevinc oğrusunu kim tutacaqdır?

Bir daş sifətlinin, bir sərt cavabı
Uman ürəklərdə iz açır dərin.
Bəs niyə sorulmur haqqı, hesabı
Ürəkdə açılan bu şırımların?..
Çoxalır şırımlar, artır şırımlar,
Dönüb infarkt olur ürək də bir gün.
Bir həlqəyə dönüb axır şırımlar,
İri nöqtə qoyur sonuna ömrün.

Sonra deyirlər ki, indi adamlar
Ölür birdən-birə dağ uçan kimi.
Məgər ürəyinə düşən şırımlar
Onu yavaş-yavaş öldürmürdümü?
Bəs onun ömrünü kim oğurladı?
Bəs niyə dəyişir oğrunun adı?..
Malı ucuz alıb, baha satanlar
Dəllaldır,
Onları cilovlayaq biz.
Zəhmətsiz, mayasız qazanan da var,
De görək onlara nə ad qoyaq biz?..

Dəllalmı? Yox!
Bu ad yaraşmır ona,
Onun bir adı var: "mədəni" oğru.
Talayır adamı göz baxa-baxa
Bu yeni cibkəsən, bu yeni oğru...
Haqqı tapdasa da,
Söylə bir, nədən
Güclünü çox yerdə doğru sayırlar?
Əlini uzadıb uzaq qitədən,
Gücsüzün varını oğurlayırlar.
Belə dəllallara deyən yoxmu bir:
Hərrac malımıdır namusun, arın?
... Bəs kökü nə zaman kəsiləcəkdir
Bu gizli, mənəvi oğurluqların?

1967

TƏLATÜM

Təlatümsüz ürəkdə
Qan da sırsıra bağlar.
Təlatümdən yaranıb
Deyərdim sıra dağlar.
Su coşmasa,
daşmasa,
Qranit qayalarla
üz-üzə toqquşmasa
Təzələnməz,
durulmaz.
Duyğu dənizlərində
Çağlayan ürəklərə
Sınələr də dar olmaz...
Ömür burulğanından
Saxlamasın qoy məni
Anamın
qapımızda
yandırdığı üzərlik.
Mənim xoşbəxtliyimçin
Mənə gərək deyildir
Dəryaca bəxtəvərlik.
Həyəcansız dar gəlir
Mənə köksün qəfəsi.
İnsan nəfəsi verin, mənə
İnsan nəfəsi.
Neyləyirəm nəfəssiz
Sıra-sıra düzülmüş

Rəqəmi, ədədi mən?
İstəmirəm, a qardaş,
Yüz-yüz yalan vədi mən...
Mənə rəngsiz, boyasız
Bircə doğru söz verin.
Min gecəni neylirəm,
Mənə hərəkət dolu
Min səsli, min duyğulu
Təkcə bir gündüz verin!

Yüz-yüz yalvarışlara,
Min-min təmənnalara
Dəyişməyəm
ürəkdən
Gələn səsi, səmri mən.
İstəmirəm yüz illik
İzsiz keçən ömrü mən.
Mənə
Həyəcan dolu
yalnız bircə gün verin.
Yüz ulduz sizin olsun,
Mənə bircə gün verin!
Hər şeyi bütün verin!

Zirvələrin başında
Zirvə kimi tək olum!
Ağlayanda mən bulud,
Güləndə şimşək olum.

İyul, 1970

EKRAN QARALANDA...

- Qurtardı bugünkü verilişlərimiz
Dinləyin sabahın proqramını. ...
Hələ ki, bu günüm bitməyib...
Nə tez

Sabaha keçirsən?
İnsafın hanı?

Sabaha caladın nə tez bu günü?
Ölməmiş sən ona kəfən biçirsən.
Tamam yaşamamış günün ömrünün
İndidən sabaha niyə keçirsən?

Yatmaq istəmirəm... Keçmə sabaha!
Gecənin ömrünü uzadaq bu cür.
Gənclik müftə imiş, qocalıq baha,
Fələkdən gün çalaq, ömürdən ömür.

Yatmaq istəmirəm... bitməyən günün
Başına dolanım, qoy dönüm hələ.
Səninçün bitibsə, amma mənimçün
Bitməyib, yaşayır bu günüm hələ.

Ekran qaralanda qurtarır günüm,
Uşaqlar yatmağa gedir birbəbir.
Ekrandan çəkilmə, başına dönüm,
Təklidən canıma üşütmə gəlir.

Zamanı borc alağ biz gecələrdən
Duyub yaşamamaq zülüm deyilmi?
Yatmaq?
Nə görmüsən bu yatmaqda sən?
Yatmaq da bir cürə ölüm deyilmi?

Söykənsin söz sözə, baxsın göz gözə
Gecəni uzadaq, vaxt unudulsun.
Qarışsın dağ düzə, gecə gündüzə,
Müddətli ömrümüz müddətsiz olsun.

Yatmaq istəmirəm... hər anım əziz...
Gecədən kamımca doymadım hələ.
Hər gecə yatanda dəfn edirik biz
Ömrün bir gününü öz əlimizlə.

Ekran qaraldımı - könül diksindi
Gecəni bəs necə başa vurum mən?
Səsinə səs gəzən qəlbimə indi
Təkliyi nə ilə unutdurum mən?

Ekran qaralanda, ey yalqız ürək,
Özümə yeganə dost saydım səni.
Ekran qaralanda -

Sən ey mənim tək
Yatmaq istəməyən, tapaydım səni.

Yanvar, 1979

TƏZƏDƏN YARATSIN YARADAN BİZİ

Yalan mamırlanıb ürəyimizdə
Haram maya tutub çörəyimizdə.
Yalana inandıq, doğrunu dandıq,
Yalandan nə bezdik, nə də utandıq.
Həqiqət qovuldu həyatımızdan,
Yalan bazarında satıldı vicdan.
Xəyanət gözüylə baxdıq hər şeyə,
Təpədən dırnağa döndük hiyləyə.
Hiylə zəhərindən o qədər içdik,
İndi yalan axır damarımızdan.
Sirat körpüsündən kələklə keçdik,
Dönmək istəmədik öz karımızdan.

Zamanın şər ilə söz birliyindən,
Haqqın zor əlində əsirliyindən
Qəlbimiz o qədər yaralanıb ki,
Hiylələr o qədər haqqı danıb ki,
Kələyi ağıldan seçə bilmirik,
Gerçəyi nağıldan seçə bilmirik.
O qədər əyriylə çulğalaşmışıq,
O qədər dolaşıq yollar aşmışıq
İndi hamar yoldan keçə bilmirik.

Tamam unudulub əcdaddan gələn
Gözəl xislətimiz, təbiətimiz,
Bu gün özümüzə yad olmuşuq biz.
Kiminsə dərdinə alışıb yanmaq,
Kiməsə əl tutmaq ar gəlir bizə.
Kimisə aldatmaq, nəyisə danmaq
Elə bil çevrilib xislətimizə.
Gözümüz önündə haqq ölən zaman
Fəryad qopardıqmı?
Yox, susan olduq!
Biz ömür qazanıb susmağımızdan
Amma insanlığı uduzan olduq.

Bu gün üzümüzə qabarır zaman,
Biz necə keçmiş bu gündən danaq?
Biz indi dünənin çirkablarından
Necə təmizləmək, necə paklanaq?

Fikrimiz o qədər hədələnilib ki,
Ruhumuz o qədər zədələnilib ki,
Anlaya bilmirik astar nə, üz nə
İndi baxammırıq düzün gözünə.

Yalan mamır tutub ürəyimizdə
Bu qalın mamırdan arınmaq çətin!
Günün damğası var kürəyimizdə,
Damğa bizimlədir çox illər, yəqin.

Könlümü gəmirən fikirlərimi
Dünən öldürmüşəm bir cəllad kimi.

Mən kiməm?

Ağlımın kəsilən dili!
Mən fikir qatili, əməl qatili!

Bu gün ədalətli bir insan kimi
O qatil ömrümü ömür sayımmı?
Özümün özümə xəyanətimi
Bu gün mən özümə bağışlayımmı?
Tərsinə yaşadığ bir qarış ömrü
Hələ sağım solda, solum sağdadır.
Dünənki günlərin köləlik möhrü
Hələ ruhumuzda yaşamaqdadır.

Necə təmizləyək dünən kirlənən
Bu gün saflıq uman ürəyimizi?
Haqqa çətin gələr haqqından dönən,
Təzədən yaratsın yaradan bizi!

Avqust, 1992, Şəki

ÜMİDƏ HEYKƏL QOYUN

Ürək yaşar həmişə
Ümidiylə qol-boyun.
Ümid yaşadar bizi,
Ümidə heykəl qoyun.

Ümid necə xoşqılıq,
Ümid necə işvəkar.
O - bütün qıfıllara
Düşən sirli bir açar.

Tək olsam, həmsöhbətim,
Cüt olsam, həmkarımdır.
Ac olsam, o - çörəyim,
Lüt olsam, paltarımdır.

Ümiddir dərdimizin
Sinəsini dağlayan.
Ümiddir bu günümü
Sabahıma bağlayan.

Bizim min-min arzumuz
Hər vaxt bizdən öndədir.
Puç olan dilək belə
Ümid yedəyindədir.

Ümid bizdən çox yaşar,
O, nə əvvəl, nə sondur.
Ümidin ömrü, vallah,
Ömrümüzdən uzundur.

Ümidlə bir olanda
Həyat bizə bal dadır.
O, aldadıb yaşadır,
O, yaşadıb aldadır.

Heykəl qoyun ümidə
Tərk etməz bir an bizi.
Arzuya qanad verib
Odur yaşadan bizi.

Qana-qana aldanaq,
Budur həyat, budur haqq!
Yaşaya bilərikmi
Əgər biz aldanmasaq?

Avqust, 1992.

**SUAL VARSA,
CAVAB VAR**

Mən üzgüçü deyiləm, nə işim var dərində
Mən üzürəm dənizin ancaq dayaz yerində.
Dənizin dərinliyi vahiməylə doludur
Təkcə bunu bilirəm: Dərinlik qorxuludur.

Mən qorxuram könlümün içinə baş vurmağa,
Orda donub daşlaşan layları qaldırmağa.
Qaldırdınmı bir layı, lay üstündən lay gəlir,
Sükut layı pozulsa, dalınca haray gəlir.
Haray, dərinlikdəki min-min məchuldan haray!
Ana yoldan ayrılan cığırdan, yoldan haray!
Bir gülü dərmək üçün min əzaba dözürkən
Qarşında gül yerinə dikilən koldan haray!
Qorxuram xəyalımın məni hər gün aldadıb
Sərxoş edən meyindən.
Bir də.. .könlü dəryamın dibsiz
dərinliyindən.

Nə deməkdir duyğumun bircə anın içində
Yanıb cilalanması?
Sabahkı faciənin bu gün hardansa sızıb
Ürəyimə damması?
Nə damdı, niyə damdı?

Niyə ağla dımmadı, ancaq ürəyə damdı?
Biz dammanı bilirik damdırandan xəbərsiz.
Gah yanıb, gah sönrük, yandırandan xəbərsiz.

Daman ki, məlum idi.
Bəs, damdıran kim idi?
Niyə xəbərdar edir tale məni öncədən?
Xəbər taledən gəlir, yoxsa, mənə Tanrının
Verdiyi düşüncədən?

Yuxuda gördüyümüz gerçək olur ertəsi,
Bu günün olayları unudulur ertəsi.
Qırx il əvvəl olanlar elə bil bayaq olmuş.
Niyə uzaqlar yaxın, yaxınlar uzaq olmuş?
Nə deməkdir bu hallar -
Məni heyrətləndirən bu cavabsız suallar?

Heykəllərə döndərüb hər duyğumu, hissimi
Mehrab kimi, büt kimi
Onların qarşısında mən donmaq istəyirəm,
Hər birinə əlimlə toxunmaq istəyirəm.
Eşitmək istəyirəm fəryadını, ahını,
Mən görmək istəyirəm bir duyğudan göyərən
Onun dörd cinahını.
Dünyanın bir sığalı, amma bol şilləsi var,
Ömrün üç pilləsi var:
Dünən – günah,
Bu gün – dərd,
Gələcəksə – ölümdür.
Üçü birgə – insanın öz-özünə verdiyi

İztirabdır, zülümdür.
Günah – köhnə günahdır, unuduruq amma biz.
Günahkardır cəddimiz.
O zamandan bulanıb hey axsa da çox sular,
Tanrının cənnətindən cəddimizi qovdular.
Hakim ola bilmirik nəfsimizə o gündən,
Xilas ola bilmirik şeytanın hiyləsindən.
Biz əl açıb dərgaha -
Təzə adlar veririk bu gün köhnə günaha...
Tanrı hər şeydən əvvəl torpağı yaratdı ki,
Yaratmaq istədiyi insan üçün yem olsun,
Təbiətdə bir ahəng, tarazlıq, nizam olsun.
Amma insan öluncə
Bu dəfə də o özü torpaq üçün yem oldu.
Bu, ona təslim ikən,
O, buna təslim oldu.

Sən ey bu nizamdakı ilk qaydanı pozanım,
Sən ey vaxtın əlilə bizə tale yazanım,
Nə deməkdir, özün de,
Yemin dönüb yenidən yeminə yem olması?
Hakimin qul olması, qulun hakim olması?

Bircə günün içində min bir hala düşməyim –
Özgəsiylə dil tapıb, özümlə döyüşməyim
Nə deməkdir, ilahi?
Mən ki aciz bəndənəm,
Bu duyğular elində üzü qara, dili lal,
Gözü kor şərməndənəm.
Mənə verdiyin ağıl niyə gəlmir karıma?

O, cavab tapa bilmir min-min suallarına.
Özün de, mənim ağlım aciz isə bu qədər,
Hardan doğur bəs sənə sirtinə əl uzadan,
Bu cavabsız suallar?
Eyni gündə doğulur hər qıfıla bir açar,
Qıfıl varsa, açar var,
Sual varsa, cavab var.

Mart, 1996

BİR ÖMÜR YUXU

Bu gecə yuxuda gördüm, ölmüşəm
Nəfəsim tənqiyib...
Amma bu aləm
Yüz illik, min illik vərdişindədir,
Hər kəs öz yolunda, öz işindədir.

Gəlir qulağıma qəhqəhə səsi,
Hardasa uzaqdan bir quş nəğməsi.
Odur, bax, mələyir çöldə bir quzu,
Axır bulaqdan da şırhaşır su.

Heç nə dəyişməyib evdə yerini
Dolabda kitablar, güldanda çiçək.
Açıq pəncərənin pərdələrini
Gah-sağa, gah sola oynadır külək.

Gördüm, mənə baxır şəklim divardan,
Dedim, nağıl imiş arzu da, kam da.
Dedim, bir fərq varmı, görəsən, bu an
İndi o şəkillə mənim aramda?

Mən ölü, o cansız... kənar otaqdan
Gəldi nəvələrin şən-şatır səsi.
Gördüm, mənə baxır masam bucaqdan,
Neyləyim? Üstümdə ölüm kölgəsi...
Bir səs qulağıma gəlmişdi haqdan,
Ölümü görmüşdüm o vaxt elə bil.
Mənim ürəyimə dammışdı çoxdan:
Ən böyük qismətim ölumdür bu il.

Unutmaq istədim ölümü bir an
Gördüm, bacarmıram, əl hara çatır?
Mənim ölümümlə, gördüm, dünyadan
Heç nə əskilməyib, həməni dünyadır.

Yaman dəyişkəndir dünyanın rəngi
İnsanı ağladan bəzən ağlıdır.
Böyük səfehlikdir, düşünəsən ki,
Dünyanın varlığı sənə bağlıdır.

Qışkırdım, içimdə boğuldu səsim,
Səslərin içində yox oldu səsim.
Hamının dərдинə mən ortağ oldum,
Hamının dərдинi saldım qəlbimə.
Bu gün mən ölmüşəm, mənim yoxluğum
Heç kəsin vecinə deyilmiş, demə.

Yalanmış bu dünya, dedim, ağ yalan!
Təzə bir şeirimi bitirəcəkdim.
Masamın üstündə yarımçıq qalan
Yazıma boylamb, qəfıl ah çəkdim.

Ayıldım yuxudan... dedim ki, çoxu
Nədənsə, öncədən ölümü duymuş.
Yox, yuxu deyilmiş gördüyüm yuxu,
Mənim yaşadığım ömür yuxuymuş.

Avqust, 1997

LƏZZƏTİ - AĞRISI

Gülün ləçəyində od varaq-varaq,
Bilmirik hardandır bu rəng, bu ətir.
Gül də iztirabdan doğulur, ancaq
Rəngi də, ətiri də yanmaqdan gəlir.

Yanır önümüzdə ocaq guruhagur,
Biz də qızınırıq alışan oda.
Bilmirik, ağacın can ağrısıdır
Alışan kösöyün alovları da.

Oturub evində yalnız həzz üçün
Şərimi oxuyan oxucum,
Düşün!

Sənin ürəyinə istilik verən
Bu duyğu, bu alov hardandır, görən?
Düşün, sən düşün!
Ətrimi iylədin, rəngimi gördün.
"Gözəldir" - dedin!
Ancaq bilmədin,
O rəng, o ətir
Böyük bir yanğıdan bircə qətrədir.
Oxu dərin dərin, duy dərin-dərin,
Ey mənim könlümü təftiş edənim.
Duysan, bilərsən ki, bu şeirlərin
Ləzzəti sənindir, ağrısı mənim.

İyul, 1982

DİZ ÜSTƏ

O, çox əzəmətli, çox qüvvətlidir
Böyükdür,
Nəhəngdir və qüdrətlidir.
Bunu çox eşitdik, çox dedik düzü.
Çox deyib, alçaltdıq öz-özümüzü.
Onun böyüklüyü aydındır bizə.

Bir baxaq,
Bir görək,
bilək, biz nəyik?
O, böyük görünür gözlərimizə
Nədən ki, özümüz diz üstündəyik.
Kiçildik, biz ona böyük dedikcə
Yetər bu səcdələr, bu diz çökmələr.
Biz onun önündə iməklədikcə
Əzdi başımızı nallı çəkmələr.

Duraq ayaq üstə!
Axı, ərək biz.
Qalxsaq, o kiçilər, böyüyərək biz.

Avqust, 1976, Şəki

VAY HALINA

Doğulduğun, böyüdüyn Vətəninə
Haqq tapdanıb, şər udulsa, vay halına!
Səxavətin unudulsa, qəm eləmə,
Ləyaqətin unudulsa, vay halma!

İmzası var yasda toyun, toyda yasın,
Bu qütblər bir-birindən ayrılmasın.
Sənə sorun bahalıqı dərd olmasın,
Yağın şorla bir tutulsa, vay halına!

Hər söhbətin hər məclisdə yeri deyil,
Unutma ki, qocalırsan sən ilbəl.
Yaşidlərin sənə gülsə, zarafat bil,
Balan yaşlı cavan gülsə, vay halına!

Həyatından gileylənib çox ağlama,
Ötənləri yana-yana varaqlama.
Arzuların ölməsinə yas saxlama,
İnam ölsə, iman ölsə, vay halına!

Nöqsanını üzə deyən namərd deyil,
Kirayədə yaşadığın ev, yurd deyil.
Anan sənə ögey olsa, bir dərd deyil,
Zaman sənə ögey olsa, vay halına!

Yanvar, 1989

HAQQI YOX

Cavanşir Quliyev bəstələmişdir

Yad əlində tapdanırkən şərəf, şan,
Türkün türklə ədavətə haqqı yox.
Hər işimiz başlanırkən sıfırdan
Türkün türklə ədavətə haqqı yox.

Dayaq olsun bu gün gərək sol sağa,
Bu vəhdətdən yurdu muza gün doğa.
Bütün millət dönməliyərkən yumruğa
Türkün türklə ədavətə haqqı yox.

T arix bizi imtahana çəkirkən
İmdad umur hamımızdan bu Vətən.
Dünya da haqq səsimizə kar ikən
Türkün türklə ədavətə haqqı yox.

Sındırıldı dəyirmanda pərimiz,
Əsir oldu divə bizim Pərimiz.
Dağlırkən ocağımız, pirimiz
Türkün türklə ədavətə haqqı yox.

Nə çox imiş bu torpağa göz dikən,
Baxa-baxa gözü müzə mil çəkən.
Düşmənimiz dostumuzdan çox ikən
Türkün türklə ədavətə haqqı yox.

Sinəsini yarmalıyıq zülmətin,
Bu məqsədə getdiyimiz yol çətin.
Hər gün neçə şəhid verən millətin
Bir-birilə ədavətə haqqı yox.

İyun, 1992, Şəki.

QORXURAM

İki yolun ayrıcında dayanıb,
Gah o yandan, gah bu yandan qorxuram.
Divdən deyil, milçək qədər gücüylə
Mən özünü div sayandan qorxuram.

Haqq evində haqq divanı qurulmuş,
Hər qazancın öz bahası sorulmuş.
Təmənnasız boynumuza yük olmuş
Bağışlanan şərəf-şandan qorxuram.

Bu dünyadan umacağım mizandır,
Qorxduğum kəs bu mizam pozandır.
Tox gədanın qudurması yamandır
Acandan yox, mən doyandan qorxuram.

Uyuruqsa nəfs adlanan elçiyə,
Tüpürürük vicdan kəsən ölçüyə.
Odur verən düz qiyməti hər şeyə
Vicdanından qorxmayandan qorxuram.

Dekabr, 1998

KÖRPÜ ÇAYDAN UZAQ DÜŞÜB

Dostum H.Şirməmmədə

Hələ toxum cücərməmiş,
Tarlamıza alaq düşüb.
Başımız da daz olalı,
Əlimizə daraq düşüb.

Xəyallarım - qanad-qanad,
Ətəyimdən dartdı həyat.
Dünənə Dürat, Qırat,
Bu günümə ulaq düşüb.

Əlim üzüldü diləkdən,
Dilim yandı "gəl" deməkdən.
Öz haqqını gözləməkdən
Haqqın gözünə ağ düşüb.

Bu tayda sən, o tayda mən,
Üzəmmədim bu çayda mən.
Ömr əritdim harayda mən,
Körpü çaydan uzaq düşüb.

Dekabr, 1992

SÖZ OLUB

"Düşdüyümüz oyuna bax"

Kürsü qalır, oturanlar dəyişir,
Gələn deyir, gəlişimlə yaz olub.
Bircə ili başa vurub qışqırır:
"Dəyişdirdim, əyri dönüb düz olub".

Sən yalanın boyuna bax, ay Allah,
Divanına, toyuna bax, ay Allah.
Düşdüyümüz oyuna bax, ay Allah,
Otuz ilin fahişəsi qız olub.

İpək imiş açılmamış barama?
Hər çiçəkdən məlhəm olmaz yarama.
Hər dənizdən sən mirvari arama,
Yaxşı pisdən, qızıl misdən az olub.

Alqışlara, təriflərə uyma çox,
Nüfuzunu dağ başına qoyma çox,
"Mən, mən" deyə öz döşünə döymə çox
Hansı sərcə ləpirindən iz olub?

Gördüm vaxtın fitnəsini, felini,
Ey Bəxtiyar, saxla görək dilini.
Sındırıblar həqiqətin belini,
İndi dönüb ağızlarda söz olub.

1988-1995

DİDƏRGİN

Başına haranın külünü töksün
Sinəsi əzabdan dağ-dağ didərgin.
Təzə Vətəninə qərrib, çəkingən
Köhnə Vətəninə qaçaq didərgin.

Başının üstündə öz tavanı yox,
Yavanlıq bir yana, heç yavanı yox.
Bu günə, sabaha bir gümanı yox,
Ay özü özündən uzaq didərgin.

Əsdi, hardan əsdi bu səmum yeli?
Əl başı kəsmədi, kəsdi baş əli.
İsti yuvasından perik düşəli
Gah orda, gah burda qonaq didərgin.

Hamının arzusu onunla birkən
Xeyirə dolanmır yenə bu örkən.
Özü bu dünyadan haqq istəyirkən
Adını qoydular nahaq didərgin.

Könlündə köz tutub Vətən həsrəti
Qurtarıb gileyi, sözü-söhbəti.
Öz acı taleyi, öz müsibəti
Özünün başına qınaq didərgin.

Soyuq baxışlardan xoş xəbər umar
Ağlamaz, göz yaşı ahından damar.
Ümitsiz sabaha o, ümid yamar
Ümidi ömrünə yamaq didərgin.

İyul, 1993, Şəki

YALAN HAKİM OLUB

Qorxu kölgəsinə sığınmış bu gün
Sədaqət, dəyanət, məhəbbət, Allah.
Yalan hakim olub, böhtan gözetçi,
Çürüyür zindanda həqiqət, Allah.

Əyri ayrılığı yeridir daşa,
Keçib ayrılıqla hamıdan başa.
Doğru həsrət qalıb isti bir aş.
Görən hara gedir bu millət, Allah.

Həftələr dəyişdi, günlər dəyişdi,
Tərəflər dəyişdi, yönlər dəyişdi.
Qiblələr dəyişdi, dinlər dəyişdi,
İtə ot verilir, ata ət, Allah.

Ünvanı dəyişib rəzalətin də,
Qaymaq da satılır şor qiymətində.
İndi sədaqətin səltənətində,
Əyləşib hökm edir xəyanət, Allah.

Ha çığır, ha bağır, yatan ayılmaz,
Yaxşını yamandan ayıran olmaz.
Satsan, üzünə də baxan tapılmaz,
Necə ucuzlaşıb ləyaqət, Allah.

Yalanlar həqiqət qiyafəsində,
Yeklər cövlan edir şeş xanəsində.
Oğrular, ayrılır zamanəsində
Əyrilik sayılır fərasət, Allah.

İyul, 1989.

HARA GEDİR BU DÜNYA?

Başa keçdi gerçəyi
Əlimizdən çalanlar.
Bu dünyanın rəngini
Dəyişdirdi yalanlar
Hara gedir bu dünya?

Bu gözəl dünyamızdan
Gözəllik qovuldu, hey.
Könüllərin açarı -
Dillər qıfıl oldu, hey.
Hara gedir bu dünya?

Hər şey döndü tərsinə
Xeyir şərə qul oldu.
Haqqın çiyinə minmək
Yüksəlişə yol oldu
Hara gedir bu dünya?

Yalan evin içində
Gerçək qapı dalında.
Doğru çörəyə möhtac
Əyri cah-cəlalında
Hara gedir bu dünya?

Yolumuz duman olmuş,
Yaxşılar yaman olmuş.
Haqq bu gün öz haqqını
Haqsızdan uman olmuş
Hara gedir bu dünya?

1996

Fikrli
dünya

BÜTÖVLÜK

Dostum Θ . *Fikrətə*.

Durmuş, duracaq üz-üzə yer-göy,
Ziddiydə çıxar meydana hər şey.
Nurun gücü zülmətdə bilinmiş,
Elminki cəhalətdə bilinmiş.
Qəm olmasa şadlıq da bilinməz,
Zəncirsiz azadlıq da bilinməz.
Vəhdətdə birəm,
hicrdə yüzdüm,
Bir yolda min illik dağa dözdüm.
Allahımı ruhumda tapandan,
Göylərdəki allahdan əl üzüdüm.
Bil, yer də mənəm,
göy də mənəm, mən.
Matəm də mənəm,
toy da mənəm, mən
Arif də mənəm,
kor da mənəm, mən.
Dünya da mənəm,
gor da mənəm, mən.
Şadlıq da mənəm, qəm də mənəm, mən.
Cənnət də, cəhənnəm də mənəm, mən.
Mehrab da mənəm, səcdə edən də.
Dünya özü əksiylə də vəhdətdədi məndə.
Nəşəm də doğur dərdi-qəməimdən.
Ziddimdə tamam, bir bütövəm mən.

1983

• Bəxtiyar Vahabzadə. Örtmə pəncərəni

* * *

Adamlar içində darıxıram mən,
Uzanır... Günüm də gec axşam olur.
Mən tək olan zaman fikirlərimin
Hər biri yanımda bir adam olur.

1963

MUMİYA

Mumiyası muzeydədir
Əzəmətli bir fironun.
Dəvə boyda canı varmış,
Gövdəsinə bir bax onun!

Əzəl gündən qoca dünya
Hər gedəndən bir şey alır;
Kimindən əməl qalanda,
Kimindən də bədən qalır.

İstanbul, 1961

BİR ÜRƏKDƏ DÖRD FƏSİL

Hər gecə danışır radio havadan:
“Sabah az buludlu, biri gün yağış...”
İqlimin sirrini bu qadir insan
Gör necə öyrənmiş, gör necə açmış...

Sabahkı havanı bilirik bu gün,
Ey insan,
bununla demərəm öyün...
Minbir havasını yerin, dənizin
Əvvəldən bilirik çox zaman, şəksiz.
Bəs niyə bilmirik öz qəlbimizin
Bir andan sonrakı havasını biz?..

Dörd fəsil yaşayır bir ildə torpaq
Qış, qış kimi gəlir, bahar bahartək.
Bir saat içində bəs nədən ancaq
Dörd fəsil yaşayır bəzən bir ürək?

Sabahkı havanı bilirik bu gün.
Ey insan, bununla demərəm öyün...

1965

ÖZÜNƏ YALVARSANA

Tutub İmam Hüseyinin qızıl sərdabəsindən,
O ağlayır, ürəklər parçalanır səsindən.
Sümüyü sürmə olmuş İmamdan kam istəyir,
Xoşbəxt ömür istəyir, bollu təam istəyir.
Baxıram gövdəsinə, gövdəsi dağ kimidir,
Bu kölə halıyla o, əsən yarpaq kimidir.
Öz-özümə deyirəm: – Sən ey bədbəxt müsəlman,
Sən indi ki, bu qədər Allaha inanırsan,
Allah sənə o əli əl açmaqçün verməyib.
Kölə olmaqçün səni dünyaya gətirməyib.
Sərdabədən yapışib ağlama yana-yana,
İmama yalvarınca, özünə yalvarsana!

Kərbəla, 1959

* * *

Ömür bizə verilmir
Ancaq yaşamaq üçün.
Ömür bizə verilir,
Dünyanın da dərddini,
Qəmini çiynimizdə
Çəkmək, daşımaq üçün.
Ömür –qəlbin, zəkanın
Min eşqi, min əməli.
Ömür – ömürdən sonra
Yaşamağın təməli!

1965

NƏSƏ ÇATMIR

Gecə-gündüz, səhər-axşam
Mən yazıram, oxuyuram,
Yazılarım kitab-kitab.
Nə olsun ki,
Ürəyimə çoxu yatmır,
Şeirimdə də nəsə çatmır,
Sözümdə də nəsə çatmır.

Könlümüzdən
Keçənlərin arxasınca biz qoşuruq;
Çalışırıq, vuruşuruq.
Səsə düşür məramımız,
Əməlsə bu səsə çatmır.
Düzü budur:
Sözümüzdə hər şey çatır,
Özümüzdə nəsə çatmır.

Gəmilərdə üzürük biz,
Maşınlarda gəzirik biz,
Hey gedirik,
hey gəlirik.
Qışı böyük şəhərlərdə,
yayı – dağda,
Kurortlarda dincəlirik.

Ancaq yenə biz bilirik:
Nəsə çatmır;
 nəsə çatmır...
Lap ayda da,
Lap gündə də nəsə çatmır.
Çatmayanın özündə də
 nəsə çatmır
Tək mənəmmi bunu duyan?
Yox-yox hamı gileylidir.
Bu insanın öz həvəsi,
 öz meylidir.
Yaşayırıq, yaradırıq,
Öyrənməklə boy atırıq.
Dünya– cıdır,
 həyat– yarış...
Ucalırıq pillə-pillə,
Boy atırıq qarış-qarış.

Biz həmişə uçalmırıq
Bir qalxanda
Bir enirik...
Bu enişdən, bu yoxuşdan
Yaşamağı öyrənirik.

Həyat özü bir möcüzə,
bu möcüzün qarşısında
gah susuruq,
 gah dinirik.
öləndə də öyrənirik.
Deyirik ki, gör təbabət nə acizmiş:

Xəstəlik çox,
Dərman çatmır, dava çatmır...
Son nəfəsdə qışqırıq:
– hava çatmır,
 hava çatmır.

Öyrənirik–
Demək, daim qalxırıq biz,
Son zirvəyə çatmır ancaq əllərimiz.
İstəyimiz aşır-daşır,
Arzulara çata-çata
Arzu bizdən uzaqlaşır.
Şikayətə başlayırıq özgəsindən.
Ancaq heç vaxt
Biz şikayət eləmirik özümüzdən.
Bir arzuya çatan kimi,
Arzu düşür gözümüzdən...
Gah alışıq,
Gah sönrük,
Çırpınıq,
Düşünürük:
Nəsə çatmır,
 nəsə çatmır...

İdrakımın işığıyla
Zülmətləri çox yarmışam,
Ömrüm boyu axtarmışam,
 tapmamışam...
Nədir axı bu çatmayan?!
Hər bir sirri açan zaman,

Açılan sirr,
Min bir sirrin
Varlığından xəbər verir.
Açıldıqça,
Açılmayan azalmayır.
Aça-aça düyünləri bağlayırıq
Biz günbəgün.
Çox vaxt elə bilirik ki,
Dadı-duzu qabaqdadır ömrümüzün.
Öyrənirik–
Günü-gündən uçalırıq.
qalxırıq biz...
Son zirvəyə
Çata bilmir əllərimiz.
Qoy çatmasın!
Elə deyək: –Nəsə çatmır!
Axı insan
Çatmayana çata-çata insan olmuş,
«Hər şey çatır» – deməkdənsə
Ömrün başa çatması xoş!..

1965

DAĞDA ŞƏLALƏ KİMİ

Bir rəngi yox, göylərin min rəngini sevirəm
Bir gülü yox, güllərin çələngini sevirəm.
Mən çıxmağa təpə yox, uca dağ istəyirəm,
Həyatı həyat kimi yaşamaq istəyirəm.

Göydə qürub çağı da, dan yeri də gözəldir.
Həyatın sevinci də, kədəri də gözəldir.
Həyat – bir cıdır düzü, bir döyüş meydanıdır.
Hər kəsi öz cürəti, öz qüdrəti tanıdır.
İnci üzə çıxarmı çalxalanmasa ümman?
Bu meydanda heyif ki, daim eniş axtaran,
"Azca aşım, ağrımaz başım" – deyənlər də var.
Kədərdəki nəşəni, zövqü anlamayanlar
Həyatın nəşəsindən, fərəhindən nə anlar?

Hər kədəri səadət, hər sevinci qəm izlər.
Əsl könül həm qəmi, həm sevinci əzizlər.
Təlatümsüz ürəklər qovuş kimi boş olur.
Daim sevinc axtaran daim qəmə tuş olur.

Düşmənəm yaltaqlanıb təpəyə dağ deyənə.
"Bu dünyada birtəhər qoy yaşayaq", – deyənə,
Ah, birtəhər!.. Lüğətə bu söz hardan gəlmədir?
Yaşamaq yaşamaqdır! Bəs bu birtəhər nədir?
Mən düşmənəm, düşmənəm belə "ölü canlara",
Gündən qaçıb həmişə kölgə axtaranlara...
Onlar ortada yeyib, qıraqdasa gəzdilər,

Namusu xərcləməkdən onlar çəkinməzdilər.
 Onlar orta yol tutub nə "hə", nə də "yox", – dedi.
 Havaya nə "istidir", nə də ki, "soyuq", – dedi.
 Onlar ölçüb–biçdilər hər bir şeyi dərindən.
 Özgəsini qorxudub hürkdülər özlərindən.
 Onlar qazdan ayıqdı...
 Onlar havaya baxdı...
 Gah yağışa, gah qara,
 Gah qışa, gah bahara,
 Gah axşama, gah da ki, səhərə dəm tutdular.
 Özlərini düşünüb özgəni unutdular.
 Səslərdən səs aldılar, öz səsləri olmadı.
 Yaşadılar ölü tək, nəfəsləri olmadı...
 Getdilər iş dalınca, ürəkləri getmədi...
 Gəzdilər... Hey gəzdilər.
 Ayaq səslərinisə tək özləri eşitdi,
 bir kimsə eşitmədi...
 Atlarını daşlığa salıb səyirtmədilər,
 Adları kişi oldu, ömürdə bircə kərə
 kişilik etmədilər.
 Onlar öləndə belə kimsə xəbər tutmadı.
 Bu səssiz, küysüz ölüm kimsəni ağlatmadı.
 Çoxdan ölmüş zənn edir, axı, hamı onları.
 Diri ikən, sağ ikən,
 Öz səsi olmayanın ölümü səssiz keçər.
 Min–min dəfə öləninin matəmi yassız keçər.
 Qardaş, min duyğu ötsün ürəyindən bir anda.
 Sən qımışma güləndə, inləmə ağlayanda.
 Ağlasan, hönkür ağla, gülsən, qəhqəhə çək gül.

Gülsən də, ağlasan da tamam doysun qoy könül.
 Yaşamaq istəmirəm sürünüb dizin–dizin,
 İstəyirəm ən uca zirvələrə mən qonam.
 Xəfif sakitliyini neyləyirəm dənizin.
 Onun qasırgasına, dalğasına vurğunam.
 Qoy döysün yağış məni,
 boran məni,
 qar məni,
 Həyatın boranları daim yaşadar məni.
 İstəmirəm həyatım sakitcə bir otaqda
 gəlib keçsin lal kimi...
 İstəyirəm döyüşəm qayaların başında
 düşmənlə qartal kimi.
 Bağçadakı arx kimi ötüb həzin nəğmələr,
 axmağı istəmirəm.
 Səyyah olub həyata seyirçi bir nəzərlə
 baxmağı istəmirəm.
 Çağlamaq istəyirəm dağda şlalə kimi,
 Səpilmək istəyirəm çöllərə lalə kimi.
 Dərya olub, nəhr olub, çalxanmaq istəyirəm,
 Göylərdə ulduz kimi mən yanmaq istəyirəm.
 Şığımaq istəyirəm başsız küləklər kimi,
 Bəslənmək istəyirəm bütün ürəklərdə mən
 arzu, diləklər kimi.
 Bir rəngi yox, göylərin min rəngini sevirəm.
 Bir gülü yox, güllərin çələngini sevirəm.
 Mən çıxmağa təpə yox, uca dağ istəyirəm;
 Həyatı həyat kimi yaşamaq istəyirəm,
 Yaşamaq istəyirəm!

May, 1960

SƏN BİLİRSƏN, MƏN DUYURAM

Çox şeyi bilmirik bu dünyada biz,
Dərk edir əqlimiz; duyur qəlbimiz.
Özgəsi dəlillə, sübutla aşkar
Bilmədiyini şeyi sənə anladar.
Duymadığın şeyi, dünyada bir kəs
Sənə hiss etdirib duyduca bilməz.

Budaq xırda–xırda düyməçələnmiş,
Çiçəyi üstünə şəhlər çilənmiş.
Deyirəm: – Budaqda gözəlliyə bax!
Deyirsən: – Bəhrəsi yaxşı olacaq!

Ağ–ağ daşlar kimi səpələnibdir
Çöllərə, düzlərə qoyun-quzular.
Deyirəm: – Quzunun tükünə bax bir!
Deyirsən: – Kababı çox gözəl olar!

Arılar, arılar uçub anbaan,
Öpür çiçəklərin gül yanağından;
Deyirəm: Nə gözəl uçur arılar!
Deyirsən: – Balının cana xeyri var!
Sən də bir adamsan, mən də bir adam,
Ancaq sən bilirsən, mənsə duyuram.

Şair, öz qəlbindir yaşadın səni.
Qəlbiylə göylərə ucalır insan.
Hamı bilə bilər sən bildiyini,
Ancaq duyduğunu sən tək duyursan.

1960

QOCALMIR

Qocaldır insanı, qocaldır zaman;
Ürəyin atəşi, közü qocalmır.
Dağları, daşları qocaldan zaman,
Bilmirəm, bəs niyə özü qocalmır?

Getdi baharımız, yer qışa qaldı.
Düzlər qara qaldı, yağışa qaldı.
Bizimki bir quru baxışa qaldı,
Neyləyərkə arzusun gözü qocalmır.

Bəxtiyar, düşünək biz dərin–dərin.
Xəyallar möhtəşəm, arzular şirin.
Əsl sənətkarın, əsl şairin
Özü qocalsa da, sözü qocalmır.

1965

KİMDİR MƏNİM DÜŞMƏNİM?

Kimdir mənim
Ən qorxulu düşmənim?
Kaş biləydim bunu mən.
O zərbə vurmamışdan
Kəsəydim yolunu mən.
Kimdir mənim Düşmənim?
Yaxşımı qoyub
Yamanımı danışanmı?
Yox!
Eyblərimi deyib
Arxamca gülənmi?
Yox!..
Mənim nöqsanlarımı
Məndən yaxşı bilənmi?
Yox! Yox! Yox!
Onların gözlərini
Taxaydım öz gözümlə.
Özgələrin gözüylə
Baxaydım öz-özümə.
Bacarsaydım bunu mən
Bu dünyada nə dərdim...
Mən onda öz-özümü
Daha yaxşı görərdim.
Onda eyblərimə
Özüm düşmən olardım;
Görsəydim öz-özümü,

Onda mən, mən olardım!
Ah!.. Məni məndən gözəl
Görə bilən dostlarım,
Arxamca qəh-qəh çəkib
Mənə gülən dostlarım,
Gülün, elə gülün ki,
Çatsın qulaqlarıma
Sizin gülüşləriniz.
Yamanımı danışın,
Elə danışın ki, siz
Mən də xəbərdar olum.
Danışın, qoymayın ki,
Mən özümə vurulum.

Ən qorxulu düşmənin
Gələrəm öhdəsindən,
Ancaq özüm özümlə
Bacara bilmirəm mən,
Bacara bilmirəm mən.

Özüm öz əllərimlə
Bir gün bal içirəmsə,
Bir gün zəhər içirəm.
Mən həyat yollarından
Ayaqlarımla deyil,
Əqidəmlə keçirəm.

Aprel, 1960

BAŞ

*Amerika alimi R. Uayt meymunun
beynini bədəndən ayrı uzun müddət
yaşada bilir. Bu məsələ ilə əlaqədar
beynin köçürülməsi problemi üzrə
dünya filosofları arasında böyük
mübahisələr gedir.*

Qəribə aləmdir...

zəmanəmizdə
İdrak təbiətlə yarışa girmiş...
Böyrək də,
ürək də,
qulaq da,
göz də
Bədəndən bədənə köçürülərmiş...

Bir maşın sahibi gərək olanda
Sınan hissələri alır dükandan.
Deyirəm, insanın əzaları da
Aptekdə satıldı bəlkə bir zaman.

Azmıdır insanın məgər dərd-səri?
Bu da bəşər üçün təzə təhlükə!
Hazır fikirləri, düşüncələri
Başlara doldurub satdılar bəlkə?

Böyrəyi, ürəyi dəyişmək asan.
Bəs başı?
Bu yerdə bir qədər dayan!
Hər şeyi dəyişir, axı,
baş,
beyin.

Baş özü, başları necə dəyişsin?

İnsanın adına, şərəf-şanına,
Deyirəm, gəlməzmi bundan bir ləkə?
Bir nadan güvənib öz imkanına
Dahinin başına göz dikdi bəlkə?

Ey həkim, gücünə inansan da
Bu yükü boynuna heç götürmə, gəl.
Ayırıb insanı öz aləmindən,
Ana təbiətlə bəhsə girmə, gəl!

Həkim, təbiəti, gəl, hakim sayaq,
Hifz edək bir səsin yüz ahəngini;
Gücümüz çatsa da
gərək pozmayaq
Bəzən təbiətin öz ahəngini.

Dahinin beyninə qan sızdı birdən
Cahil də qəzaya düşdü həmənin gün.
Cahilin başını öz bədənindən
Ayırdıq, dahini yaşatmaq üçün!
Nə deyək?
Kim öldü?

Dahi, ya cahil?
Hansına yas tutsun qohum, qardaşı?
Dirilən kim oldu?
Bu ki, sirr deyil,
Dahinin bədəni, cahilin başı.

Dahi, yaşayacaq bir nadan kimi...
Kimi aldadırıq burda, biz kimi?
Cahilin başıyla, düşüncəsilə
Yaşayan o dahi, yenə dahimi?

Hanı o əvvəlki əqidə, məslək?
Əgər fikri yoxsa, özü sağmıdır?
Yaşamaq xətrinə fikri dəyişmək –
Məsləki dəyişmək yaşamaqmıdır?..

1968

İDMAN YARIŞI

Çörək yeyə-yeyə, nərd vura-vura,
Baxırıq hər axşam televizora.

Ekranı görürük:
dəstəbədəstə

Adamlar qırılır...
Yenə ölüm, qan...
Bombalar tökülür şəhərlər üstə,
Ölən də insandır, baxan da insan.

Analar, körpələr ağlaşır zar-zar,
Dərələr, tərələr bələnir qana.
Elə bil uzanan odlar, alovlar
Qəhqəhə çəkərək gülür insana.

Od-alov sürünür şəhərdə dil-dil,
Uçur uca evlər, balaca damlar.
Elə bil ekranı qırğına deyil,
İdman yarışına baxır adamlar.
Çörək yeyə-yeyə,
nərd vura-vura,
Baxırıq hər axşam televizora...

1968

SİQNALLAR

Dostum R. Nurəddin üçün

Uzaq ulduzların sakinlərinə
Yoxsa bizim kimi dünya dar gəlir?
O biri dünyadan dalbadal yenə
Bizim dünyamıza siqnallar gəlir.
Ulduzlar insana nə deyir görən?
Bu səslər salammı,
Yoxsa hədəmi?
Bizə uzaqlardan siqnallar verən,
Əcaib məxluqmu?
İnsanmı?
Nəmi?

Hələ dünyasına qapılıb insan.
Dünya vəznindəndir diləyimiz də.
Alimlər düşünür:

varlığımızdan
Xəbər göndərəkmi onlara biz də?

Bəlkə də... Gülürlər bizə uzaqdan,
Yəni biz onlardan geriyik belə?
Onlara baxanda,
bəlkə də insan
Uşaqlıq dövrünü yaşayır hələ?..

Təhlükə gözləyir bəlkə dünyanı?
Bəlkə...
hədələyir bu səslər bizi?
Bəlkə...
o dünyanın qadir insanı
Öyrənmək istəyir qüdrətimizi?..

Əgər bu təhlükə olsa, bu yerdə
İndiki təzadlar kimə gərəkdir?
Millətlər, fikirlər, əqidələr də,
Onda bir məsləkdə birləşəcəkdir.

Kökü kəsiləcək nifrətin, kinin,
Loğmanlar olacaq onda hökmran.
Hamı bir ağızdan deyəcək yəqin:
Yaşasın dünyamız, yaşasın insan!

Avqust, 1968

* * *

– Fikirlisən?
– Yox! – dedim.
Kədərimi gizlədir, mən qəmimi danıram.
Nədənsə öz dərdimi hamıya qısqanıram.
Kədərli anlarımda məni heç kəs görməsin,
Söndür,
 çırağı söndür!
Sevincim hamınınsa
 kədərini özümündür.

1965

FİKİR

Fikir bizi ora çəkir,
 bura çəkir.
Hər əməlin başlanğıcı,
Hər bir yolun ilki–fikir.
Dərzi üçün, memar üçün
Ölçü fikir, biçir fikir.
Hər məqsədin çözü sözüdür,
 içir fikir.

Daş torpağı qayalardan,
Dam dirəyi meşələrdən
O gətirib ev də tikir.
Qatarları düzənlərdə,
Gəmiləri dənizlərdə
Süzdürən də

 fikir, fikir.

Ay da, gün də

 fikir, fikir,

Alovunda görməsək də
Tonqal kimi o alışır,
Sükutda da o danışır.

Təbiətin özü fikir,

 sözü fikir.

O düşünür,
O düşünür.

Göylərdəki ulduzlar da fikirlərdir,
Doğur, batır,
Yanır, sönür.
Torpaq üstə səpdiyimiz
Tum da fikir,
Dən də fikir,
Sən də fikir,
Mən də fikir.
Yer-köy fikir,
Hər şey fikir.

1971

İMKAN – ARZU

İmkan güldü arzuya,
Dedi: –Əməl, iş mənim,
Boş-boş xəyallar sənin.
Elə başından böyük
Danışmağın var sənin.
Mən sənin sərhəddinəm,
Sən qaynaya bilərsən,
hökmün varsa, daş görüm.
Hüdudumu,
həddimi
Dildə aş bilərsən,
Əməlində aş görüm.
Arzu dedi imkana:
– Sən kiçiksən, mən böyük.
Danışmayım, neyləyim
Bəs mən başımdan böyük?
Bir başa ki, sığışır,
Bu kainat,
bu aləm,
Mən, başımın içində
Dustaq ola bilmərəm.

1971

* * *

Günün ömrü
Öz vaxtında uzanır,
Öz vaxtında gödəlir.
Vaxtında axşam gedir,
Vaxtında səhər gəlir.
Həyatın tülkü da
Bu qanuna düz gəlir.
İnsan dünyaya gəlir
doqquz ay tamam olcaq.
Bu nədəndir ki, ölüm
Heç kəsin həyatına
vaxtında gəlmir ancaq?..

1963

BƏLKƏ

Həqiqət ummadım min üzlü bəlkədən,
İnkarla təsdiqin arası bəlkədir.
Yalanın, doğrunun bütövü gözəldir,
Gerçəyin yarı, parası bəlkədir.

Bəlkənin dadı yox, duzu yox, sözü var,
Gözə kül üfürür, dalında gözü var.
Özü bir kəlmədir, bətnində yüzü var,
Utan gerçəyin çarası bəlkədir.

Gah şübhə fitinə inamın azması,
Gah ümid nurunun balaca sızması,
Gah acı, gerçəyi yalana yozması,
Həqiqət üzünün qarası bəlkədir.

Şübhələr - əzəldən düşməni gözümün,
Arzuya çatışdır meyvəsi dözüümün.
Tənəkdə alışan kəhrəbə üzümün
Şirəsi şərabdır, qarası bəlkədir.

Uymasın yuxuya şirincə yuxular,
Uyanın arzusu puç olar, yox olar.
Mərdlərin ya "hə"si, ya da ki, "yox"u var,
Namərdin, qorxağın tanrısı bəlkədir.

İnama qurbanam, inada qurbanam,
İnamın verdiyi qanada qurbanam,
Qanadım var isə həyata qurbanam,
Bu həyat eşqinin harası bəlkədir?

İyun, 1978

DÜNYA

Yolunda sabitdir, ancaq insanı
Gah yoxuşa salır, gah düzə dünya.
Bir üzü gecədir, bir üzü gündüz,
Dayanıb özüylə üz-üzə dünya.

Gah səni var sanır, gah da yox sanır,
Özü öz içində gizli saxlanır.
Gah zarafat edir, gah acıqlanır,
Təpədən dırnağa möcüzə dünya.

Özü müəmmadır, sözü tapmaca,
Oğul istəyirəm ondan baş açsın.
Ahıla ahıldır, qocaya qoca,
Cavana görünür təptəzə dünya.

Bəxtiyar, qüdrətin əqlə güvəndi,
Göylərin əsrarı yerlərə endi,
Bir tükədən asılıb taleyin indi,
İnsan əməlinə kaş dözə dünya.

1970

DÜNYANIN...

Baş çıxarmaq həm çətindir, həm asan
İblisindən, mələyindən dünyanın.
Adəm satdı bir buğdaya cənnəti,
Tora düşdü kələyindən dünyanın.

Nə gözəldir, ürək geniş, söz açıq,
Yaşamadım bir sevdamı yarımçıq.
Əzab adlı dəyirmədən narın çıx,
Keçəcəksən ələyindən dünyanın.

Arzum üçün mələyəm bir cüyürdüm,
O təpədən bu təpəyə yüyürdüm.
Niyə qorxum kəfənindən?
Nə gördüm
Beşiyindən, bələyindən dünyanın?

Ey Bəxtiyar, zaman ömrü əridər,
Ölümümüz axan vaxta borc ödər.
Arxasınca palaz kimi sürüdər
Bərk yapışsan ətəyindən dünyanın.

1977

OLDU

Könül, sənin dünya ilə
Ömrün boyu davan oldu.
Tamah sənə güc gəlincə,
Ağıl səni qovan oldu.

Həyat nədir? Ömür nədir?
Ərimişik sətir-sətir...
Bir əppəyim yağlı fətir,
Bir əppəyim yavan oldu.

Dünya, sənə dardı, könül,
Uçuşların vardı, könül,
Hüdudları yardı könül,
Sınəm yenə yuvan oldu.

Heç bilmədik bu nə işdir,
Nə gedişdi, nə gəlişdi,
Güney, quzey yer dəyişdi,
Döşəmələr tavan oldu.

Ulu könlüm, uca könlüm,
Düşdü sacdan-saca könlüm.
Cavan ikən qoca könlüm,
Qocaldıqca cavan oldu.

Mərdəkan – 1979

AĞIL BAŞQA, ÜRƏK BAŞQA

Bir-birinə bənzəsə də,
Yel başqadır, külək başqa.
Ətri də xoş, rəngi də xoş
Gül başqadır, çiçək başqa.

Hər diki yoxuş bilmə, gəl,
Hər meyi meyxos bilmə, gəl.
Hər ucanı quş bilmə, gəl
Quş başqadır, böcək başqa.

Hər dərdinə ortağ mənəm,
Hər ağrını tən bölənəm,
Sən çəkənsən, mən gələnəm
Gəmi başqa, yedək başqa.

Haqqın yolu-öz yolumdur,
Əyilməyən düz yolumdur,
Xeyirlə şər sağ - solumdur
Şeytan başqa, mələk başqa.

Bir diləyə mən calandım,
Gah qazandım, gah talandım.
Ömrüm boyu haçalandım
Ağıl başqa, ürək başqa.

Dilək oldu mənim adım,
Pərvazlandı qol-qanadım.
Çatmadı səbrim, inadım
Əməl başqa, dilək başqa.

Noyabr, 1998

BİLƏ BİLDİYİN QƏDƏR

Əzizim Nurəddin üçün

Çal dünyadan xoş günü
Çala bildiyin qədər.
Verəcəksən, unutma
Ala bildiyin qədər.

Quzu kimi mələrsən,
Min-min arzu dilərsən.
Sən boşala bilərsən
Dola bildiyin qədər.

İdrak yolu qorxulu
Gülündən çoxdur kolu.
Gedəcəksən bu yolu
Gələ bildiyin qədər.

Nəyə gərək gileylər
Bu çabalar, bu səylər
Bildiklərin bəs eylər
Elə bildiyin qədər.

Bu dünyanın min donu
Min rəngi, min oyunu.
Dərk edərsən sən onu
Bilə bildiyin qədər.

Sevinc dağına çıxsan
Sanma dərddən uzaqsan.
Bir gün ağlayacaqsan
Gülə bildiyin qədər.

İyul, 1992.

Yağma,
yağış

BİR SALAMA DƏYMƏDİ

Bu gün mən səni gördüm,
Salam vermək istədim,
Üzünü yana tutdun.

Söylə, illərdən bəri
Qəlbimizin bir duyub
bir vurduğu illəri,
Axı, nə tez unutdun?

Beş ildə gözü müzdən axan o qanlı sellər,
Bir salama dəymədi?

Heç üzümə baxmadan yanımdan necə keçdin?
Sən eşqin salamını qorxuyamı dəyişdin?
Yoxsa sən öz əhdinə, ilqarına ağ oldun?
O qədər yaxın ikən, bu qədər uzaq oldun.
Şirin gülüşlərimiz, acı fəğanlarımız
Bir salama dəymədi?

Qayğılı anlarımız, qayğısız anlarımız
Bir salama dəymədi?
Sən neylədin, bir düşün!

Yalnız indi anladım; ah, sən daha mənim üçün
Əlçatmaz bir çiçəksən,
Yaşanmış günlərim tək geri dönməyəcəksən!...
Qop ey tufan, əs ey yel! Xəzəl olum, tökülüm
Düz beş il ürəyimdə

Bəslədiyim məhəbbət bir salama dəymədi.
Bir günlük həsrətimə dözə bilməyən gülüm,
Bəs nə oldu? Bu həsrət bir salama dəymədi?
Getdin, dalınca baxdım, can ayrıldı canımdan,
Sən necə etinasız ötə bildin yanımdan?
Ah çəkdim, başım üstə yarpaqlar əsdi, gülüm,
Sənin qəlbin əsmədi.
Arxana da baxmadın!
Niyə sənin yolunu məhəbbətin kəsmədi?...
Qazancımız de, bumu?
Deyilməmiş o salam əlvidamız oldumu?
Sən mənə zülm eylədin, mənə zülm yaraşır.
Bir salama dəyməyən eşqə ölüm yaraşır!

Sentyabr 1961

HEYF

O. Kazımov bəstələmişdir

Heyf o gözlərə, o baxışlara,
Özgə birisinə baxacaq həmə.ən.
Heyf o ilahi, qövsü qaşlara,
Sınaçaq kədərli düşüncələrdən.

Heyf o alovlu ötən çağlara,
Uçan, yad budağa tez qonacaqdır.
Heyf gülə bənzər o dodaqlara,
Özgə bir dodağa toxunacaqdır.

Gülüm, heyf sənə, heyflər mənə.
Qoruya bilmədim məhəbbətimi.
Özüm bilə-bilə verirəm yenə
Özgə birisinə səadətimi.

1960

GÖZÜN DİLİ

Qara gözlər,
Ala gözlər,
Qonur gözlər...
Nə qədər sözlər
Deyilmiş mədhinə gözəl gözlərin,
Şairlər, indi də mənə söz verin.
Qorxuram gözlərin mən gözəlindən
Aman göz əlindən, dad göz əlindən!

Gözdən hansı qəlbə dağlar çəkilməz?
Gözün dediyini dil deyə bilməz.
Həm incə, həm dərin dili var gözün.
Sözünü ürəklər anlayar gözün.

Mələr, çıxmasa da ürəyin səsi,
Elə ki, havada gözlər öpüşür.
Eşqin də ilk odu, ilk şərərəsi
Əvvəlcə ürəyə gözlərdən düşür.

Gözləri mədh edən şeir də gerçək,
Gözün öz dilində yazılsın gərək,
Bu dil müəmmadır, bu dil çətindir,
Bu dillə dinəni bu dillə dindir.

1961

* * *

Unutmaq istəyəm!..
Özüm özümdən,
Bir daha ayrılıb haçalanmayım.
Gecələr yatıram bir fikirlə mən;
Səni düşünməyim, səni anmayım!..

Bu elə qayğı ki, bu elə qəm ki,
Azdırar yüz illik yolundan səni,
Səhər də, axşam da düşünürəm ki,
Gərək düşünməyim heç zaman səni.

Unudar fikirdə, xəyalda, təkcə
Unutmaz ürəkdə sevən-sevəni.
Mən özüm-özümə «unut!»– dedikcə,
Özümü unudub tapıram səni...

«Unudum» – deyirəm, ancaq nə fayda,
Yadımdan çıxmamış düşürsən yada!
Eşqimin odunu söndürə bilmir,
Qəzəbim sel kimi aşıb daşsa da.

1961

* * *

– Elə baxma qadan alım,
Hər baxanda könlüm olur dilim-dilim
–Necə baxım?
–Elə bax ki, mən də sənə baxa bilim.
–Bu mənim öz baxışımdır,
Hardan alım təzə baxış?
–Düzü, məndə can qalmamış.
–Onda baxma!
–Necə? Məgər bu mümkünmü?
Gülüm, məndən nə tez bezdin?
Əgər sənə baxmasaydım,
Sən də belə görünməzdin.

1962

YOX, DÜŞMÜRƏM, QALXIRAM

Ən uca mərtəbədə yaşayırsan...
Çox gözəl!
Məni bu pillələrlə
İmtahana çəkmə gəl!
Yox, yox! Mənə demə ki,
muğayat ol özündən;
çıxma bu pillələri
Xəstə ürəyinlə sən!
Yox! Onlar yormur məni!
Bir addımda qalxıram
yuxarı beş pilləni.
Düşəndə bir pilləni
Beş addıma düşürəm.
Düşürəm... Yox düşmürəm,
Sanki yoxuş qalxıram.
Məni yola salırsan;
Gah özümə, gah da ki,
dönüb sənə baxıram.
Pillələri adlayıb
Axı düşə bilmirəm;
Köynəyim tondan ağır,
Sıxır məni əynimdə
Düşürəm...

Düşə bilmirəm
sənin baxışlarının
ağırlığı çiynimdə.
Yox! Mən pillə düşürəm,
Ruhum düşür göylərin
Min-min mərtəbəsindən.
Hara gedim, bilmirəm
Ayağıma dolaşan
ürəyimlə indi mən?
Düşürəm xəyal kimi...
Aparıram beynimi,
Ürəyim sizdə qalır.
Kədərим yanımdadır,
Fərəhim sizdə qalır...
Mənim bu tərs taleyim
Gör bir necə zalımdır,
Enişim – hicranımsa,
Yoxuşum – vüsalımdır.
Sənin pillələrini
Qalxmaq necə asandır,
Düşmək, enmək çox çətin
Bu da mə'nasız deyil,
Hər işi tərsinədir,
Əzəldən məhəbbətin!

1963

* * *

Bu qədər saldı məni həsrət amandan-amana,
Könlüm axırda mənim düşdü gümandan-gümana.

Neçə alim yazıb, öz dərdini izhar elədi,
Aşıqın dərdi fəqət keçdi zamandan-zamana.

Dərdü-qəmdən qurtarıb, düşdü könül hicr oduna,
Eləyək indi şikayətmi yamandan yamana?!

Səni gördükdə mən ancaq belə dil-dil ötürəm,
Boşalır göydə buludlar da dolandan-dolana...

Deməyəm görməmişəm mən səni çoxdandı, gülüm,
Görürəm surətini yalqız olandan-olana...

Neçə yol vəd verib əhdə vəfa qılmadı yar,
Bəxtiyar! Qəlbin axır düşdü talandan-talana.

1963

* * *

Necə odsan bilmirəm,
Sən başa sal bir məni!
Nə qədər yanıdayam,
Odu yandırımır məni.

Elə ki, ayrılıram,
Aydın, günün başına
Məni dolandırırısan;
Necə odsan bilmirəm,
Uzaqdan yandırırısan...

1964

GƏLİR

Tarıma çəkilmiş simə bənzə sən!
Titrə bir yarpağın titrəməsindən.
Bil, dənizdə coşan suyun səsinə
Xəzri gəlir, yoxsa, gilavar gəlir.

Bir az sıxlaşanda göydə buludlar,
Yavaşca titrəşir yerdə göy otlar.
Onlar da bilir ki, havada çən var,
Sabah yağış gəlir, sabah qar gəlir.

Müəssər deyildir hər kəsə ancaq
Ürəkdən keçəni gözdən oxumaq.
Qaranquşdan qabaq, torpaqdan qabaq
Gərək biləsən ki, ilk bahar gəlir.

Qəlbim götürməyir bəri-bəzəyi
Çətindir yamamaq sınımış ürəyi.
Özün dərk edəsən gərək hər şeyi
Səni başa salmaq mənə ar gəlir.

Baxışdan söz götür, söz anla sözdən,
Həssas ol, sevgilim, ömrün boyu sən.
Əgər sevirənsə, ayaq səsimdən
Gərək biləsən ki, Bəxtiyar gəlir.

1950

YAĞMA, YAĞIŞ

Hacıbaba Həsənov bəstələmişdir

Göylər çənə büründükcə
Ürəyimi bürüyür qəm.
Yağma, yağış, yağma, yağış,
Mən görüşə tələsirəm.

Mənim şirin sevincimə
Acı zəhər sən qatma gəl.
Göy çəməndə yol gözləyən
Sevgilimi islatma gəl.

Pəncərəmə hicran yazır
Damcılarda naxış-naxış.
Mən görüşə tələsirəm
Yağma, yağış, yağma, yağış,

Ürəyini boşaltmasın
Bu gün göylər insan kimi,
Mən ki, açmaq istəyirəm
Sevgilimə ürəyimi.

Yağsan da mən gedəcəyəm.
Görüşəndə yağışda biz.
Üstümüzə açılacaq
Çətir kimi öz eşqimiz.

1953

* * *

Dedin: "Yordu məni bu üzüntülər,
Dünya dağılmaz ki, ayrılacaq əgər",
Dedim: " Yox! Dağılmaz, dünyaya nə var,
Könül dünyamızsa viranə qalar".

1967

UNUTDURDUN SƏN MƏNƏ

Xəyalınla, fikrinlə
Həmişə sərxoşam mən.
Unutmuşam özümü,
Dönüb sən olmuşam mən.

Öz könlümün səmindən,
Öz könlümə ün düşüb
Dağlar başı qaralıb
Dərələrə gün düşüb,
Niyə belədir,
 gülüm,
Sən özün bilməlisən,
Fikrimə düyün düşüb!

Həqiqət, - güman olub
Xəyalım - duman olub
Gah düzəndə sürünür,
Gah tərədə görünür.
İlişir kolluqlara
Fikirlər - qırıq-qırıq,
Arzular - para-para,
Ümidlər pərən-pərən,
Qəsəmlər - yalan olub
An var dönüb il olub,
İl var dönüb an olub.
Həsətim, bu anları,
 günləri,
 danır mənim.
Saatımın əqrəbi
Yalnız sənin başına
Dönüb dolanır mənim.

Sənə könül verəli,
Mənim üçün
 bu köhnə
 vaxt ölçüsü pozuldu,
Sənin məhəbbətinin
Dərəcəsi, ölçüsü
Mənim vaxt ölçüm oldu.

Bir şaxtalı qışdayam,
Mənə əlvan baharı
Unutduran sən oldun.
Ancaq hər gün baharı
Məndən soran sən oldun!

Ümmanam, sahilimi
Unutdurdun sən mənə.
Qarlı dağam,
 selimi
Unutdurdun sən mənə.

Gecəyəm, gündüzümü
Unutdurdun sən mənə
İnsanam,
 öz-özümü
Unutdurdun sən mənə

Bu dünyada hər şeyi
Unutdurub sən mənə
Çəkdirmisən göz dağı,
Əvəzində öyrətdin
Səni unutmamağı!..

* * *

– Nağıl istəyirəm,
Sən gələn dəfə
Nağıl danışarsan, – dedin, – mənimçün,
Gülüm, o füsunkar incəliyində,
Təpədən-dırnağa nağılsan özün.

Divin qaçırdığı qız, sənsən, yəqin.
Qismət deyə bilmir tale deyəni.
Mən açız bəndəyəm...
Məlikməmmədin
Gücü məndə varmı qaçırım səni?

Sevgiyə çevrilir nifrət də, kin də,
Nazının nurundan... o nur, tanrımı?
Üzünün, gözünün çizgilərində
Tapmışam uşaqlıq nağıllarımı.

İstərdim, tərsinə dolansın zaman,
Sənə bəxş eləyim ömrün ilkini.
Qayğılarla dolu bu boş dünyadan
Nağıl dünyasına aparım səni.

Mümkünmü qaçıрмаq o əsir qızı?
Mümkün olmayacaq nağıla girmək.
Ömrün şəkərini – nağılımızı,
Özümüz yaradaq, özümüz gərək!

1971

* * *

Bu gün, dünənimdə yad olmuşam mən,
Könlümdən, arzumdan doğuldun, gülüm.
Mənim allahımı adıləşdirən,
Bəndəyə döndərən sən oldun, gülüm.

Sən cadugərmi, sehrkarmısan?
Hökmünlə allahım göylərdən endi.
Tilsimli bəndəni öz tanrısından
Ayıran tilsimə nə deyim indi?

Arzular önündə ömürlər qısa,
Nədir könlümdəki bu istək, həvəs?
Əgər o, allahım, o tanrım dısa,
Tanrımı yıxana nə ad verim bəs?

1971

KƏPƏNƏK

Emin Sabitoğlu bəstələmişdir

Güllər üstə uçan, qaçan
Bir qayğısız kəpənəkdin,
Çiçəklərin ürəyində
Sən ən şirin bir diləkdin.

Sorağını gül-çiçəkdən
Alınca mən, gördüm yoxsan,
Qaçdım sənə
Dalınca mən, gördüm yoxsan.

Nəğmə deyir sənə güllər
Yel əsdikcə narın-narın.
Hər çiçəkdən bir rəng alır
Qızıl-qızıl qanadların.

Hansı gülü oxşadınsa,
Ləçəyində izin qaldı.
Səni tutdum, uçub getdin,
Əllərimdə tozun qaldı.

1972

SEVGİ GİLEYİ

Heç bilməəm hara yozdun
Doğrumu sən, düzüümü sən.
Mən həsrəti ötüb keçdim
Sən həsrətin dözümüsən.

Qulaqlarım cingildəyir,
Danışırısan sözüümü sən.
Sözüümü sən.

İstərəm ki, yuxumdan da
Gəlib səni alan olsun.
Vüsal dolu bu yuxular
Yalan olsun, yalan olsun.
Mənə qalan xatirədir,
Unudulsun, talan olsun.
Talan olsun.

Qol-budaqlı ağac idim,
Budandımsam, çapılmışam.
Həmdəm gedib, kölgəm itib
Mən özümə qapılmışam.
Amma səni itirən gün
Mən özümçün tapılmışam,
Tapılmışam.

1976

YOL İŞARƏSİ

Oğlum İsfəndiyara

Sevdinsə...

Eşqində itib yox oldun,
Çaşbaş salacaqsan günü, ayları.
Sevgi yollarında nə qayda-qanun?
Özün aşmalısan bu dolayları.

Əriyib, özünü yox sayacaqsan,
Bu dərdin olmayıb özgə çarəsi.
Sən tez-tez «qəzaya» uğrayacaqsan,
Yoxdur bu yollarda yol işarəsi.

1977

SƏN HARDAN BİLƏSƏN

*Bir sualın cavabı
Nəriman Həsənzadəyə*

Sən hardan biləsən nə çəkirəm mən.
Payızam...

ey ömrün ilk baharlısı,
Sən hardan biləsən, nədən biləsən
Yoxdur bu dünyada səndən varlısı.

Duman tək dağlara çəkilən mənəm,
Budaqlar üstündə quş tək dinən sən.
Payızda yarpağı tökülən mənəm,
Ömrün yaz çağında çiçəklənən sən.

İllərim xərclənmiş, ömür gödəlmiş,
Sənin yol gedəsi çox illərin var.
Mənim ürəyimdə baş-başa gəlmiş
Kövrək duyğulardan nə xəbərin var.

Deyirsən, ocağın közü mənəm, mən,
Sənsə tüstülənən xatirələrsən.
Ancaq xatirəmi? Səhvin var sənin,
Dağdan xəbərsizdi arandakılar.
Bir də... unutma ki, tüstülənənin
Təzədən tutuşub alışması var.

Sən hardan biləsən, sevdə anları
Qənimət payıdır tükənən ömrün.

Sısqa bir bulağın son damcıları
Daha şirin olur təşnələr üçün.

Sən hardan biləsən, axşam şöləsi
Niyə aynaları alovlandırır.
Sən hardan biləsən bülbülün səsi
Niyə son baharda ürək yandırır.

Artır zaman-zaman vaxtın qiyməti,
Arzu min həvəsdə, ürək tələşdə.
Sən hardan biləsən, gözün ləzzəti
Qəlbin ağrısına dönür bu yaşda.

Sevgi yaş tanımır... Qəlbini yandır!
Yanaraq yaşasan, yaş düşməz yada.
Sevən doxsanında hələ cavandır,
Sevməyən qocadır otuzunda da.

Ürək alışırsa, günahkarmı yaş?
Sevəni qınama, sevəcək sevən!
Yaş ilə ürəyi deyil, a qardaş,
Boş ilə dolunu çəkiyə qoy sən!

Bir ömrü illərlə ölçmək düz deyil,
Ömürlə illəri ölçəsən gərək.
Hissinlə, qəlbinlə dinlə nə deyir,
Bu duyan, bu yanan, alışan ürək...
Yaşarkən həyatı sevirəm... nə qəm,
Ölərkən ölümə sevişəcəyəm...

1979

* * *

Deyirsən: –Özünü yaman sevənsən,
Deyirəm: – Bunun da səbəbi sənsən.
Özümü sevməzdim,

hələ əksinə,
Bir zaman özümdən bezib usandım.
Elə ki, ürəkdən bağlandım sənə,
Özüm öz gözümdə dəyər qazandım.

Özümü sevməkdə borcluyam sənə,
Sevgi bir sirdi ki, mən ona təslim.
Başqa birini yox, mən dönə-dönə
Səni sevdiyimdən özümü sevdim.

Şəki, 1980

ƏLVIDA

Deyirəm, səfası bitdi ömrümün,
İndi dağ çıxıram, düzə əlvida.
Gözə duman çökür, başa qar yağır,
Bahara əlvida, yaza əlvida.

Eşqinə hər zaman müqəddəs dedin,
Günlər əldən gedir, sən tələs dedin
Çoxu istəmədin, aza bəs dedin,
Dedin, çox yox isə, aza əlvida.

İndi öz kökündən üzülən mənəm,
Özgə budaqlara düzülən mənəm.
İndi nə sən sənsən, nə də mən mənəm
Biz ki biz deyilik, bizə əlvida.

Bəxtiyar, dərinədə sızlayıb yaran,
Səni keçmişinə bağlar hər zaman.
Zülmət ürəyini işıqlandıran,
Yoluna şam tutan gözə əlvida.

OLMUŞAM

Biz ikimiz bir can idik,
Ayrılmışam, min olmuşam,
Allahımsan, indi sənə
Çatmaq üçün din olmuşam.

Öz yolumu bilən idim,
Sükan idim, yelkən idim,
Bir zamanlar Mən, Mən idim,
İndi dönüb sən olmuşam.

Nə gecəm var, nə gündüzüm
Qışqırıram: –Necə dözüüm?
Çığırıldıqca indi özüm,
Səs olmuşam, ün olmuşam.

Dəniz kimi çalxalandım,
Qaya kimi lal dayandım,
Ayrılığı əlac sandım,
Görürəm ki, yanılmışam.

BÖL GÖRÜM

“Bəxtim, mənə yar ol”, deyib çağlaram,
Yar olmasa de bəxtiyar ol görüm.
Gələcəyə ümidimi bağlaram,
Bir an sonra nə olacaq, bil görüm.

Yaz ayları çağıldayan selmisən?
Bu dünyanı oynucaqmı bilmisən?
Həyat səni güldürəndə gülmüsən,
Hünərin var, ağladanda gül görüm.

Dünyamızı yasa, toya bölmüşük,
Sevdamızı oda, suya bölmüşük,
Ömrümüzü günə, aya bölmüşük,
Min arzuya, min diləyə böl görüm.

1974

* * *

Könül verdik, biz and içdik
Əhdimizə dönə-dönə.
Amma yenə inanmadıq
Nə sən mənə, nə mən sənə.

Ayıltmadıq könlümüzdə
O gözləri yol çəkəni.
Xəyalları uçurmadıq
Nə sən mənə, nə mən sənə.

Sənin sevda yollarını
Kirpiyimlə süpürənəm.
Bu eşqsiz, bu sevdasız
Nə sən sənsən, nə mən mənəm.

Bir uçuşu görməmişik
Nə sükansız, nə yüyənsiz.
Biz ki bütöv olmamışıq
Nə sən mənsiz, nə mən sənsiz.

1980

İNSAN - GÖYDƏ AY KİMİDİR

Çəmənlərdə gül-çiçəyin
Sağ-solunda ələfi var.
Dünyada hər bədbəxtliyin
Həm zərəri, həm nəfi var.

Vaxt hakimlər hakimidir,
Həyat, varkən yox kimidir.
Yaydan çıxan ox kimidir,
Hər ömrün öz hədəfi var.

Ürəkdədir sözün kökü,
Ayıra bil tükdən tükü,
Çox ağırdır amal yükü,
Çəkə bilsən şərəfi var.

Ürək fikrin tilsimidir,
Hər qatı bir lay kimidir.
İnsan - göydə Ay kimidir,
Görünməyən tərəfi var.

İyun, 1978

* * *

Doldur, ürəyini, sevinclə doldur,
Bu həyat enişli, yoxuşlu yoldur.
Dünyada dərd də bol, fərəh də boldur,
Hansını götürsən, öz qismətidir.

Bir cıdır düzüdür bu həyat, gülüm,
Bu yolu nəmərlə başa çat, gülüm,
Ömrü müftə aldın, baha sat, gülüm,
Mayasız bu qazanc – öz sərvətidir.

Sevinc axtarırsan, al, yasaq deyil,
Dərd çəkən ürəkdən dərd qaçaq deyil.
Dünya iki rəngdir, təkcə ağ deyil,
Birini götürmək cəhalətidir.

Bəxtiyar, bildinmi sən kimsən, nədən?
De hansı rüzgardır başından əsən?
Dünyanın yasına qəhqəh çəkməsən,
Dünyanın toyu da müsibətidir.

1973–1977.

* * *

Nur atəşə, atəş göyə, göylər yerə möhtac,
Yerlərdəki ahəngi-nizam göylərə möhtac...

...Dağlar ucalıqdan öyünüb qürrələnir hey,
Yüksəklik üçün dağ dediyin, düzlərə möhtac.

Göylər nə qədər sonsuz olub boşluğa varsa,
Göylərdə gözəllik yenə ulduzlara möhtac...

Saçlar qara, qaşlar qara, ləblər də bal olsun,
Hər üzdə gözəllik dediyin – gözlərə möhtac.

Mən Bəxtiyaram, söyləyib aldanma, a şair,
Fikrin də, məramın da sənin, sözlərə möhtac.

Hacıkənd, 1972

* * *

Könlüm, niyə sən gözlərin əsrarına uydun,
Öz cəlvəli, hikmətli gözündən xəbərin qox.

Ruhun, xəyalın səndən uzaqlarda gəzir hey,
Bədbəxt, bu nə dərdidir, öz-özündən xəbərin yox?

Yandın, yenə yandın, güman etdin ki, kül oldun,
Sönmüş külün altındakı közdən xəbərin yox.

Zənn etmə ki, eşqin səni bezdirdi tək ancaq,
Arxanda qalan tozlu izindən xəbərin yox.

Bəxtin sənə yar olduğuna çox da inanma,
Keçmişdə sənə yar oldu, bu gündən xəbərin yox.

* * *

Min kitab söz yazırıq qəlbi usandırmaq üçün,
Bəs edər bir acı söz, min ürəyi qırmaq üçün.

Dil qabar bağladı, bir nadana dönnəm mən özüm,
Bir kiçik mətləbi bir nadana qandırmaq üçün.

Səltənətdən keçər axır günü sultanlar özü,
Bir həzin nəğmə bəs eylər, məni yandırmaq üçün.

Eşqinin gözləri kor isə, əzəldən yox isə,
Neyləyim mən, səni bir haqqa inandırmaq üçün?

Bəxtiyaram ki, Vətən eşqinə yandım, yanıram,
Hələ yatmışları qəflətdən oyandırmaq üçün.

1973

* * *

De, bilirsənmi bir amalda yanan kimdi, gülüm?
Dəyişib rəngini tez-tez boyanan kimdi, gülüm?

Kimi rüyada oyaqdır, kimi bir ömrü yatır,
Bu güzərgəhdə yatan kim, oyanan kimdi, gülüm?

Məni yandırdın özün, həm də qızındın oduma,
Qızınan kimdi, yanan kimdi, qanan kimdi, gülüm?

Tikan ağrıtdı səni, köksümə saplandı bıçaq,
Çığırın kimdi, fəqət, bərk dayanan kimdi, gülüm?

Çatar öz kamına, həsrətdə deyər Bəxtiyaram,
O könüllər ki, hər an nəfsinə hakimdi, gülüm.

1973

* * *

«Gəl-gəl» deyə hicrində kamantək mələdim mən,
Bir ömrü sənə eşqinə qurban elədim mən.

Asudə tifildin, nə qəmin vardı, nə dərdin,
Dərdimlə sənə gözlərini sürmələdim mən.

Hissim sənə «gəl-gəl» dedi, əqlim dedi «get-get»
Bu qanlı döyüşdən mənə imdad dilədim mən.

Eşqim də qaxınc oldu mənim başıma hər gün,
Bir eşqin ucundan nə qədər tənə yedim mən.

Öz hissini dustaq eləyən Bəxtiyar olmaz,
Öz eşqimə öz könlümü zindan elədim mən.

1969

* * *

Yenə bağlar o bağlardır, fəqət bağda gülüm yoxdur,
Gülüm yoxdur, bu dünyada ayım yoxdur, ilim
yoxdur.

Zaman dönməz öz hökmündən... Biz ayrıldıq, tez
ayrıldıq,
Dilim bar verməz, ay dostlar, deyəm ki, sevgilim
yoxdur.

Çiçəklərdən, küləklərdən mən allam ətrini yarın,
Dilək ölməz, ürək ölməz, sevənlərcin ölüm yoxdur.

Gülüm ağyar qılıncıyla sevərkən ayrı düşdük biz,
Bu həsrətdən, bu möhnətdən daha müdhiş zülüm
yoxdur.

Sevib yandım, külək qalxdı, külüm sovruldu əflakə,
Məni gərmə bu dünyada odum söndü, külüm
yoxdur.

Ağac yansa, fəğan eylər, deyər öz dərdini aşkar,
Deməkçün dərdimi yarə, bəməim varsa, zilim yoxdur.

Sənənlə Bəxtiyaram mən, ayım sənənlə ilim sənənlə,
Bu dünyada mənim sənənlə ayım yoxdur, ilim
yoxdur.

Oktyabr, 1961

* * *

Bu qədər saldı məni həsrət, amandan-amana
Könlüm axırda mənim düşdü gümandan-gümana.

Neçə alim yazıb öz dərdini izhar elədi,
Aşıqın dərdi fəqət keçdi zamandan-zamana

Dərdü-qəmdən usanıb düşdü könül hicr oduna,
Eləyək indi şikayətmi yamandan-yamana?!

Səni gördükdə mən ancaq belə dil-dil ötürəm,
Boşalır göydə buludlar da dolandan-dolana...

Demərəm görməmişəm mən səni çoxdandı, gülüm,
Görürəm surətini yalnız olandan-olana...

Könlümün üstə düşən kölgələr əlan silinir,
Başımın üstünə sən kölgə salandan-salana.

Neçə yol vədə verib əhdə vəfa qılmadı yar,
Bəxtiyar! Qəlbin axır düşdü talandan-talana.

Sentyabr, 1963

* * *

Ağlar ürəyim, səs gələr, ah-azar görünməz.
Gözdən yaş axar, qaynağı zinhar, görünməz.

Rüzgar yenə tüğyan eləyir dalda, budaqda
Toz-torpağı gördük, niyə rüzgar görünməz?

Tonqal yanır, atəş görünür, atəşi yaxmış,
Əl gizli səbəb, gizli səbəbkar görünməz.

İllər üzərindən yön alıb yol gedirik biz
İllər görünür, bəs niyə yollar görünməz.

Qəmdən şad olursansa, könül mülkünə sən bax,
Güllər açılib, amma o gülzar görünməz.

Bəxtin mənə yar olduğunu çoxları söylər,
Bəxtim görünür, bəs niyə dildar görünməz?

Avqust, 1970

* * *

Daş ürəklərdə yanub daşları sındırdı muğam.
Haqqa düşmən olanı haqqa tapındırdı muğam.

Nə güman eyləmişən ondakı tilsimləri sən,
"Kürü ahıyla qurutdu", "salı yandırdı" muğam.

Onun hər guşəsi bir xatirə, bir canlı kitab,
Keçilən yolları hərdən bizə andırdı muğam.

Su çilər kinli ürəklərdə qəzəb tonqalına,
Neçə qəsdin önünü kəsdi, dayandırdı muğam.

O - ürək yangısı, göz yaşları, bir çəngə bulud,
Oyadıb yaddaşı, vicdanı utandırdı muğam.

Dəfn edin siz məni Zabul segahın mayəsinə,
Deyirəm, bəlkə, məni bir gün oyandırdı muğam.

Çox kitablar oxudum, zənn elədim bəxtiyaram,
Mənə çox mətləbi ahəstəcə qandırıd muğam.

1974

BƏXTİYARAM MƏN Səninlə

Ömrün payızında sevdim, sevildim,
Elə bilirəm ki, ilk baharam mən.
Arxanca sürünən kölgənəm sənin,
Harda qərar tutsan, orda varam mən.

Mey olsan, yanında bir qədər ollam,
Gül olsan, çətrini öpən meh ollam.
Ot olsan, bir anda dönüb şəh ollam.
Dağ olsan, zirvənə yağan qaram mən.

Başımı qoyaram gündə yüz kərə
Bir yol ayağını basdığın yerə.
Eşqindir ucaldan məni göylərə,
Bu eşqin gücünə minnətdaram mən.

Sevgiyə hədd qoymaq, düzü günahdır,
Cahilin hər işi, sözü günahdır.
Eşqi günah saymaq özü günahdır,
Kim deyir, eşqimdə günahkaram mən?

Özün bir aləmsən, eşqin bir aləm,
Sən olan könüldə nə kədər, nə qəm!
Sənsiz bu dünyanın ən bədbəxtiyəm,
Səninlə dünyada bəxtiyaram mən.

Dekabr, 1962

SƏN GETDİN

Sən getdin, elə bil dünya boşaldı
Yaz da köçüb getdi, yeri boş qaldı,
Bahar ürəyimi sənsiz qış aldı,
Mən yazı vurğunam, qışı neylərəm?

Eşqimi aparıb sən getdin demək,
Eşqsiz bir könül nəyimə gərək?
Soyuq daşa döndü o gündən ürək
Sənəmdən asılan daşı neylərəm?

Həmişə ayrırıq, gecə-gündüzük,
Birimiz təpəyik, birimiz düzük.
Üstünün qaşıyla tanınar üzük,
Əgər üzük yoxsa, qaşı neylərəm?

Niyə yaşayıram, mən niyə sənsiz?
Nə yerə baxmaram, nə göyə sənsiz.
Mən ki, kor olmuşam hər şeyə sənsiz,
Kor gözün üstündə qaşı neylərəm?

Mart 1967

SƏNİN DİLİNDƏN

İllərlə bir eşqin cövrünü çəkdik -
Ayrılmaq, gün sönər, il qınar bizi.
Eniş-yoxuşunu bir ötdüyümüz
Yollara nə deyək, yol qınar bizi.

Sən dedin, başlanan qurtarsın gərək!
Mən dedim, doymayırsız arzuvaran ürək!
Birgə əkdiyimiz gülü dərməsək
Tikanlar əl çalar, dil qınar bizi.

Bəs deyil bu ələm, bu kədər mənə.
Elədin dünyanı sən hədəf mənə.
Gözəl sözlər dedin nə qədər mənə,
Gəl indi danlama, dil qınar bizi.

Çox çəkmə bilmədik nazını eşqin,
Qış gəlib, yaşadıq yazını eşqin.
Yamanca sındırdıq sazını eşqin,
Bilmədik, axırda tel qınar bizi.

Dedin ki, eşqimlə bəxtiyaram mən.
Dedin ki, dönməyəm qəlbim sənsindən.
İndiyə çəkinib el tənəsindən
Deyirsən, ayıbdır, el qınar bizi.

İyul 1967

BİRİ SƏNSƏN, BİRİ MƏN

Əhsən Dadaşov bəstələmişdir

Bir bulağın iki gözü, -
Biri sənsən, biri mən.
Bir almanın iki üzü, -
Biri sənsən, biri mən.

Qoşa simin titrəməsi, -
Biri sənsən, biri mən.
Bir pərdənin iki səsi, -
Biri sənsən, biri mən.

Açıq səma, göy qurşağı, -
Biri sənsən, biri mən.
Dan ulduzu, səhər çağı, -
Biri sənsən, biri mən.

Bu həyat da iki rəngdir, -
Bir sevinc, biri qəm.
Sevinc kimdir, kədər kimdir?
O həm sənsən, həm də mən.
Bu dünyaya biz gələli
Həm qəmlik, həm də sevinc.
Sən məndəsən, mən səndəyəm,
Gözəldir qəmdə sevinc.

İyul, 1962

KÖLGƏM QƏDƏR YAXINSAN...

Niyaməddin Musayev bəstələmişdir

Ayrılığın eylədi,
Könlümü dağ-dağ, gülüm.
Qış kimi düşüncəli,
Yaz kimi oynaq gülüm.

Kölgəm qədər yaxınsan,
Ancaq tuta bilmirəm.
"Unut" demək asandır,
Mən unuda bilmirəm.

Soyuqluğun könlümə
Saldı qara xal, gülüm,
Dəniz kimi dalğalı,
Heykəl kimi lal gülüm.
Bəs nəyədir gümanın,
Ay gümanlı gümansız?
Könül kimi vəfalı,
Ağıl kimi amansız.
Gecə kimi fikirli,
Gündüz kimi şən, gülüm
İki hissənin əlində
Gəl, oynama sən, gülüm.

Aprel, 1965

Kitabın içindəkilər

Ön söz.....	7
Bəxtiyar Vahabzadə	17
Proloq yerinə. “Şeirir”	21

Türkün oğuzlar vətəni

Vətən var.....	25
Ana dili.....	26
Vətəndaş	28
Şəki	30
Vətəndən-vətənə.....	32
Ata yurdu.....	33
Babamın koması	34
Mən kiçik bir ürəyəm.....	38
Yurd yad əlində	41
Utanıram.....	43
Vətən marşı	48
Ümid.....	49
Şair - vətən.....	51
Səhəndə məktub	53
Eyni yaşdayıq.....	56
Nə ondansan, nə bundan	59
“Mənim qismətimdir ala-toranlıq”	62
Əks-səda	63
Buludlar nə yaman gözəl olurmuş.....	64
Meşə yolu.....	66

Gözəllik bəxşışdir	67
Nifrətim.....	68
Gözəllik önündə	70

Qara saçlar, ağ saçlar

Özümü axtarıram	73
Saxla, saxla fırçanı	75
Qorxu.....	77
Ana hədiyyəsi	78
Bir sirdaş istəyirəm.....	79
Babam, atam, mən	80
Ömür	82
Qara saçlar, ağ saçlar.....	84
Yaşdan gileyliyəm	85
Yaşamaq üçün	87
Gözlərim	88
Təkərlər üstündə	89
Bəhanədir.....	90
Mənim anam	91
Anam haqqında şeirlər	92
Ağıl - göz	99
Habil segahı.....	100
Özümdən narazıyam	103
Ömrün payızı	105

Örtmə pəncərəni

Şairləri öldürürlər.....	109
Birlik	112
Səhvlərim, səhvlərim	115
Heyrət.....	118
Qatarlarda gecələr	121
Ehtiyat	123
Al günəşin sağlığına.....	125

Sökün çəpərləri	127
Latın dili	128
Örtmə pəncərəni	131
Tramvay	133
Riyakar	134
Oğrular	136
Təlatüm	139
Ekran qaralanda	141
Təzədən yaratsın yaradan bizi	143
Ümidə heykəl qoydun	146
Sual varsa, cavab var	148
Bir ömür yuxu	152
Ləzzəti – ağrısı	154
Diz üstə	155
Vay halına	156
Haqqı yox	157
Qorxuram	159
Körpü çaydan uzaq düşüb	160
Söz olub	161
Didərgin	162
Yalan hakim olub	163
Hara gedir bu dünya?	164

Fikrli dünya

Bütövlük	167
“Adamlar içində darıxıram mən”	168
Mumiya	169
Bir ürəkdə dörd fəsil	170
Özünə yalvarsana	171
“Ömür bizə verilmir”	172
Nəsə çatmır	173
Dağda şəlalə kimi	177
Sən bilirsən, mən duyuram	180
Qocalmır	181
Kimdir mənim düşmənim?	182

Baş	184
İdman yarışı	187
Siqnallar	188
“Fikirlisən?”	190
Fikir	191
İmkan – arzu	193
“Günün ömrü”	194
Bəlkə	195
Dünya	196
Dünyanın	197
Oldu	198
Ağıl başqa, ürək başqa	199
Bilə bildiyin qədər	200

Yağma, yağış

Bir salama dəymədi	203
Heyf	205
Gözün dili	206
“Unutmaq istəyəm!..”	207
“Elə baxma qadan alım”	208
Yox, düşmürəm, qalxıram	209
“Bu qədər saldı məni həsrət amandan-amana”	211
“Necə odsan bilmirəm”	212
Gəlir	213
Yağma, yağış	214
“Dedin: Yordu məni bu üzüntülər”	215
Unutdurdun sən mənə	216
“Nağıl istəyirəm”	218
“Bu gün, dünənimdə yad olmuşam mən”	219
Kəpənək	220
Sevgi gileyi	221
Yol işarəsi	222
Sən hardan biləsən	223
“Deyirsən: –Özünü yaman sevənsən”	225
Əlvida	226

Olmuşam	227
Böl görüm	228
“Könül verdik, biz and içdik”	229
İnsan – göydə ay kimidir.....	230
“Doldur, ürəyini, sevinclə doldur”	231
“Nur atəşə, atəş göyə, göylər yerə möhtac”	232
“Könlüm, niyə sən gözlərin əsrarına uydun”	233
“Min kitab söz yazırıq qəlbi usandırmaq üçün”	234
“De, bilirsənmi bir amalda yanan kimdi, gülüm?”	235
“«Gəl-gəl» deyə hicrində kamantək mələdim mən”	236
“Yenə bağlar o bağlardır, fəqət bağda gülüm yoxdur”	237
“Bu qədər saldı məni həsrət, amandan-amana”	238
“Ağlar ürəyim, səs gələr, ah-azar görünməz”	239
“Daş ürəklərdə yanıb daşları sındırdı muğam”	240
Bəxtiyaram mən.....	241
Sən getdin	242
Sənin dilindən	243
Biri sənsən, biri mən.....	244
Kölgəm qədər yaxınsan.....	245

Bəxtiyar Vahabzadə

Örtmə pəncərəni

seçmə şeirlər

Nəşriyyat direktoru:
Ələddin Əsədzadə

Texniki redaktor:
Nellya Şarova

Kompüter operatoru:
Aynurə Əliyeva